GOD. IX. BR. 7.

LUČ

S·H·K·N·Đ

SADRŽAJ:

Dr. Mahnić: O biti katoličke vjere i o kršćanskom životu. — Mlinarić: Noćne pjesme. — Sremac: Prokleta rakija. — Crnkovački: U noći. — Benac: Mojoj vili. — Cvitanović: U sumračju. — Schindler: Chiesa nostra. — Gostinčar: Zvoni zvono (kompozicija). — Smotra. — Listak.

1954

»Luč« izlazi svakog mjeseca osim velikih školskih praznika, cijena joj je na godinu 5 K, za đake K 3.60. Sam »Đački Vijesnik« izlazi 5. i 20. u mjesecu.

Josip Andrić, stud. iur. (glavni urednik i poučni dio).
Stjepan Varga, stud. iur. (pjesništvo i beletristika).
Đuro Kuntarić, cand. iur. (»Đački Vijesnik«).

Rukopisi se šalju jedino na: Uredništvo »Luči«, Zagreb, Pejačevićev trg 15.

U zamjenu dobivamo još ove listove:

Dan — Split,
Pučki list — Split,
Glasnik sv. Josipa — Zagreb,
Glasnik sv. Franje — Zagreb,
Hrvatski trgovački list — Zagreb.

ODGOVORI UREDNIŠTVA.

Sremac. Ova Ti je druga crtica posve uspjela i formalnom zaokruženom obradbom, a prilično i nutarnjim shvaćanjem. Nesamo da si taj ogulјeni i mnogo zlostavljani predmet prikazao novim, živim bojama, nego si se i u sadržajnom pogledu dosta oslobodio od onog simpatičnog kolorita, kojim su obično crtali slavonski pripovjedači takove tipove. Svakako da može i naš katolički pisac živim bojama slikati i negativne, tamne stranice života, ali to slikanje mora biti takovo, da u sebi sadržaje i najtežu osudu toga tamnog pojava i to ne kakovom filistarski nakrpljenom tendencijom, već logikom umjetničke reakcije — odnosno impresije. Baš te etičke reakcije osjećaja nemaju moderni umjetnici, jer im nedostaje čvrstog l'čnog moralnog kriterija. Zato se moderni realizam 19. vijeka brzo izrodio u naturalizam i mjesto da služi kao odgojno sredstvo k dobru i istini, postao je sam sebi svrhom, te ugodna zabava svih blaziranih poklonika strasti. I kad ima moderni umjetnik čvrstu namjeru da žigoše svojim djelom rasklimane socijalne prilike, nema ni hrabrosti ni pravog shvatanja, da grijeh nazove grijehom, prljavštinu prljavštinom i tako, ako je eventualno i htio da osudi one poroke, što ih opisuje (no to je rijetko), postizava upravo protivni učinak.

I naši realistički pisci iz Slavonije nose sve grijehe svojih zapadnih otaca i ruskih učitelja. Iznijeli su sve socijalne i moralne poroke Slavonije, ali sve to ovili takovim nimbusom, da će svojim djelima sve prije postignuti nego sanaciju tih zala. Tu baš čeka velika zadaća katoličkog realista, koji će iznijeti probleme, ali ih i umjetnički riješiti — s dekalogom u ruci. Takav je zdravi realizam nesamo moguć, nego upravo potreban, budući da ozbiljno računa sa cjelokupnim životom i točno ga proučava upirući prstom i na grijeh, ali ujedno i naznačujući, što je pravo, pravim, krivo krivim. U tome znaku čeka i naš realizam velika budućnost. To sam htio tek da Ti reknem, da Tebe i druge obodrim na rad.

Crnkovački. Bogata romantika oživljene prirode u Tvojoj crtici djeluje upravo snažno. Uopće je taj miris romantike i najljepša strana njezina. Realistička Ti je pozadina, naime sama fabula mnogo slabija izišla ispod pera, naročito je tragični prizor na mostu nekako drven i ukočen. Radi na tome, da se usavršiš i u izrazivanju tog drugog elementa, da bude dostojna pratnja onomu prvom, pa možeš svojim pripovijestima postići velik uspjeh. Sam romanticizam, osobito u pripovijestima, vodi do jednostranosti, dok popraćen i protumačen realističkim situacijama stvara savršenu ljepotu, u kojoj neobično uživa baš slavenska duša. Spoj realizma i romanticizma je najsrodniji našoj psihici kao takav ujedno i njezin najbolji izražaj.

Ivan Ć. »Sunčani istok« je pjesma lakog stiha, pravilno teče i osjećajna je. Da ste mi rekli, u koji idete razred, znao bih Vam reći i njezinu vrijednost. Što je dobro za petoškolca nije za maturanta. Ako ste mlad, onda pjesma zadovoljava, pa samo nastavite. No Vi imate i svoj mjesni list (»Ljiljan«), pa možete i ondje raditi.

19854

LUČ
KNJIŽEVNO-POUČNI LIST HRVATSKOG : KATOL. ĐAŠTVA. :
GOD. IX. ZAGREB, 15. ožujka 1914. BROJ 7.

O biti katoličke vjere i o kršćanskom životu.

Uvod.

I. Budite uvjereni, premili i predragi u Isusu, da mi misao na Vas zaokuplja dušu danju i noću. I neprestano upravljam nebu molitvu, onu, kojom se uoči svoje muke Veliki Svećenik i Spasitelj naš molio Ocu svome: »O č e, s a č u v a j i h o d a z l a. P o s v e t i i h i s t i n o m!« (Iv. 17.) Ta nema a i ne može imati za me veće radosti od ove, kad čujem da djeca moja hode putem istine(III. Iv. 4.).

Vi ste, da govorim sa sv. Pavlom, radost moja i vijenac moj (Fil. 4, 1.). Pomisao na Vas napunja mi srce nadom u bolju i sretniju budućnost mile hrvatske domovine. Zato brižljivim okom pratim Vaš život i rad Vaš. Jer ljubim Vas čistom svetom ljubavlju. Ljubim Vas u srcu Isusovu. Tom se ljubavi i sada srce moje širi i otvara . . . Ova me eto ljubav i potiče, da Vam proslavim evanđeosku riječ.

Vi, predragi u Kristu, sačinjavate organizaciju hrvatskog k a t o l i č k o g đaštva. To je upravo ono što želim, da nikad s uma ne smetnete: Vaša je organizacija katolička, time se da tako reknem, specifično razlikuje od drugih đačkih organizacija. Organizacija katolička — to znači, da se organizacija Vaša osniva na nauci katoličke Crkve. Ta nauka opet nije druga nego ona, što ju Bog svijetu objavio po Sinu Svome Isukrstu, nauka evanđeoska.

Krivo poimanje Isusova evanđelja.

II. Mnogi imadu krivi pojam o Isusovu evanđelju i o katoličkoj vjeri. Nekojima evanđelje Isusovo ne znači više nego li teorija koje mu drago filozofske škole. Isusa nekako ispoređuju s Buddhom, Konfucijem, Sokratom, Platonom, Aristotelom, Kantom, ma kako mu davali prvo mjesto među njima. Isusova nauka ni nema — prema njihovu — više vrijednosti ili obvezatnosti za čovjeka nego li je ima nauka ljudskih filozofa. Čovjeku je slobodno da se upozna sa sadržajem i duhom evanđeoske nauke, kao i s teorijom ma kojega mislitelja, te da je upotrebi na život ili ne upotrebi, prema tome kako mu se sviđa ili ne. Drugi opet s Isusovim evanđeljem postupaju, štono riječ, eklektično. Oni će prema subjektivnoj ćudi svojoj zavoliti jednu ili drugu stranu kršćanske religije poput pčele, koja obljećući livadom izabira ono cvijeće, što joj prija. Jednog zadivljuje na kršćanstvu

estetski momenat, drugoga etički, trećega privlači socijološka sadržina Isusove nauke, mnogima se svida evanđeoski demokratizam. Tu dakle odlučuje subjektivni ukus, te se od kršćanske vjere prima ono, što tom ukusu godi.

Ovo je, rekoh, krivo poimanje Isusova evanđelja ili katoličke vjere, Vjera je katolička nešto sasvim drugo, nešto više.

Što je vjera?

III. Što je zapravo opće govoreći vjera, religija? Tumačeći Laktancije riječ »religio« izvodi je iz lat. religare t. j. vezati ili obvezati. Religija je veza, kojom se čovjek obvezuje ili zavjerava Bogu. Uočimo li odnošaj, koji postoji između Boga i čovjeka, vidimo, da čovjek nije od sebe ništa, on je savkolik od Boga. Bog je čovjeku i početak i svrha; a čovjek je od Boga posve i apsolutno odvišan. Prema tome je čovjek i dužan Bogu iskazivati poklonstvo i službu. Tom odnošaju između Boga i čovjeka daje vjera primjeran izraz. Ispovijedajući vjeru i živući po njoj uzvraća čovjek Bogu što on od njega traži po proroku: »Ako sam ja Otac, gdje je moja čast? Ako sam Gospodin vaš, gdje je moj strah?« (Mat. 1, 6.). Vjera je dakle skup onih najsvetijih prijekih dužnosti, što ih ima čovjek prema Bogu.

Vjera je naša v j e r a u B o g a. To znači: vjerom nesamo držimo za istinu što nam Bog objavio, nego mi se vjerujući posve Bogu predajemo ili povjeravamo. Vjera dakle obuhvata cijelog čovjeka i sile njegove: ne samo razum, nego i volju, pamet, maštu, srce, tijelo njegovo. Vjerom zarobljava čovjek sam sebe, svoje misli, djela i savkolik život stavlja u službu i poslušnost svome Bogu. To i znače riječi sv. Pisma: »Boga se boj i zapovijedi njegove opslužuj; jer to je cijeli čovjek.« (Ekls. 12, 13.). Ovim se riječima najkraće izrazuje suština i sadržina religije. — Iz rečenoga slijede nekoje istine od najveće praktične važnosti.

Što slijedi iz rečenoga?

IV. Prvo. N i j e i n e m o ž e b i t i č o v j e k u s l o b o d n o d a s e v j e r i o t i m a i l i z a v j e r u n e h a j e. To bi značilo isto što ne hajati za Boga, uskraćivati Bogu poklonstvo i službu, koju smo mu dužni. Kao što ne može sluga biti indiferentan prema gospodaru, od koga dobiva hranu i plaću, govoreći da stoji do njega, hoće li obavljati naložene mu dužne poslove ili ne, jer bi time vrijeđao prava gospodareva, tako i još manje može čovjek kazati Bogu: Svejedno je, da li ti služim ili ne; koje imaš pravo tražiti to od mene? Ili šta će otac sinu, koji ga prezire govoreći: Što je meni do tebe? Ti nijesi meni ništa više nego koji mu drago čovjek. Ja te ne pripoznajem ocem svojim, ja ne hajem za tvoje zapovijedi! Ne će li otac ovakva sina istjerati iz kuće i razbaštiniti? Više, neizmjerno više od zemaljskog oca jeste čovjeku Bog; zato i ima Bog neizmjerno veće pravo od čovjeka zahtijevati, da ga pripozna svojim Stvoriteljem i Gospodarem, da mu se klanja i služi. To čovjek čini ispovijedanjem i prakticiranjem vjere. Ispovijedati dakle vjeru u Boga i Bogu služiti, kako vjera propisuje, jeste za čovjeka d u ž n o s t, k o j o j s e n e m o ž e o t e t i. Nema ništa apsurdni-

jega, ništa oprečnijeg zdravom razumu i logici, a ništa nepravednijeg nego vjerski nehaj ili indiferentizam.

V. Drugo. Vjera nije puka teorija, koja se tiče tek razuma. Istina — vjera se najprije obraća na razum, ali ona se ne zaustavlja kod razuma, nego razumom sklanja volju osvajajući čovjeka Bogu. Vjera, u svome početku teoretična, u primjeni je i po svrsi svojoj eminentno praktične naravi. Bog se objavio, da ga čovjek spozna, te da ga prema ovom spoznanju ljubi i da mu služi. A mi vjerujemo, ne da nam vjerske zasade budu predmetom učenih disputacija i sofističkih deklamacija, nego da se živući po vjeri spasemo. Vjera je bez djela mrtva, kao što je mrtvo tijelo bez duše.Samo tko vjeru prakticira, čovjek je religijozan, pravi kršćanin. Zato nemojmo nikad povjerovati »kršćanima« šarenih fraza, ili onima, koji se s bilo kojega razloga dive evanđeoskim naukama, dok sami živu poganski, a o vršenju kršćanskih dužnosti kod njih ni traga. Uvađajmo kršćanstvo prakse i života, jer gdje je život kršćanski, ondje je i vjera; ta život kršćanski i nije drugo nego plod vjerskog osvjedočenja.

Uzgojna svrha religije.

VI. No s religijom ili vjerom kršćanskom spaja Bog i drugu svrhu. To je svrha uzgojna. Bog hoće da čovjeka vjerom, koju mu je objavio po Sinu svome Isukrstu, uzgaja za vječni život. Nije ni moguće dostojno cijeniti vjeru, ako se ne uoči ovaj uzgojni momenat njezin. Zato ću i ja o njemu pobliže progovoriti.

U čemu sastoji vječni život, za koji Bog čovjeka uzgaja vjerom? Na ovaj nam upit daje odgovor sv. apostol Ivan: »Vidite kakvu nam je ljubav iskazao Otac, da se nazovemo i budemo djecom Božjom. Još se ne pokaza šta ćemo biti; no znamo, da ćemo, kad se pokaže, biti nalik na Njega, jer ćemo ga vidjeti kao što jest.« (sv. 3, 11.).

Bog je dakle, koga po naputku Isusovom zovemo svojim Ocem, odredio nas, da budemo njegova djeca. To znače riječi sv. Pavla, da smo rod Božji. (Dj. ap. 17, 29.) Kao djecu svoju hoće Bog da nas učini i svojim nasljednicima. Naše je nasljedstvo on sam, kao što je već obećao Abrahamu a po njemu duhovnom potomstvu njegovu, pravovjernim kršćanima: »Ja sam nagrada tvoja obilata.« (I. Mojs. 15, 1.) Kako se Bog sam, uronjen sam u sebe, spoznaje i ljubi, te mu je ovo spoznanje i ljubav vrelo neizmjernog blaženstva: tako zove i nas, da ga gledamo i uživamo licem u lice, kakav je na sebi, i odatle da crpemo onu sreću i blaženstvo, koje oko nije vidjelo niti uho čulo niti ušlo u srce čovječje.

No djeca valja da izrazuju u sebi priliku Očevu. Prije nego nas Bog prizna svojom djecom i pripusti gledanju i uživanju svoga lica, treba da se preobrazimo na Njegovu priliku, da postanemo nalik na Njega. No Bog živi, kako veli sv. Pavao, u nepristupnoj svijetlosti. Njega nitko od ljudi nije vidio, niti može vidjeti (I. Tim. 6, 16.) Zato je Bog poslao na svijet svoga jedinorođenog Sina, koji je u krilu očevu; po Njemu je Bog ljudima sebe objavio.

Isus kao pravi Sin Božji živo je obličje ili slika nevidljivog Boga. Mi pak, da postanemo ugodni Bogu i djeca nebeskog Oca, valja da se prema nauci sv. Apostola (II. Kor. 3, 18.) sve više preobrazimo u to isto obličje Isusovo iz slave u slavu, iz kreposti u krepost, dok se sasvim ne preporodimo nalik na Njegovu sliku. Bog je htio, kao što piše isti Apostol, da Isukrst bude prvorođeni među mnogom braćom, a svi oni, koje je odredio za vječnu slavu u nebesima, htio je da budu jednaki obličju Njegovu.

To je eto duboki smisao odgojnog momenta kršćanske religije: Bog hoće da nas prema obličju svoga Sina Isukrsta preobrazi na svoju sliku, da uzmognemo jednom doći do gledanja i uživanja Boga licem u lice.

Ovaj se uzgojni proces vrši u živom saobraćaju i zajedništvu s Isusom milošću Duha Svetoga. Označujući ovaj proces prikazuje nam sv. Pavao Isusa kao drugog Adama to jest kao novog preporoditelja čovječjeg roda. Prvi je Adam od zemlje, zemaljski, drugi je Adam iz neba, nebeski. Kao sinovi prvog Adama valja da nosimo sliku nebeskoga. Zadatak kršćanskog života stoji po nauci sv. Pisma u tome, da staroga čovjeka, što no ga naslijedismo od prvog Adama, s njegovim grješnim djelima svučemo, pa obučemo novoga čovjeka, koji se obnavlja po slici Isusovoj. (Kol. 3, 9. s.). Zato nas i opominje sv. Pavao: »Obucite se u Gospodina našega Isukrsta«. (Rim. 13, 14.) Što više, kako smo se tijelom rodili od prvoga Adama, tako treba da se nanovo duhom rodimo iz drugog Adama. To i uči Isus u evanđelju: »Ako se tko nanovo ne rodi, ne može vidjeti kraljevstva Božjega.« (Iv. 3, 3.) Napokon Isukrst sam treba da se u nama nanovo rodi počevši u nama provoditi božanski svoj život. Ta što drugo i znače riječi Apostolove: »Ne živim više ja, nego živi u meni Krist« (Gal. 2, 20.).

Milost Duha Svetoga. Sakramenti.

VII. Ovo se preobraženje kršćanina na sliku Isusovu, ovo sve tijesnije zajedništvo njegova života s božanskim životom Isusovim ostvaruje milošću Duha Svetoga. Jest, onaj isti Duh Sveti, od koga je Marija Djevica začela i rodila Sina Božjega Isukrsta, preporađa i ljude na dostojanstvo djece Božje, na sliku drugoga Adama Isukrsta. Duh Sveti milošću svojom oplođuje djevičansko krilo zaručnice svoje katoličke Crkve, odakle se rađaju sinovi Božji — ne od krvi, ni od volje tjelesne, ni od volje muževlje, nego od Boga, kao što piše sv. Ivan (I., 12 s.). Na svetom se krštenju otpočinje proces preobraženja prema obličju Isusovu. Težak je to i dugotrajan proces. Jer čovjek, sin prvog Adama, rađa se u ropstvu očinjeg izdajstva, kako to lijepo prikazuje apostol sv. Petar (I. 1, 18.). Iz tog se ropstva, ropstva grijeha, neurednih sklonosti i pohlepe valja izbaviti. A to stoji mnogo napora, neprestanog boja. Tu valja uzeti u ruke mač, što ga Isus donio na zemlju, pa neprijateljima spasa navijestiti rat do istrage. No čovjek nije u tome boju sam. Duh Sveti, koji je djelo svoje započeo kod sv. krsta, nastavlja ga podupirajući čovjeka kroz život sve do groba.

Putem sv. sakramenta dovodi Duh Sveti čovjeku vrhunaravnu snagu milosti svoje. Tu ga on sve više očišćuje, najprije od težih, onda od

manjih grijeha, daje mu moći za obuzdavanje griješne pohlepe i utišenje neurednih strasti, te ga postepeno, više i više, vodi putem kršćanske kreposti i savršenosti. Nema grijeha, a da ga ne bi milost Isusova nadvladala, nema neuredne sklonosti ili pohlepe, a da je ne bi Duh Sveti ukrotio upokorivši je zakonu razuma i zapovijedi Božje. »Sve mogu u njemu, koji me krijepi« veli sv. Pavao (Fil. 4, 13.).

Isusovo evanđelje — sila Božja.

VIII. Time se i evanđelje Isusovo razlikuje od svih kolikih drugih nauka i vjera ljudskih. Teorije, što ih ljudima podaju osnivači filozofskih i vjerskih škola, mogu doduše sadržavati mnogo lijepih, istinskih nauka, i korisnih pravila za život; ali one se tek tiču razuma, a ne dopiru do volje, puke su to teorije bez moralne preporodne snage, mrtvo slovo. Tko je ikad čuo, da je jedan Platon svojim idealističkim filozofskim sustavom ili Kant svojom »kritikom čistoga« ili »praktičnog razuma« moralno popravio ili oplemenio makar i jednog čovjeka, a kamo li duševno preporodio jedan narod ili čak cijeli čovječji rod? Drugačije stoji stvar sa Isusovim evanđeljem: ono uz svijetlost razumu podaje i volji moć, da uzmogne ono, što razum spozna za dobro, djelom i životom izvršiti. Vjera kršćanska uz svijetlo istinske spoznaje donosi čovjeku i milost, koja ga potiče i krijepi, da uzmogne po vjeri živjeti. Zato sv. Pavao Isusovo evanđelje duhovito a istinski označuje kao silu Božju — virtus Dei — svakome, tko vjeruje. Vjera Isusova čovjeka nesamo rasvjetljuje, nego i jača, preporađa, oživljuje. To i znače riječi sv. Ivana, koji u uvodu svoje knjige govoreći o Riječi ili Sinu Božjem, veli, da svijetlost bješe ljudima ujedno i život. Jest, zamisao spasenja čovječjega po Isukrstu ide bitno za tim: čovjeka uskrisiti od smrti, u koju je zapao istočnim grijehom na novi, svrhunaravski božanski život, e da uzmogne jednom doći do gledanja i uživanja Boga svoga licem u lice.

Euharistija.

IX. Međutim bitna se sadržina oživljujuće sile Božje nalazi u Presvetoj Euharistiji. Dok ostali sakramenti sadržavaju samo jedan određeni dio sveopće milosti Božje, u Euharistiji se čovjeku predaje Početnik svih milosti, Bog sam. Euharistija u posebnom je smislu »sila Božja«, vrutak života. Govoreći Isus o Tijelu svome, što će ga dati za hranu ljudima, veli: »Riječi, koje vam rekoh, duh su i život«. — »Hljeb, koji ću ja dati, Tijelo je moje za život svijeta«. (Iv. 6.).

Tek primanjem Euharistije završuje se u pravom smislu životni saobraćaj i zajedništvo kršćanina sa svojim Bogom. Euharistijom bo se Bog sam čovjeku saopćuje, njom postane čovjek dionikom naravi i života Božjega. U Euharistiji se naime Isus čovjeku daje da ga uživa nalik na tjelesnu hranu, no uz tu razliku, da dok se zemaljska hrana pretvara u nas, nebeska hrana Euharistija pretvara nas u sebe. Blagujući Tijelo i krv Isusovu čovjek sve više gine sam za sebe osvješćujući se duhom Isusovim, jačajući životom božanskim. Tu se čovjek napaja neposredno iz neiscrpivog vrutka

božanstva prema riječima Proroka: Crpsti ćete vodu iz vrela Spasiteljevih« (Iz. 12, 3.). Po Euharistiji se čovjeku saopćuje moć i život beskonačnog Boga. Odatle i neslomiva, nesavladiva krepost kršćanske duše, koja se hrani božanskim hljebom Presvete Euharistije. Pričest Isusova Tijela stvara kršćanski heroizam. Milijuni mučenika, koji su u prva tri vijeka kršćanstva vjeru svoju posvjedočili najžešćim mukama i prolijevanjem vlastite krvi, crpali su jakost iz sv. Pričesti. Dostojno i često primanje Presvete Euharistije urodilo je uvijek u Crkvi svetošću života i heroizmom. Primanje je Euharistije toplomjer kršćanskog savršenstva i svetosti.

P l o d m i l o s t i jeste slava u blaženstvu nebeskom, prema riječima Duha Svetoga: »M i l o s t i s l a v u d a t ć e G o s p o d« (Ps. 83, 12.). Kako je Euharistija skup i vrelo svih milosti, tako je i zalog vječne slave u nebesima. Tijelo Isusovo, što ga primamo u Euharistiji, tijelo je neumrlo. »Krist, ustavši iz mrtvih, već više ne umire, smrt više ne će obladati njim«. (Rim. 6, 9.). Blagujući dakle to božansko Tijelo primamo u sebe klicu slavnog uskrsnuća i neumrlosti. Isus je sam govorio učenicima: »Tko jede tijelo moje i pije krv moju, ima život vječni, i ja ću ga uskrsnuti u pošljednji dan«. (Iv. 6, 55.).

Euharistija je dakle s r e d i š t e i s r c e k r š ć a n s k o g ž i v o t a, otkle se cijelome tijelu katoličke zajednice saopćuje božanska moć, svijetlost i snaga. Hraneći se Euharistijom kršćanin usvaja duh i život Isusov preobrazujući se na Njegovo obličje, prelazeći u božansko zajedništvo s Njim tako, te može i on govoriti s Apostolom: Život se Isusov pokazuje na tijelu mojem (II. Kor. 4, 10.); ne živim više ja, nego živi u meni Krist. (Gal. 2, 20.). U Euharistiji postizava život Crkve, mističnog tijela Isusova na zemlji, vrhunac svoj; što više, ovaj život sastoji bitno u Euharistiji. Ž i v o t k r š ć a n s k i i l i j e e u h a r i s t i č k i, i l i g a n e m a.

Izložio sam Vam, premili u Kristu, bit sv. kršćanske katoličke vjere, te Vam pokazao, u čemu sastoje njezini visoki zadaci. Iz rečenoga se izvode osnovna pravila za kršćanski život, kojih treba da se drži svatko, koji hoće da bude kršćanin nesamo imenom nego i u zbilji.

Prvo pravilo kršćanskog života: Vjeruj!

X. Prvo pravilo glasi: V j e r u j! Vjera je osnovom kršćanskog života; bez vjere nitko ne može ugoditi Bogu; iz vjere živi pravednik. Ta kršćanski život nije drugo no primjena vjerskih nauka na život. Bez vjere se kršćanski život ne dade ni pomisliti. No govoreći o vjeri ne valja smetnuti s uma, da se vjera rađa iz slušanja riječi Božje (Rim. 10, 17.), koju propovijeda sv. Crkva. Ono, što katolika sklanja, da drži za istinu, što je Bog objavio, jest auktoritet ili ugled katoličke Crkve. Tu se dakle ne prepušta svačijoj volji, da izabravši neke izvjesne istine, a druge opet odbacivši, vjeruje što se njemu svidi. Valja vjerovati sve, što uči i kako to uči katolička Crkva. Tko ne bi makar jednu samu vjersku istinu usvojio, ili drugačije tumačio, nego što to čini Crkva, ne bi bio više katolik.

Predragi! Cijenite vjeru visoko, cijenite je nada sve drugo. Što je tijelu glava, to je katoliku vjera. Na barjak ste Vaš napisali katoličko na-

čelo, pod ovim se barjakom borite eto već desetak godina. S ponosom mogu konstatovati, da je taj barjak Vaš sve do danas ostao neokaljan. Ispovijedajte neustrašivo Kristovo načelo. Neka svijet vidi, da ima u Hrvatskoj još junaka, koji su spremni za krst časni žrtvovati sve sile svoje pa i život svoj.

No nemojte zaboraviti, predragi u Kristu, da ćete vi sačinjavati buduću hrv. katoličku inteligenciju. Obrazovanom čovjeku dolikuje, da znade navesti i razloge za ono, što misli ili čini. Tako mora katolički inteligenat da umije obrazložiti i vjeru svoju, opravdavajući je pred sobom i drugima. On mora da steče umom uvjerenje o istinitosti vjere svoje, da uzmogne s Apostolom reći: »Znam, komu sam povjerovao, i uvjeren sam«. (II. Tim. 1, 12.). Ta znate dobro, koliko se danas prigovora iznosi proti katoličkoj vjeri. Katolički inteligenat mora uvijek imati u spremi mač razuma, da njime suzbije navale neprijateljske na tvrđu vjere, ne će li da se protivnici utvrde u svojim protuvjerskim nazorima, a da možda i on sam oslabi vjerom. Zbog toga je od potrebe, da se upoznate s kršćanskom filozofijom, osobito s apologetikom, koja brani i razlaže katoličku vjeru pokazujući, kako kršćanska objava nije u opreci sa zdravim razumom ili s pozitivnim rezultatima eksaktne znanosti. Zdrava filozofija i znanost ne odvraća od Boga, nego vodi čovjeka k Bogu te ga utvrđuje u vjeri. Zato i ne mogu da ne izrazim svoje posebno zadovoljstvo i veselje nad tim, što se u krilu »Domagoja« osnovala »Leonova sekcija« sa posebnom zadaćom, da goji skolastičnu filozofiju; a nešto slično, kako čujem, namjerava učiniti i »Hrvatska« u Beču. Samo naprijed ovim putem. Zato bih i želio, da bi se i u Vašem glasilu »Luči« više mara posvetilo obrađivanju filozofskih tema; jer mladi je čovjek i onako pun fantazije, pa će biti dobro, ako se navodi na ozbiljnije filozofsko mišljenje.

Drugo pravilo: Ispovijedaj vjeru djelom!

XI. Drugo. Nije dosta vjerovati, vjeru treba ispovijedati i djelom ili životom .stakoh već gore, da kršćanstvo ide po biti i svrsi svojoj za tim, e da se čovjek preporodi i preobrazi na priliku Božju. To će on postići, ako vjeru, štono riječ, prakticira. Vjera je bez dobrih djela mrtva, kao tijelo bez duše. A zašto toliki katolici, napose inteligentnijih staleža, dandanas izgube vjeru? Jer je ne prakticiraju. O vjerskim se istinama počinje sumnjati, čim se počnu zanemarivati kršćanske dužnosti: molitva, slušanje mise, sakramenti — pa se podavati grijehu i neurednoj požudi. Od dvojbe se prelazi na vjersko nehajstvo, odatle na očito bezvjerstvo. To je historija današnjih bezvjeraca u katoličkim zemljama. Sv. Pismo veli za onoga, koji sluša riječi Božje i vjeruje, a ne izvršuje ih, da je kao čovjek lud, koji sazida kuću svoju na pijesku: udari dažd, i dođoše vode, dunuše vjetrovi i napadoše kuću ovu, i pade, i bi razvalina od nje velika. (Mat. 7, 26. s.). Prva teža napast uzdrmat će temeljima vjere, navalit će grijeh za grijehom, i malo će pomalo nestati i zadnjeg traga vjeri.

Vi naprotiv, predragi u Isukrstu, valja da slijedite mudrog čovjeka, koji sazida kuću svoju na kamenu, a ni dažd ni vode ni vjetrovi ne mogoše je oboriti, jer bješe sazidana na čvrstom temelju. Ovaj mudar muž je čo-

vjek, koji vjeruje riječi Božje i izvršuje ih. (Mat. 7, 24. s.). Neoboriv temelj vjeri podaje život po vjeri. Tu je istinu izrekao već poganski mudrac Platon. A Isus veli u evanđelju, hoće li tko poznati, je li nauka Njegova od Boga, istinita, neka čini volju Božju, neka živi, kako nauka Isusova naređuje. (Iv. 7, 17.).

Ako dakle naiđete na ljude, koji ne vjeruju, zvali se liberalci ili radikalci i naprednjaci, nemojte odmah misliti, da su vjeru odbacili uslijed temeljitih studija, jer su se tobože umnim razlozima uvjerili, da je kršćanstvo prazna vjera, koja ne podnosi kritike zdrave logike ili eksaktne znanosti. Ni izdaleka! Niti jedan na tisuću nije tim putem došao do bezvjerstva. Ali istražite malo njihov život, njihova djela, pa ćete se doskora uvjeriti, da pravi uzrok nevjerstvu i naprednjaštvu jeste redovito iskvareno srce, grijeh. To i znače riječi Psalmiste: Rekao je bezbožni u srcu svojem: Nema Boga. Dakle ne u umu, nego u srcu odanom grijehu valja tražiti izvor nevjerstvu. Time se i moderno nevjerstvo samo osuđuje, jerbo, kao što veli sv. Evanđelje, svjetlost dođe na svijet, a ljudi zamilovaše većma tamu nego li svijetlost; jer njihova djela bijahu zla; jer tkogod zlo čini, mrzi na svijetlost i ne ide k svijetlosti, da ne budu pokarana djela njegova. (Iv. 3, 19. s.). Zato nemojte se, predragi, smućivati videći, da ima dandanas toliko nevjernika, što više, znajući, što je zapravo pravim uzrokom tog nevjerstva, neka Vas to još više utvrdi u kreposnom kršćanskom životu, koji, kako rekoh, podaje i vjeri samoj nepokolebiv temelj.

Treće pravilo: Primaj sv. sakramente!

XII. Treće. Primanje sv. sakramenata. Sakramenti su, kako već rekoh, sredstva, po kojima nam Bog saopćuje milost svoju. Najdragocjenije blago kršćanske duše je posvećujuća milost Božja. Ta se posvećujuća milost sakramentima umnožava ili, ako smo je izgubili, nanovo podjeljuje. Ona je ono svadbeno ruho, bez koga ne će nitko na »veliku večeru Božju« (Apok. 19, 17.), nego će biti bačen u tamu najkranju. (Mat. 22, 13.). Bez nje smo djeca srdžbe Božje, a naša su djela mrtva i bez svake zasluge za nebesa.

Posvećujuća milost podržaje u nas vrhunaravni život i prijateljstvo Božje. Bez nje nema zajedništva s Bogom. Zato i mora kršćanin uložiti sve sile u to, da se uzdrži u stanju posvećujuće milosti. Jedno ga samo zlo lišava posvećujuće milosti, a to je smrtni grijeh. Smrtni se grijeh oprašta u sakramentu sv. Pokore. Sa sv. Pokorom združuje se sv. Pričest. Kako se duša sakramentom Pokore neprestano očišćuje od grijeha i grješnih ljaga, tako Presveta Euharistija na pričesti dušu krijepi, da uzmogne sve više grijeh izbjegavati i uzdržati se na kreposnom životu. Ta su dva sakramenta, štono riječ, osovina, oko koje se kreće kršćanski život. Bez ovih sakramenata nije redovito moguće dugo ustrajati u posvećujućoj milosti. Naučitelji duhovnog života općenito drže, da je za mladost, hoće li da se kloni smrtnog grijeha i uzdrži u posvećujućoj milosti, od potrebe barem mjesečna ispovijed i Pričest. Zato me i uvelike veseli, što sam čuo, da su se članovi »Hrvatske« u Beču (a moguće ste isto učinili i drugdje)

među sobom obvezali na mjesečno primanje sv. sakramenata. Želio bih samo, da bi se taj zaključak usvojio za svukoliku Vašu organizaciju. Dakako ne ću da to silom tražim od Vas, nego, kako rekoh, izrazujem samo želju svoju. Neka bi se to pitanje zasad barem pretreslo u euharističkoj sekciji, pa kasnije predložilo sekretarijatu ili glavnoj skupštini, da konačno odluči. Pa ako bi se zbilja usvojio predlog za mjesečnu ispovijed i Pričest, time se ne će nikomu ograničavati sloboda, ta tko ne bi mogao ili htio da se prilagodi organizacijskoj disciplini, slobodno mu je, da istupi. Istaći ću samo to, da nam često primanje sv. sakramenata upravo imperativno nameću savremene prilike. Javni je život naš duboko ugrezao u glib moralne korupcije, značajnosti nema gotovo ni traga, osobnim se interesima sve žrtvuje: domovina, opća dobrobit, savjest, poštenje. Sanacija ovih moralnih i socijalnih zala traži cijele muževe, čelik značajeve, te se dade postići samo herojičkim žrtvama. Hrvatskoj i nema drugog spasa. Pravi domoljub hrvatski mora biti spreman i na mučeništvo. Tu se valja odreći časti i naslova, visokih mjesta i unosnih službi, životnih udobnosti i užitaka, riječju, ostaviti sve, sve, što svijet visoko cijeni i za čime tako teži pohlepa ljudskog srca. Takve žrtve valja danas prinositi svetoj katoličkoj i narodnoj stvari, idealima našim, hoćemo li da izbavimo Hrvatsku iz očajnog stanja, u kome se nalazi.

No heroizam izniče, kako već rekoh, jedino iz Euharistije.

Da, predragi, živite u zajedništvu Božjem, a ujedinjeni sa Isusom posvećujućom milošću, prikazujte sami sebe kao čistu živu žrtvu za Crkvu i domovinu. Krijepite se Tijelom Isusovim, da uzmognete Bogu služiti u ljubavi i pravednosti. Tako ćete sklonuti i milosrđe Božje, da se smiluje bijednoj i nesretnoj domovini. Tko se Bogu klanja, i pred Njim ponizuje, primit će Ga, a molitva će njegova prodrijeti oblake (Eklk. 35, 20 s.).

Nabožne udruge.

XIII. Napokon još jednu o bratovštinama ili nabožnim udrugama. Za mladoga je čovjeka vrlo potrebito, da se začlani u jednu nabožnu udrugu. Za Vas najprimjernija a ujedno i najsavršenija nabožna udruga, premda stara već više od tri vijeka, jest M a r i j i n a k o n g r e g a c i j a, koja je hvala Bogu već uvedena na mnogim gimnazijama i drugim učilištima Hrvatske. Kršćanski je život najsvetiji, a ujedno i najteži zadatak kršćanina; ta kršćanskim se životom vježba i usposobljuje za vječni život u nebesima. Znanost se i koja mu drago umjetnost redovito stiče školom, pomoću učitelja; isto vrijedi i za znanost svetaca, za umjetnost svih umjetnosti — za kršćanski život. Tu školu đaku i naobraženom čovjeku pruža Marijina kongregacija, vježbalište kršćanskih kreposti; u njoj se mladi čovjek upozoruje na vanredne sklonosti i mnogovrsne pojave grješne požude propisujući mu sredstva, kako će ih obuzdati i sklonuti na posluh razumu i milosti; tu se upoznaje sa zakonima kršćanske asceze; oduševljava za često primanje sv. sakramenata. U Marijinoj se kongregaciji stavlja pod vodstvo prokušanih duhovnih vođa, koji mu pokazuju put kršćanskog savršenstva, uzgajaju mu kršćansku značajnost.

Ne zahtijevam doduše za svakoga od Vas, da se upiše u Marijinu kongregaciju, jer to ni nije uvijek moguće, ali neka Vam bude svojski preporučena, jer ona je Crkvi i domovini kroz tri vijeka uzgojila bezbroj svetih i značajnih muževa, pa će svatko priznati, da nema nabožne institucije, koja bi mogla osobito školsku mladež u najopasnijoj dobi života očuvati od napasti đavla i svijeta, nego li je Marijina kongregacija.

Vršenje staleških dužnosti. Štovanje starijih. Disciplina. Zaključak.

XIV. To je, što Vam htjedoh da na srce položim, premili i predragi sinovi u Kristu. Nadam se, da će ove riječi, jer potječu od srca puna ljubavi prema Vama, isto tako naći odziva i u Vašim srcima. Uostalom neka sve, što je dobro, lijepo i plemenito, što je Bogu i dobrim ljudima ugodno u Vas uspijeva i cvate ,da poput stabla, Božjom rukom usađena u plodnu zemlju i orošena milošću Duha Svetoga, prinesete u svoje vrijeme željeni plod Crkvi i domovini. Nemojte nikad zaboraviti, da ste članovi velike kršćanske obitelji, da ste uda tajinstvenog tijela Isusova, naime sv. Crkve katoličke. Svako udo na tijelu zauzima svoje mjesto, svako ima da vrši svoj zadatak. Nisu sva uda jednaka; jedno je od drugog više, savršenije; jedno se drugome pokorava. Samo se složnom i sporazumnom saradnjom svih kolikih uda postizava zajednička svrha. Tako i Vi. Vršenje staleških dužnosti, što Vam pripadaju na velikom tijelu kršćanske katoličke zajednice, prva je i najsvetija dužnost Vaša. Mladi ste, udarate temelje budućem životu. Zato učite i opet učite, da uzmognete jednom i druge učiti. Nadalje štujte starije. Štovanje auktoriteta i poslušnost najpotrebitija je krepost mladeži. Poslušnost je dika mlade dobe. Poslušnost je i najsigurniji put budućoj sreći i veličini. I Vaša se organizacija sastoji od mladih i starijih. Od đaka drugog, trećeg razreda srednjih škola sve do akademičara i do senijora; kolika je razlika! Neka tu razliku niko ne prezire. Vaša organizacija neka bude ujedno škola štovanja poslušnosti prema onima, koji su učeniji, prokušaniji. Tu valja da među Vami vlada stroga disciplina. Disciplina vojske Isusove, koja se svakolika osniva na principu auktoriteta, međusobne zavisnosti i podređenosti, dakako u duhu ljubavi i bratstva. Ne dajte ničim povoda prigovaranju, kao da Vaša orgnizacija uzgaja Crkvi i društvu uporne buntovne elemente; nego dajte u svemu i svuda Vašim vrsnicima primjer pravih Kristovih sljedbenika, koji jedino u poslušnosti, u samozataji i križu, u molitvi i ozbiljnom radu traže ostvarenje svojih ideala.

Blagoslovio te Bog, stado Isusovo! Bij bojeve Gospodnje pod barjakom Bezgrješne, neprestano napredujući u mudrosti i u milosti kod Boga i ljudi, na veselje i ponos Crkvi i domovini!

Da ste mi zdravo, mili sinovi, u ime Isusa i Marije!

Krk, u korizmi 1914.

† **Dr. Antun Mahnić**, biskup.

V. Mlinarić:

Noćne pjesme.

1. Melodija.

Sjajna je noć — — —
I zadnji zvuci klavira
Gube se drhtavo, tiho,
A srce mi milotno dira
Mjeseca srebrni sjaj — — —

Tiha je noć — — —
Tek noćni lepiri lijeću
Oko svijetiljke sjajne
O staklo lupkajuć lako —
A srca drhtaje tajne
Noćni tek prekida mir — —

Divna je noć — — —
Lagano čežnja se krade
I srce tiho mi dira,
Onda se gubi polako
Ko zadnji zvuci klavira
U tihu sanjarsku noć — — —

2. U vedru noć...

Bajna noć — a u mom srcu
Tjeskoban je nemir bio,
A nitko me utješiti
Nije znao niti htio.

Vidio sam podaleko
Svoje snove porušene — —
Čekao sam onda tebe,
Da utješiš blago mene;

Čekao sam, kad ćeš k meni,
A uz miris jorgovana
Vedrom noći lako doći
Mjesečinom obasjana...

Nebom mjesec srebro sipo,
Zvijezde su zlatom sjale,
A uz lahor tihano su
Zelen-hvoje trepetale. —

O, i tada noći one
Zlaćanoga iz oblaka
Vidio sam gdje si sišla
Kao sjena — sjena laka.

I prošla si zemljom ovom
Pa s grančicom od paome
Svima mir si donijela
I utjehu srcu mome...

Ah, od one noći bajne
Već je prošlo mnogo dana,
Otkako si k meni došla
Mjesečinom obasjana —.

O daj opet sada dođi!
Moje srce na te čeka —
Noć je vedra — svim je krajem
Mjesečina pala meka....

3. Badnja noć.

Vedra je i sveta noć — — —
Zvijezde trepeću toli milo
Ko djevojačke sretne oči,
S azura mjesec srebro toči,
A zefir tihano bruji — — —
Toli je bajna noć — — —
A bat odbija satove kasne — — —
Sjajnije trepeću zvijezde jasne,
Zamire lahor tihi — — —

Tiha je i sveta noć
I svečani mir — svečani doček to je
Za kralja, što s neba će doć'...
Akordi otajni bruje,
Sa srebrne lire žice to zuje
U slavu novoga kralja...
O dođi, kralju vijekova sviju,
Uslišaj srca mog molitvu tiju,
Uslišaj! — — Vedra je noć — —

O, krasna li ova je noć — — —
Tek srce — tek srce ti moje,
Smiri se! — — Sanene hvoje
Novom se klanjaju kralju;
Inje se cakli na njemu,
Svijetu se javlja svemu:
S nebesa silazi Spas....
— O dođi, kralju vijekova sviju,
Uslišaj srca mog molitvu tiju,
Uslišaj! — — — Sveta je noć....

Sremac:

Prokleta rakija.

Večera je već odavno prošla. Žena je pokupila sa stola posuđe, odnijela ga u kuhinju, opčistila stol i ošla s djecom u drugu sobu. On još sjedi za stolom podbočivši glavu o ruke i bulji u zadnji komadić kruha, što stoji na stolu. Lice mu je sasvim blijedo, ispito, navorano, oči krvave, mutne, kao da su pospane. Sjedi i bulji preda se bez osjećaja, ni da bi okom trenuo, da, kao da se skamenio. Šta mu je? Možda se sjeća svoga predašnjega života, možda se sjeća onih večeri, kada je bacao novce i pio, pio bez oduška, kada je znao lupati po birtiji vičući: — »Ja sam ovdje gazda, ja smijem ovdje raditi, što hoću. Imam novaca ko spaija!« — Ili možda vidi svoju ženu, kako sva modra od udaraca kleči pred njim i moli za milost, a on je nemilice šiba i udara nogom. Možda mu je sada svega toga žao! — Sjedi i bulji preda se. Ne misli on o tome. Nema u njegovu srcu ni traga kajanju, nema u njem više ni traga plemenitijem osjećaju. Sve je to ubila rakija — prokleta rakija! — Sjedi i bulji preda se. U glavi mu šumi, pišti, zvuči, zvekeće, a od svega toga, kao da je tek jedan glas malo jasniji, koji mu neprestano govori: — »Tu je bio tvoj otac, djed i pradjed — a ti?! Ti moraš napolje, tebi su je oteli. Da, iz te kuće, koju ti je tvoj otac, njemu njegov, a djedu opet njegov otac ostavio, iz te kuće se tvoja žena i djeca moraju sjutra seliti, a ti ćeš u daleki svijet!...«

— »To ne može biti! Ne! — U njoj više nitko stanovati ne će! Ja ću je porušiti, zapaliti! Moja je, mogu s njom raditi, što hoću.

Prokleti Švabo, ne ćeš lje stanovati u njoj! —«

Oko mu najednom sijevne, lice se naglo zacrveni, žile nabreknu, podigne stisnutu pjest i lupi po stolu, da je sav odskočio.

— Ubit ću ga! — U njoj stanovati ne će! Kuća je moja, i ja je ostavljam ženi. Uhhh — gorim — Marta! — Marta! — lijena vjero, gdje si?!

Naglo se otvore vrata ,a u sobu stupi plaho blijeda, uplašena žena.

— Marta, pošalji dijete, nek mi donese rakije, da se još napijem. Žuri se — gorim — poludit ću! —

— Ali Marko, barem danas nemoj. Ta sutra ćeš nam otići, pa barem danas nemoj piti.

— Šuti! — Ovdje sam još ja gospodar! Sevaj odmah i pošalji, kad ti kažem! Vidi! — podigne i pokaže joj stisnutu pesnicu.

Ženi se zamagli pred očima, dvije krupne suze spuzaju se niz lice, brzo otvori vrata i ode.

Malo se poslije opet polako otvore vrata i u sobu uniđe mali dječačić noseći u ruci bocu vodom razblažene »špire«. Unišavši u sobu stane pokraj vratiju, kao da se boji pristupiti k ocu.

— Ta 'odi ovamo! Kog si se bijesa ustubočio tu ko drvena Marija! — skoči od stola i istrgne mališu bocu iz ruke. Mališ odmah odleti van.

— Uh, prokleti Čivut! Kako drži slabu rakiju! Nije drugo neg voda — podigne po drugi put bocu i isprazni je.

— Idem, idem, jer ću pobjesnit u toj sobi. Prokleta, kad nije moja!

Naglo se digne, uzme staru već napola izderanu »šubaru« i ode. Vani je bila potpuna tama i tišina, samo što su za njim još jedamput škljocnula vrata od kuhinje. Otvorila ih Marta, da vidi, kuda će.

— Opet će u bircuz — šapne vidjevši ga već na dvorišnim vratima.

Marko je jurio kroz tamu sve nešto mrgudajući i stiščući pjest.

— Ubit ću ga, jest, ubit ću ga! Samo neka dođe sutra. Kuća je moja, i ja ću ga ubiti. Ja da idem napolje?! Ja, nekadanji »mali spaija?!« Hej, Švabo, žalosna ti majka! Ne ćeš, more, ne! Još živi stari Marko! Smlavit ću ga ko pile, samo ako mi dođe pod šake!

— Oho! — Evo nas već i kod bircuza! Da vidim, ko je unutri, nešto je odviše bučno. Aha, baš ko naručen! Stevan se baš već nakitio. Vidi ga samo, kako se širi baš ko pravi beg.«

Uniđe unutra.

— Dobar večer, Stevo! Hej, zoru ti ljubim, a ti si mi baš tužan. Valjda te nije žena istukla?! Pij, brate, dok vidiš i možeš, pij! Ta jedan je život! Nemoj »šparat«, jer što je od Boga suđeno, da se popije, to se mora popiti. Ej, Čifto, polić daj! Zar ne vidiš da sam došo?! — Stevo, brate moj! Nemoj tugovati, veseli se. Daj, da barem ovu zadnju večer protračimo u veselju. Sutra idem. Ne ću više da pijem tu čifutsku vodu.

Tamo je, znaš Stevo, tamo je malo bolja rakija, baš prava ona naša stara »žeženica«. Kad je se napiješ, sve te žeže, krijepi uzdiže. Haj, Bože moj, poletio bih u goru. Pa ima je, brate moj, ama baš ko vode. Alaj ću živit! Uf, Švabo! — Sad da mi dođe, zadavio bih ga! On moju kuću . . .?! Vjeruj mi, Stevo, da mi ni cijelog grunta nije tako žao kao kuće, a sve zato, što će biti Švabina. Al neka je! Bit će ona opet moja! — — —

— Je l' Stevo, da svi u selu misle, da sam ja lud, što toliko pijem. Varaju se, varaju bogme! Ne znaju oni, šta se tu krije! Vidiš pametna je to glava! Tio me je otac dati za popa. I-i-i, to bi bio pop! Al dobro je i ovako. Moja žena nije doduše popadija, ali vjeru mi, živi bolje od popadije. Što joj srce zaželi, to joj ja ispunim, pa ma me glave stojalo. Dok ja budem živ, ona motiku u ruke uzeti ne će! To joj ja zabranjujem, sve kad bi i htjela. Ja njoj samo kažem: »Ti se Marto, samo brini za djecu i kuvaj, a ja ću vas hraniti. Još su mi jake mišice!« Eh, da mi dođe samo koji Švaba, ne bi bolan zore dočekao! — Stevo, pij Stevo! Razveseli me, jer je i mene kao nekako objašila tuga. Ne znam, šta mi je, ali ipak mi baš ne ide od srca.

— Čifute! — daj još, daj, da utažim malo tugu. Srce mi izjeda, para ga, a rakija blaži kao melem rane.

— Tugo-oo mo-ja! — Jadi-i mo-oji!

—Pjevaj, Stevo, pjevaj! Veseli se, dok možeš. Dugo me ne ćeš vidjeti, jer sutra odlazim. Stevo, sutra odlazim, a ti ćeš ostati sam, bez druga! Jedino mi je tebe žao. Ded u tvoje zdravlje, i moj sretan put! Pij, Stevo, brate moj! — — — Nigdi nikog nemam! — Stevo! Ja ću otići, a ti ćeš ostati. Kako može brat bez brata živjeti?! Ne može bre, to biti, ne može, duka mi! — Moraš i ti doći! — Ja ću ti poslati svoj »pasoš«, a ti moraš doći. Dođi, da se i tamo malo probećarimo! Tamo teče »medovica« slatka ko med, a ladna ko led. Dođi, da onim Englezima pokažemo, da i kod nas ima junaka! Vjeruj mi, niko ne će moći više od nas dvojice! Kad je nagnem, ne ću je skinuti, dok u njoj traje! — Ih, brate moj, ih —

— Pod jablanom na travici
Ej, momče laduje,
A devojka u samoći
Aj, za njim tuguje. —

*

Obojica sjede izvalivši gornji dio tijela na stol. Kosa im je sva čupava, brkovi neuredni, usta su im puna sline, lice blijedo. Oči im se već sklapaju. Obojica već tako zapliću, jezikom da jedan drugoga više ne razumije. Pun stol razbitih bočica, prosute rakije. Gle! još im nije dosta, još sipaju u sebe, a žena kod kuće sjedi, čeka u strahu, hoće li skoro doći, šta će reći, kako će se pred njim sakriti, kuda pobjeći i drhturiti do jutra, sva modra od pijančevih udaraca i prozebla od hladnog daha noći. Da, ona živi bolje — nego popadija!!!

Crnkovački:

U noći.

— Ne idi, duša mi na zlo sluti — govorila mu majka.

A on je ipak pošao u tamnu noć, osutu sitnim zvijezdicama — — — Svirao je na diple tužno, tužno, neku žalosnu pjesmu, pjesmu neke nejasne, duboke boli, a nije znao, zašto baš tako svira. I sam se čudio, kako se ta pjesma izvija žalovito kao nikada dosad, i htio je već drukčije, ali onda opet — taj tugaljivi ton godio mu je nekako duši. I nastavio je tu žalosnu pjesmu bez nota bez riječi, punu čežnje. — — — —

Tako je išao dalje i dalje — tamo do niske mlinice okružene pospanim vrbama i ponosnim jablanima. Tu potok romoni ko da tiho cvili, šapće nešto vrbama, a one se saginju, da bolje čuju. Nekako kao da su tužne, zamišljene — — — — — On ne zna, zašto potok cvili, ko i on na svoje diple.

on ne zna, zašto su vrbe, nujne, zabrinute, on samo svira i svira — — — A mlinareva Anđa sluša i osjeća, da je to on došao. — — — Njoj su dragi ti zvuci — čas divlji kao požar, čas meki ko žarki cjelovi, plamni, ko zagrljaji ljubavi . . . .

— Ah, moj Mile! — šapće mu ona puna ugodne sreće i zadovoljstva. A on je gleda u sjeni jablanova i govori joj riječi ljubavi, koje prate nujni oni akordi čeznutljivog mola — — — —

— Kud ćeš sada? — pita ga ona.

— Dolje na rosne livade, u polje. Tamo mi vranac pase — govori on. A mjesec se krade kroz vite jablane i pada mu na lice, na usne i crne zakovrčane brčiće, tihi lahor kreće vitim grančicama visokih jablanova, i rekao bi, da se mjesec igra na njegovu licu i njenim vranim kosama, što mirišu tako zamamnim mirisom.

Odlazi.

Anđa stoji još dugo i sluša zvuke dipala, traži u njima riječi srca, jer zna, da je ona sadržaj njegovu veselju i tuzi, njegovu smijehu i plaču. Zamiru zvuci tamo u polju daleko. Još malo i ne čuju se više, tek koji jači glas još dopire do nje i uspavljuje joj maštu, da sanja o ljubavi, sreći i proljeću. — — — — —

A tamo na livadi pase njegov vranac, koji ima vitke noge, dug vrat, crnu grivu, bujnu ko Anđine kose, samo što su Anđine kose mekše — ko svila, a mirišu mirisom trave svibanjske noći. I čim konj začu diple, veselo zarže, zakopka nogama, načuli uši, pa poleti onamo, odakle dopiru zvuci — — — — — — A on ga dočeka, miluje po dugom vratu i grivi i govori mu čudne riječi; vranac strižе veselo ušima, kopka nogama, rže, kao da razumije riječi svoga gospodara . . . . .

Mladić se baci na vranca, potjera ga onako bez cilja pustivši mu uzde, a mjesec se smiješi na njegovu licu opaljenu suncem. Sve odiše nekim posebnim čarom, zanosi ga da zapjeva, što ga grlo nosi:

»Lijepa si, mlinareva Anđo,
Lijepa si ko u gori vila!«

Jeka obližnjeg brda ponavlja mu riječi, a vranac leti, ko strijela, hitro ko njegove misli, preskače jarke i grabe, a on mu ne smeta — — — —

Napokon okrene vranac do njegove visoke kule, najviše u selu, obijeljene i pokrivene kamenom pločom. I već je kraj potoka, kod onih zamišljenih vrba ali daleko niže mlinice. Tu je drveni most, slab i trošan, preko njega će da jurne vranac pomaman ko vihor. No truli most nije ovaj put izdržao, rasklimane daske popucaju, stupovi popuste, most se sruši, a mladić i vranac padnu u potok, i on ih nosi tamo do plavoga vira, koji je sad mračan, jer ga zasjenjuje od mjesečeva svijetla visoka hrid. Tamo — kažu — živu zlobne vodene vile. — — — —

Izpliva vranac, u zubima vuče nešto teško, ukočeno, i polaže na travu. Mjesečevo svijetlo obasja blijedo lice mrtva mladića. Tu on leži na odru rosne trave; mjesec mu je mrtvačkom svijećom, a vranac mrtvačkim stražarom.

Gluho je doba. Nikoga nema, tek poplašeni slavulj zacvili nešto kroz san među vrbama kraj potoka. — Tišina svud —

Na istoku rudi zora odjevena grimizom, nakićena ružama. Po nebu se zvijezde gase redom jedna za drugom. Samo Danica ko da još prkosi suncu, što je daleko za brdinama, ali i ona blijedi sve više. — — — — — Svibanj je na zemlji. U baštama cvatu ljiljani i ruže, a u grmlju diže se pjesma slavuljeva daleko do plavila nebeskoga, dalje nego miris šarenog cvijeća. A ta je pjesma čila i vedra. Po travi i lišću sam je biser, koji se lako truni. Zemlja je uvijena u tanku, prozirnu maglu, kao da krije čare svoje, poput djevojke, koja krije lice prozirnom koprenom. A ta je magla meka ko pjesma. — Potok dolje teče, cvili, a vrbe su nad njim još uvijek zamišljene. Podno mosta još stoji vranac snužden i neveseo. — — — — Ide starica zabrinuta i spazi u svijetlu jutarnje zore, kroz prozirnu maglu vranca. — Leti onamo.

— Jao sinko! — i pade po mrtvoj lješini svojega jedinca. Pošla ga tražiti. nije ga bilo u kuli pa ga pošla da traži drugdje i našla ga tu mrtva. — — — — — —

Sutradan su tužno brujila zvona. Pratila su sina i majku. — — — A Anđa nije mogla na sprovod, nije mogla suze roniti, samo je jecala bolno, očajno, na postelji u niskoj mlinici. — — — — —

Joso Benac:

Mojoj vili.

Dugo si mi spala, vilo,
Polomljenih kao krila,
Već se davno s moje lire
Nije slatka pjesma lila.

Već sam mnio, da me pusti
Ah, u ovoj pustoj doli,
Bez veselja i bez nade
Srcem punim teške boli!

Al ti dođe, kad i proljet,
Iza hladne duge zime,
Pa me trgnu iz sna duga
I uzbudi bićem svime

Slatku raskoš i čeznuće
Za prekrasne ljetne noći,
Kad ću opet sanjariti
Usred naše bašte moći,

Trti suze žalobnice
Sred tvojega zagrljaja,
I s tobom se vinut opet
Put eterskog gore kraja.

I tu sretan pit ću kupu
Neslućenih doslije čara,
A s njima će u dušu mi
Vir strujnuti novog žara

I uzbudit život satkan
Od tihoga mira, sreće,
Gdje će život bit mi bašta -
Moji snovi — u njoj cvijeće.

Cvitanović:

U sumračju

Sunce tone — — Suze regbi cure,
Krvi pune, tamo po zapadu;
A lahorak tek da lišće gane,
Male grane — —

Negdje zvono jeca ko da priča
Smrtno slovo danu, sreći svijeta —
Srce dira — — Molio bih vrelo
Uz dana opijelo.

Suton tone — — a dok lahor njiše
Male grane i igra se cvijećem,
Zvuci mriju zvona iz daljine — —
Srce dršće — — il' to moli vrelo
Uz dana opijelo.

Cand. phil. i stud. theol. Petar Schindler.

„Chiesa nostra".*

(Dojmovi s mojega putovanja s Joh. Jörgensen-om po Toskani.)

Bila je večer. Sunce je polako zalazilo, zamiralo u crvenilu nebeskoga žara, a dan je polagano izgarao; buka se danjega života stišavala, samo su šuštale i brujile ko stupovi ravne žalobne ciprese, dočim je daleko preko poljana zalajavao po koji osamljeni pas. Jasno je svijetlio blijedi mjesec svojim srebrenim svijetlom, stabla su bacala dugačke sjene, a ondje gdje je cesta skretala, žuborio je potočić svoju tihu vječnu molitvu za mir, potočić pun čežnje kao umorna duša, koja samo jedno želi: vječni muk, vječno odmaranje na obalama vječnosti. Boja je nebeskog obzorja bivala čas plavetna, čas užarena, čas narančasta, a čas modrikasto zelena. Tišina je bivala sve veća, samo ju je nešto prekidalo: polagano i škripajući vozila su jedna kola uz brdo dvojicu putnika prema San Quirico d' Orcia. Tama se spustila nad čitavom okolicom, samo se cesta ispresijecana dugačkim sjenama stabala svjetlucala od mjesečine, a ondje na vrhu brijega kočio se grad ili bolje gradske zidine, koje su posve sakrivale grad. Tu se dizao stari toranj iz vremena velike vojvodine napola u ruševinama, kroz toranj je vodila kaipja, a kroz nju se vidjela pusta ulica s malenim i radi noći pritvorenim kućama. Jedini je znak života u njoj bio jedan zakašnjeli put-

*) Naši prijatelji u Pazinu upoznali su se sa bogoslovom g. Petrom Schindlerom iz Danske, koji se s puta iz Rima, gdje je boravio duže vremena, svratio u Pazin (Istra) k svojemu prijatelju g. vitezu Lundu. Na ponuku naših prijatelja napisao je isti Danac ovu lijepu crticu za »Luč« obećavši, da će se i kasnije sjetiti »Luči«. Ujedno je ponio sobom brojeve »Luči«, u kojima je bila biografija odličnoga danskoga katol. pjesnika Jörgensena, da ih uruči samomu pjesniku. G. Schindler je osobni prijatelj Jörgensenov te je obećao zamoliti potonjeg, da napiše štogod i za našu »Luč«.

nik i stara svjetiljka na zidu. Nijedan od dvojice putnika u kolima: danski pjesnik Johannes Jörgensen i bogoslov, koji ovo piše, nije se usudio da progovori. Tiho smo sjedjeli i prepustili glasu Božjemu da govori, glasu Božje naravi.

Napokon smo stigli u grad, našli smo svoju malu gostionicu i sjedjeli daleko od svake kulture ondje, gdje je život još prirodan, gdje se ne zna za politiku, modernizam, slobodnu misao, automobile i električno svjetlo — u malenoj sobici. Pred nama su na stolu »maccarni«, meso, rumeno vino i sir. Jedemo i pričamo, veseli smo, svaka je tjelesna tjeskoba daleko od nas; život nam je lijep, vedar, dä gotovo nadzemaljski. Uživamo u nepomućenom prijateljstvu: glasoviti danski pjesnik i ja — neznatni bogoslov. Nakon dugoga sjeđenja izađemo van na mjesečinu, gdje su dugački svijetli putevi, van u tihu noć, gdje vlada potpuni mir i gdje će nam srce brže i jače kucati od sreće i zadovoljstva. Prođemo kroz grad, izađemo van na vrata »Porta dei cappuccini«, spustimo se u dolinu. Dođemo do nekoga drevnoga groblja: u starim trošnim grobovima leže nama sasma nepoznati pokojnici, ljudi doduše kao i mi, ali udesi njihovi nas ne zanimaju. Ovdje daleko u Italiji, u tihoj, vedroj novembarskoj noći, za koje blijedi mjesec pliva kao ostatak stare zlatne plitice po noćnom nebu između tisuća i tisuća zvijezdica — malena bi ih danska djeca nazvala očima anđeoskim — za te noći osjećasmo, da smo jedno te isto mi živi smrtnici sa dalekoga sjevera i ovi pravovjerni pokojnici u svetoj Italiji. Svi smo mi jedno u Bogu, u našem prvom početku. I nehotice otkrismo svoje glave i izrekosmo prema grobovima preko bijeloga zida, koji je opasavao groblje: »Pokoj vječni daruj im, Gospodine!« Pjesnik odgovori: »I svjetlost vječna svijetlila njima.« Ja ću na to: »Počivali u miru!«, a svojim tihanim uzrujanim glasom završi moj prijatelj: »Amen!«

Prekrižismo se i pođemo dalje, dok ne stignemo do crkvice. Dizala se ponešto u strani na malenom brežuljku. Bila je sagrađena u starom baziličkom stilu sa tri broda, bijela i priprosta a lijepa u svojoj jednostavnosti. Pođosmo prema njoj: bila je zaključana. Sjedosmo na oniski zid. Sjedjeli smo neko vrijeme posve mirno. Ondje niže na cesti slušasmo teško koracanje nekoga prolaznika. Ciprese neprestano šušte žalobno, mjesec sjaje ko i prije, bijeli se oblaci love po nebu, čuje se cilik sa žica mandolina, koji odzvanja turobno i gubi se u daljini. Putnik prođe mimo nas, a da nas nije ni otkrio — sve biva kasnije i kasnije, mi se ne možemo maknuti: sveto nas je mjesto prikovalo. Napokon reče mi pjesnik jedinu ovu riječ: »Pietro!« A ja odgovorih: »Giovanni! ovdje ćemo si sagraditi kuće, stanovati ovdje i živjeti nadnaravnim životom, jer je ovdje dobro biti.« Ustadosmo. Po starom običaju htjede pjesnik uzeti blagoslovljene vode te je dati i meni, ali u otvorenom predvorju nema blagoslovljene vode; izgledao je malko prenerađen a ja rekoh: »Što možemo sad da uradimo? Mi možemo da izmolimo jednu Zdravu Mariju za Dansku. I kleknemo oba na mramorne crkvene stepenice i moljasmo okrenuti prama Presvetomu prizvavši sv. Angarija, sv. Knuta i ostale danske svece jednu Zdravu Mariju za Dansku i to takodirnuti kao nikada prije.

Opeta idemo šutke zajedno po tihanom putu natrag prama San Quirico d' Orcia a ja razmišljam i razmišljam: cio svoj život vidim jasno pred sobom, kako sam kao protestantski teolog potražio stijenu, apsolutnu istinu. Cijeli sam svijet obišao: prašume na Sumatri, arapske pustinje, obalu sjeverne Afrike i Male Azije, Rusiju i Englesku i daleki Siam; unišao sam u poljane našeg duha: u teologiju i filozofiju, u lijepu literaturu — ali svagdje nađoh tamu, svagdje zablude, svagdje nesigurnost — no sad u toj tihoj noći, u toj mjesecom obasjanoj novembarskoj noći, u toj jasnoj noći u svetoj Toscani, posvećenoj po sv. Franji i sv. Katarini, bila mi je čitava istina jasna. Ta istina je sveta katolička Crkva, jedinstvena kroz sva vremena — kako sam znao iz crkvene povijesti — jedinstvena u nauci — kako vidim iz dogmatike — vječno jedna, vječno jedinstvena. Ako ona nije apsolutna istina, onda ne mogu dalje živjeti, no ona — hvala Bogu — jest istinita, za uvijek istinita!

Najednom se okrene Jörgensen prama meni i reče: »Pietro, što je zapravo ta Crkva?«

Ja odgovorih: »Toga ja ne znam, pa napokon to je svejedno, ona se zove »C h i e s a n o s t r a« — »naša Crkva.«

»Da«, reče pjesnik, » Chiesa nostra benedetta.«

Zvoni zvono . . .

(Gavro Kostelnik.) **A. Gostinčar.**

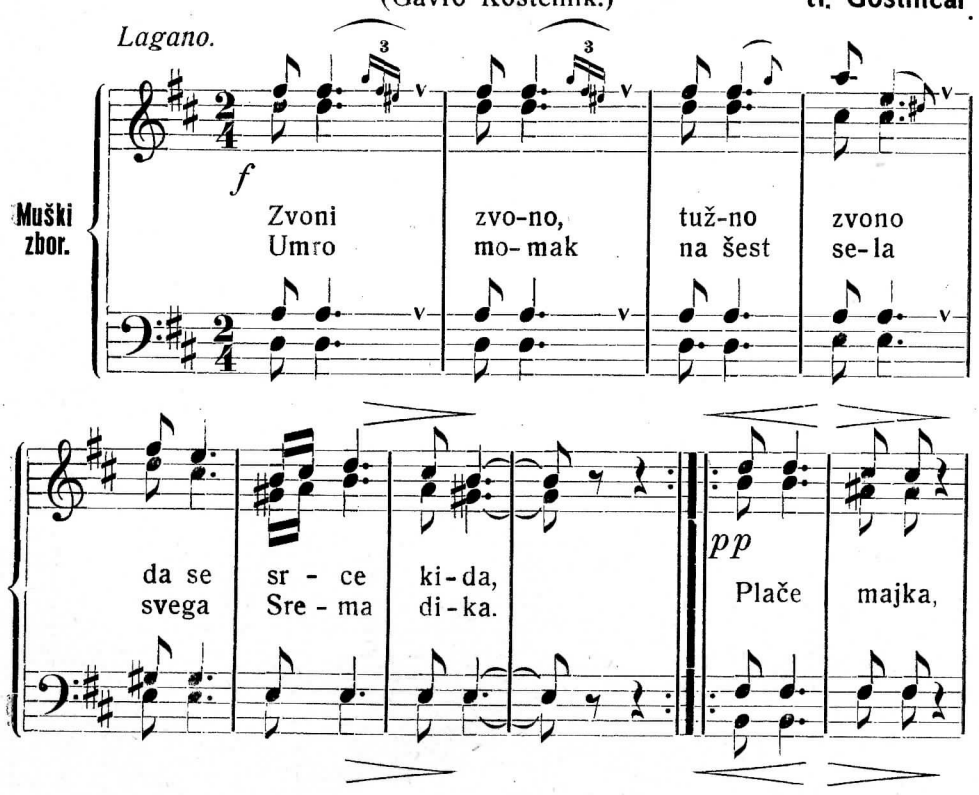

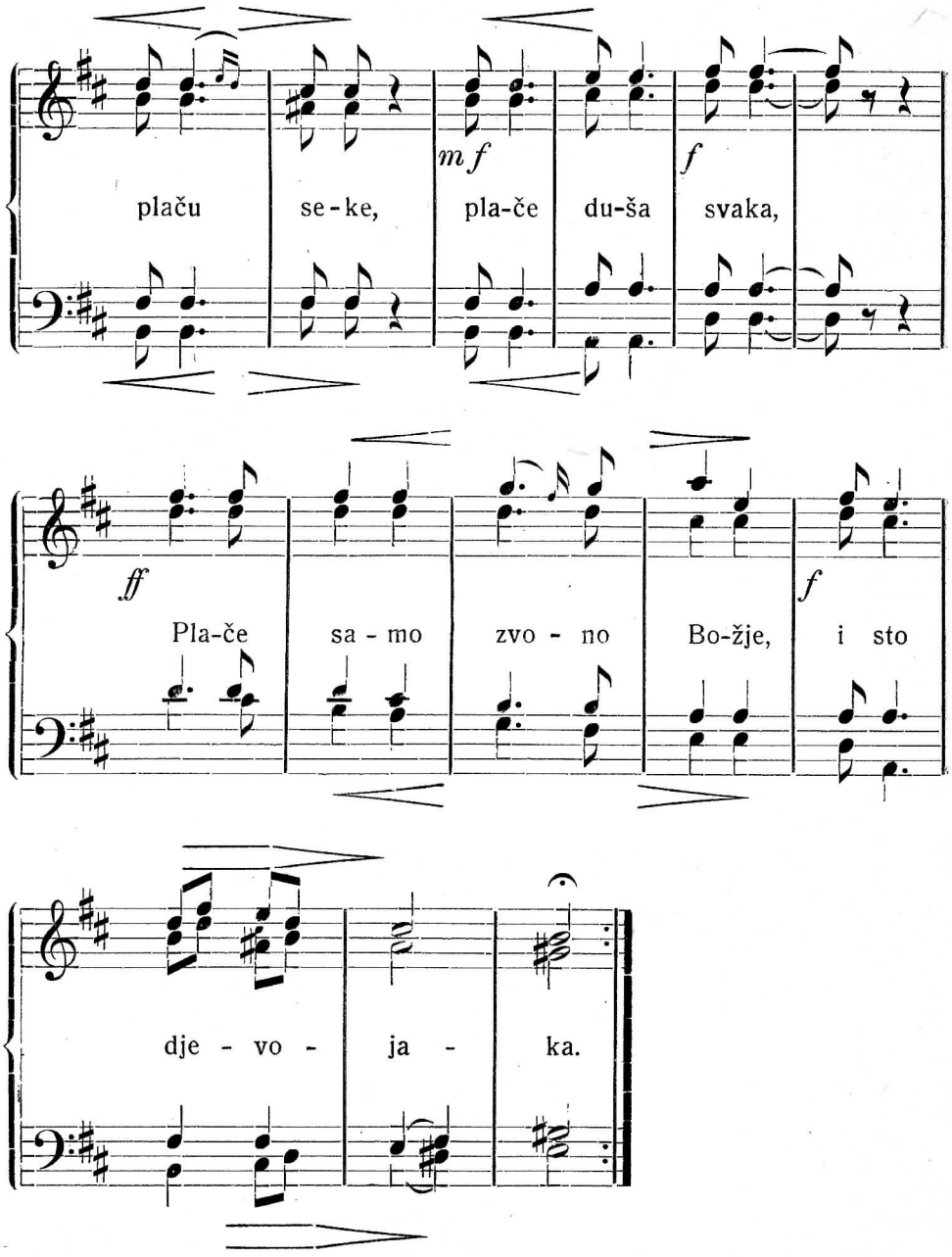

II.

Oj, a tko će sad da bude
Svega Srema dika,
Da iz svake mome oči,
Oči, srce kida?
Oj, i tko će sad u selu
S večera da vikne,
Da sve selo zatrepeće,
Čitav Srem odvikne?

III.

Da uzdahne moma svaka
I na sokak brza,
Da se svakoj momi srce
Pod maramom trza?
Plače majka, plaču seke,
Plače duša svaka,
Plače samo zvono Božje
I sto djevojaka . . .

--- SMOTRA. ---

KAZALIŠNA KRONIKA.

C. Saint-Saens: »Samson i Dalila« (opera u 3 čina).

Poznata biblijska priča odigrava se pred nama u čaru glazbe francuskog skladatelja umjetnika. Ta glazba! Saint-Saens spada među prve francuske skladatelje prošloga stoljeća. Iako mu orkestralna glazba (simfonije, suite) pa komorna (kvarteti, kvinteti) nijesu daleko prešli granica domovine, to je svojim koncertima za glasovir i violinu postao miljenikom najvećih umjetnika, koji mu spomenuta djela šire posvuda svijetom, pa i nama je još u neizbrisivoj uspomeni ostao onaj njegov koncerat, što ga je pred nama onomadne izvodio naš Zlatko Baloković.*) Kao francuski operni komponista broji se Saint-Saens odmah iza Aubera i Thomasa te je kao takav osobito spomenutom operom postigao svjetski glas isto tako, kao što je nešto stariji od njega Gounod svojom »Margaretom« (»Faustom«).

Ta glazba! Ljupka melodija, fina harmonija, sjajna instrumentacija, odlična imitacija — sve su to njene odlike. Pretežni moll daje cijeloj stvari neku tugaljivu notu, osobito partiji Izraelaca i Samsona, samo gdjegdje izbija snažan ritam, da se onda opet prometne u slatku lirsku glazbu. Potonja mu je strana uopće najjača. Kako je krasna ona melodija: »Svud proljetnog cvijeća širi se čar...« u I. činu, koja se u drugoj slici III. činu opet vraća: »Svanu bijeli dan, sunca sije trak...«! Lijep je i kontrapunktički provedeni duet Dalile i velikog svećenika u čast Dagonu (pri koncu III. čina), kao i onaj duet Samsona i Dalile: »Saronske ruže divni čar...« iz I. čina. — Sjajna je imitacija motiva kod slikanja glavnih momenata glazbom. Spominjem kromatički motiv zavodljive ljubavi, koji dolazi pri koncu I. čina, pa na početku II. čina, gdje prekida nježnu lirsku melodiju — (ponavljaju ga glazbala od flaute do kontrabasa) — a onda se opet kroz čitav taj čin u više navrata vraća. Karakterističan je i bojni motiv, Dagonov motiv i t. d. Divan je orkestar uopće na svakom mjestu, gdjegod treba kakovu situaciju istaći i prikazati (n. pr. strah Filistejaca pred Samsonom, Božji grom, mržnju Dalile, nježnost ljubavnih momenata i t. d.), a osobito je sjajan i veličanstven njegov »Tutti«.

Toliko o toj glazbi, koju treba tek čuti! Saint-Saens je tom operom prvi put iznesen u našem kazalištu, pa se vidi, da je za izvedbu uloženo mnogo pomnje sa strane dirigenta Sachsa, kao i sa strane solista. Osobito je bilo mnogo odobravanja Korošecovoj (Dalila) — kod premijere je bila nadarena i vijencima — ali uloga nije za nju: ona nema dovoljno dubine glasa, pa se opažalo, kako se kod dubljih glasova naprezala. Trebao bi za tu partiju alt ili barem mezzosopran. Jastrzebski je kao Samson posve udovoljio, isto tako Križaj (stari Hebrejac), naprotiv se Kondracki (veliki svećenik) gdjegdje upravo neugodno dojimao svojim preveć tremulirajućim glasom ,pa mu ni vokalizacija nije bila naravna. Zbor je bio sjajan.

J. A.

»Kletva«. (Po Šenoi i Tomiću dramatizovala M. Jurić Zagorka.) Što se tiče dramatizovanja nije to tako laka stvar, kako se možda na prvi pogled čini. Dvije su tu mogućnosti: ili ostaješ vjeran romanu, a na uštrb dramatske cjelovitosti; ili doista stvaraš pravu dramu, ali se udaljuješ od romana. Kako se pjesnička ljepota pojedinih djela u dramatskoj preradbi i onako gubi, pa ostaju na pravoj visini općenito tek izvorni dialozi, čini se, da bi bolje bilo prihvatiti onu potonju gore navedenu mogućnost, ali to bi značilo dramatski obraditi tek pojedini motiv iz romana.

Za Zagorkino dramatizovanje »Kletve« možemo doista reći, da je uspjelo, ali je uspjelo tek kao dramatizovanje, t. j. to je uspjela ilustracija pojedinih efektnih momenata iz romana. Prava drama bi bez svake sumnje oštro odijelila spor između Griča i Kaptola te diplomatsku akciju

*) Vidi »Luč« o. g. str. 75.

biskupa Horvata; no Zagorka je htjela da ostane vjerna romanu, pa tako mi gledajući zapravo ne znamo, što je u drami glavna radnja. Konačno primjenjujemo naslov drame pomoću autosugestije obim radnjama. — Karakterizacija nam također ne iznosi osebujnih, novih tipova: ponos i poštenje na jednoj, a lukavost i himba na drugoj strani. Što se tiče scenske obradbe, to valja priznati, da je autorici »Gričke vještice« uspjelo podržati napetost i zanimanje u gledalaca.

Samu izvedbu možemo u cijelosti pohvaliti. Tek nam se čini, da vječno patetički ton govora g. Raškovića (biskup Horvat) oduzimlje snage, da istakne, što istaći valja, jer onako prelazi gluma u monotono recitovanje. **J. V.**

OCJENE I PRIKAZI.

»Hrvatska Prosvjeta« (mjesečnik »Kola hrvatskih književnika«) 1914. br. 1. — Napokon je dočekasmo. A čekali smo je dugo, jer nam je bila već davna potreba. Iza kako je stari **»Vijenac« zamro**, nastao je neki zastoj u hrvatskoj lijepoj književnosti. Mislilo se, da je tome kriva borba »starih« i »mladih«, ali kad su se složili, pokazalo se, da tome nije tako. Moderna je prevladala, a današnja moderna je bolesna, njoj nema trajnog opstanka. Mi trebamo »da stvorimo umjetnost, koja će biti sposobna, da postane svojinom čitavoga hrvatskog naroda...« (str. 52.). To uvjerenje izazvalo je nagli preokret. »Stari« se i »mladi« opet razdijelili — s tom razlikom, — da su »mladi« sad na našoj strani — oni, koji su već pokazali, da će doista moći potpuno izvršiti zadaću »Kola H. K.« i »Hrv. Prosvjete«, oni, koji su izišli iz naših redova, s polja naše »Luči«. Oni su — rekao bih — »Hrv. Prosvjeti« dali ono izričito katoličko obilježje.

Pogledajmo! Od naših starih zastupani su Arnold, Deželić, Rožić, Laszowski i dr., a od mlađih Dr. Ljuba Marković, prvi urednik »Luči«, Dr. Milan Kovačević, autor »Vala« i »Polomljenih krila«, Ljuba Ivić i Izidor Poljak, poznati pjesnici iz »Luči« i »Našeg kola«, Petar Grgec, lanjski naš urednik i dr. Uvjereni smo, da ćemo malo po malo sretati tu i druge naše izvrsne sile, da će se svi okupiti u to dično kolo, pa ćemo za kratko vrijeme moći već bilježiti i trajne njegove uspjehe.

Zasad upozorujem samo na krasni Kovačevićev roman »Zlotvor«, od kojega se mnogom nadam sudeći po divnom mu uvodu. Ističem Marakovićevu studiju o Nazorovim »Novim pjesmama«, ideju Deželićeve pjesme »Oh, sretan . ..«, melodiozne Arnoldove pjesmice, napose Ivićeve pjesme »Antikna slika« i »Osvetnik«:

»O naprijed osvetnici! Kroz magluštinu bljeska
I sjaji crven plam,
U žaru mu svjetluca i žari se i ljeska
U zlatu divan hram . . .« (Str. 37.)

Ne mogu sve na tako malom prostoru ni da spomenem, a kamo li da analiziram. Zato neka svaki, koji je naš, uzme »H. P.« u ruke, neka je sam pročita. Ona se mora svakome svidjeti. Ali nije to dosta! Tkogod iole može, neka se na nju pretplati i neka je svakuda širi, jer i to je jedan od uvjeta njezina uspjeha! Ugledajmo se u druge i — dičimo se svojim! F. G—r.

Vladimir Nazor: »Nove pjesme«. (Zagreb 1913.)

»Ovdje, gdje se orli s vjetrovima bore
I ledenjak sja se iznad mračnih jaza,
— — — — — — — — — — —
Stoji moja kula sjajna, tiha, sama
Hiljadu već ljeta gore na vrhuncu;
Netom zora svane, otvaram je suncu,
Da me plam prožeže ,da me mine tama...«

Ta je ponosna kula, što u mrak strši i što ne zna za putnike ni za goste, pjesnikova duša. U osamljenoj kuli samotuje na visinama, pije svjetlost zvijezda, lazurliva u grudi, i tek za tamnih noći, kad vjetrine huje gorom, otvara joj ebanova vrata i hvata se u surovi koštac s duhovima i divovima. Zameće se surova borba, škripe kosti, pucaju zglobovi, »sada truplo diže, sad ga peta tlači«... Tom je pjesmom Nazor sam najbolje karakterizovao svoju poeziju, koje je osnovni ton neprestana nova i nova erupcija njegove silne vulkanske duše. U njoj uvijek vrije i ključa sav konglomerat najraznijih elemenata, što sačinjavaju njegovu individualnost: krv seljaka drevnih i hajduka, što su klete kule rušili; ničeanska poza jake snage i energije; očajna revolta sina jednog naroda, što je u patnjama otvrd-

nuo; prijesna nostalgija na hedoničko uživanje i poklonstvo strasti; beskrajno obožavanje majke prirode i na koncu još probija jedan novi izvor najsvježe vode: iskreno klanjanje Bogu.

Dvije velevlasti vladaju modernom intelektualnom Evropom: Niče i Šopenhauer. Obožavanje surove snage, pravo jakoga, zaglušna grmljavina teških kolesa gvozdenih nemani, čađavi, teški dimnjaci tvorničkih kolosa — sve to oduševljava jakog modernog čovjeka. On hoda crvena lica ispaljena od sunca, razdrljena vrata, napinjući od športa otvrdle žile i obožava sve snažno, kao što i njega svi obožavaju, jer je jak. S druge strane susrećemo očajne pesimiste, morbidne dekadente ubijene od »punog života«, ali ni njihov pesimizam nije više pesimizam starih romantičara, što su sa svojom melankolijom lutali po pustinjama s potajnim uobraženjem, da ih tkogod gleda i da im se divi; ne, najpreči je lijek modernom šopenhauerovcu doza cijankalija.

Pjesnik onih prvih bio je kod nas Nazor. Njegova je lirika u velikom svom dijelu zanosni vreli ditiramb i bučni pean snazi »divljoj energiji« i takav je ostao još i u prvom dijelu ove zbirke.

»Kosmat sam i crn; glas mi val je, što
žale pljuska,
Ne slušaj bruku, kar!
Snaga će uvijek biti najveća slava ljudska,
Najljepši božji dar.«

Tu je snagu, što mu se valja po žilama, upravio pjesnik u tri smjera; barem je u dosadanjoj njegovoj poeziji ona dolazila u tri glavna oblika. On obožava prije svega snagu radi nje same, jer je sav veliki zanos svoje duše njoj upravio. Klanja se divovima, njegovi junaci kidaju stijene, rvu se sa bikovima i mlado hrašće čupaju iz korijenja. U drugom je smjeru Nazor propovjednik hedonizma i strasti naučavajući, da život ima smisla samo kao uživanje. (Posmrtna pjesma.) On ne opijeva ljubav kao staloženo čuvstvo, jako osjećanje ili izgubljeno blago, već prijesno, strasno, često i vrlo sirovo i neukusno. No u ovoj zbirci izbija ta strast u najprjesnijem obliku tek na dva tri mjesta. (»Kiklop« i »Vjetar«.) Čitav je ovaj život vječna akcija, rad, gibanje, vrijenje i napinjanje, i iz svega toga niče crvencvijeće njegovih pjesama.

Treći smjer njegove snage dolazi do izražaja u patriotskoj poeziji, koja ispunjuje drugi dio ove zbirke. Tu nam je već Nazor mnogo bliži, srodniji, naš. Svi mi osjećamo teret tvrdog kamena, što nam se svalio na grudi i ne da nam da dišemo, sve nas teško boli, što gledamo, kako »još stoji šator na sred polja našeg — Još Čengić-aga žije — I harač kupi —...« I u našim se žilama prelijevaju one kapi krvi pređa hajduka, a »od kapi tijeh ovi plami buntovni, što mojom krvlju bukte...« Te su nam pjesme bliske i mile upravo zato, jer njih nije diktirala pjesniku ona Ničeanska snaga, nego ova vrela crvena krv, što u nama svima jednako vrije i buni se. Najklasičnije pjesme ovog dijela: »Planinske pjesme« proživjesmo istim onim zanosom, kao i divove naše fantazije, hrvatske kraljeve. Uopće je karakteristika Nazorova patriotizma revolta, čvrsta želja, da se već jednom prekine s ovim stanjem, i vjera u budućnost, u pobjedu pravde. To je ideja i »Planinskih pjesama«, koje će zbog njihove alegoričnosti i sakrivene dubine ipak naći malo čitatelja, premda i idejno i formalno spadaju među najljepše biserje čitave hrvatske poezije. Pjesnik promatra čitavu prošlost našu, što nam ju je crni udes spleo od teških lanaca i vrelih suza, i uvjerava se, da su nas muke i sve rabote čudne, što smo ih znali vršiti za druge, napokon očeličile, i mi smo naučili nesamo da baratamo surovom snagom, nego i da šutke podnosmo svoj crni udes, dok se jednom ne probudimo da spasimo lijepi brod, što leži na prudu nasukan u srebru bijele pjene. To će biti borba za pravdu i nad krvavim razbojištem, na kojem ćemo prosuti svoje kosti, što su čeznule za slobodom, dići će se Zvijezda Mora, da blagoslovi pale:

»Velebna, sjajna iz morskog vala,
Svijetlo dok večernje mrije,
Očiju punih blistavih suza,
Prosutih kosa, sklopljenih ruku
Prikaza u vis se vije.
...Diže se, — a bojno polje
Blijedi, i krvca tamni;
U tankoj kopreni plavoj
Gase se odsjevi plamni.
Diže se. Tjemenom nebu
Kristalne svodove tiče,
Pod petom mladak joj sija,
U oku zvijezda joj niče...«

Tko je ljepše opjevao Kraljicu Hrvata? Nažalost nam prostor ne dopušta, da opširnije analizujemo ni ove, ni ostalih patriotskih pjesama, koje se posebno odlikuju velikim bogatstvom motiva. Kako n. pr. teško zvuči tragedija »žene zapuščene«, tragedija velikog dijela našeg puka, koja ujedno dokazuje, da izvor Nazorova patriotizma nije samo kult prošlosti ili protest protiv skučenosti, što ga nalazimo i u ostaloj njegovoj poeziji, nego i jaki demokratski smisao za patnje širokog puka, dakle eminentni, najsavremeniji patriotizam naših dana. — Ali osim tih elemenata ima još jedan, kojega nijesmo nalazili u dosadanjim Nazorovim pjesmama. Dosada je taj elemenat »gušio pepel njegovih praznih dana, gasila ga krvca njegovih ružnih rana« — to je poklonstvo Bogu. Sanja o plavom morskom ostrvu mira oduvijek je spavala u njegovoj duši, a on je njezin šapat pjesmama navikivao i predavao se pustim maštanjima. No ti su se snovi porušili i on nije više, što je bio nekad. Praznina mu se uvukla u dušu, i vinograd mu rodio tek vinjagom, te sjedi sam sa svojim bolom. K svijetlu!

»Oh, gdje si, da si, plavo morsko ostrvo,
Ja moram doći svetom hramu tvom
I kleknuti i ruke opet sklopiti
I nanovo se molit Bogu svom!«
(»Atlantida.«)

I našao ga je! »Kupina, što gori« je zanosna himna čovjeka, koji je poslije mnogih lutanja opet pao pred Gospodina.

»Bože, koji morskim valovima gaziš
I nebo raspinješ, siješ zvijezda roj,
Ti, što na šum travin, cijuk ptičji paziš,
Na me se obazri i na vapaj moj!«

A u »Vinogradu« dolazi do uvjerenja, da samo altruizam može pribaviti čovjeku zadovoljstvo i cvijetni vrt, što ga uvijek željkuje.

Prva je pjesma, u kojoj nam pjesnik počinje slikati taj duševni proces »Krijes«, a onda naglo napreduje i postizava u zadnjoj potpuno umirenje. »Moj san« ne spada neposredno u taj ciklus, nego je završna pjesma cijele zbirke i kao da poriče ono, što smo pred njom čitali. Svakako da taj veliki obrat u pjesniku nije još gotov i da teške trzavice njime tresu (»Bez povratka«), no ove zadnje pjesme dokazuju, da se u njegovoj duši budi želja za svijetlom i da će buknuti sigurno sjajnim plamenom, dostojnim jake Nazorove duše.

»Već dugo, dugo mračne kroz vijekove
Svom snagom svojom duša mi se propinje
Put vrela vječne svjetlosti...«

— — — — — — — — — — — —

Još bismo morali ocijeniti i s formalne strane te pjesme, ali smo već i onako za ovaj put prekoračili opredijeljeni prostor, pa ostavljamo za drugi broj. **Vg.**

Vojislav J. Ilić mladi: »Krvavi cvetovi«. (Zbirka patriotskih i ratnih pesama, Beograd 1914.) — Svakako originalna zbirka svojom posvetom »Osvetnicima Kosova i Slivnice«, originalna svojim »Napomenama«, u kojima pjesnik govori o 6000 tabaka fine i elegantne unapred plaćene hartije od lajpziške firme »Berth. Siegismund«, koja piscu nije još stigla. Ne manje je originalna i time, što je »štampana samo u dve hiljade primeraka«, koji su »u cilju zaštite izdanja« zaštićeni piščevim »svojeručnim originalnim« potpisom. Ne znam, da li i sam Marinetti pokazuje toliko originalnosti.

Kada bih napisao o zbirci oveći prikaz (što svakako i zaslužuje), posvetio bih ga u prvom redu našoj srpsko-hrvatsko-slovenskoj nacionalističkoj omladini, a onda svoj onoj beznadnoj Hrvatskoj, koja je ili izgubila vjeru u se ili se bavi sitnicama nevrijednim spomena. Trebalo bi, da i ona vidi onu snagu, koja vrije u oduševljenom, slavom opijenom srpskom borcu. Trebalo bi, da se naš svijet nauči na žrtve, na junaštvo, borbe i pregaranja za nacionalni ideal, a ne (kao što to kod nas redovno biva) da ravnodušno sliježe ramenima i da se s isprikom, da sam ne može ništa, pokorava okolnostima bez i najmanjeg odupiranja.

Pjesme su pune prave umjetničke ljepote, i čovjeku nije ni najmanje neugodno pročitati ih više puta.

Uvodna pjesma »Vojnikov oproštaj zvučnim riječima izriče čuvstva srp. vojnika, koji polazi u boj, pa se oprašta najprije od roditelja, onda od ljube, sinčića, koji to sve sad još ne razumije, ali kad naraste, onda će razumjeti i ponositi se. Oprašta se od brdâ, polja i gora srpskih, u kojima je odrastao i veli:

»Ako padnem — **živela Srbija!**
Ako dođem — doć' ću k'o junak! (Str. 10.)

U »Venčanju Srbije i Adrije« opisuje zanos, koji je zavladao izmorenom vojskom, kad ugleda more

» . . . i plotun nad vodom.
Objaviše zemljom i nebeskim svodom
Venčanje Jadrana i slavne trobojke . . .«
(Str. 13).

Svakako je jedna od najnježnijih pjesama u ovoj zbirci krvavih soneta pjesmica »Pozdrav proljeća tobdžijama«, u kojoj se opisuje dražestan prizor uz top, koji neprestano baca »smrtonosnu tuču teških projektila.« Kad je zatrebalo municije:

»Daj još kugla! — ču se. Jedan ratnik stari
Tad prikleknu dole, u rov, ispod žbuna.
Al kad, potom, usta veselo — osmehnut,
Od detinjske sreće zasja mu se lice ;
Gle, zajedno s kuglom, drž'o je u ruci
Slučajno otkinut cvet od ljubičice! . . .«
(Str. 15.)

Upravo je dostojanstvena pjesma »Čarlsu Karteru«, koji kao »vojnik Čovečanstva i heroj Vrline«, a član engl. sanitetske komisije mrije od tifusa u Skoplju. Iza te tako čovječanske i lijepe pjesme, kojom pjesnik postavlja spomenik engleskom vitezu ljubavi bližnjega, dolaze tri pjesme: »Mrtve doline u Maćedoniji«, »Posle Slivnice« i »Sofijskom ukroćenom Tirteju«, kojih se moramo stiditi. Prve su dvije poznata već prepirka sa bugar. pjesnikom Vazovom. Najžešća je svakako ona »Posle Slivnice«, u kojoj je pjesnik sav svoj bijes

»Ritera idealne duševne veličine,
S ljubavlju za mongolsku naciju azijatsku«... (Str. 22.)

prelio u stihove, da Bugare nazove svim mogućim porugljivim imenima (sinovima groznog kruma, unucima Džingishana, Kajinom), te da im dovikne:

»Na Slivnici smo bili. Bićemo opet tamo!
Tamo, kroz vaša sela, gradove i ravnice
Grmeće »Bože pravde!« . . . Sad zbogom! Do viđenja!
Da živi srpski Bitolj! Da žive haubice!
Ura! Popravʼte dobro slivničkа utvrđenja.« (Str. 22.)

Mogao bih navesti još mnogo nježnih, osjećanih momenata i stihova iz pjesama: »Otac«, »Zalazak sunca posle bitke« (zadnje četiri kitice), »Avijatičareva smrt«, »Pešak i tobdžija«, »Jednoruki divs Taraboša«, »Vojničko pismo« (jedna od najljepših) i drugih, ali ću se osvrnuti još na »Rastanak s Albanijom i Adrijom«. Pjesnik se oprašta od svih onih poznatih mjesta na Adriji, koja su Srbi bili zaposjeli, pa na koncu kliče:

»Oteše nam more! . . . Ali more drugo
Živeće u nama: more ogorčenja!
Imaćemo opet, što željasmo dugo!
Dotle — zbogom more; Zbogom! Do viđenja! . . .« (Str. 55.)

Zar to nije ona tvrda i nepokolebiva vjera u se i u moć svoga roda i njegovu budućnost! Zar to nije divska snaga, koja će ostvariti želju, kao što ostvari »zavetnu misao«! [Na proslavi Njeguševoj vele, reče jedan Srbijanac, do polovice.] A mi Hrvati? Kukavci oni, koji ne misle, da u imenu Hrvat ima isto toliko snage i energije, koliko i u imenu Srbin!

Još jedna. »Bitka na Bregalnici i Zletovskoj Reci« je odulji opis pojedinih bojeva sa Bugarima. I to je jedna crna pjesma, kao što je i sam sujet jedna crna stranica u slavenskoj povijesti. Prva pjesma »Pir« opijevava zajedničko slavlje Srba i Bugara, druga njihov rastanak, treća i četvrta potajno spremanje i navalu Bugara, dok u četvrtoj (Revolt istorije) izaziva duhove velikih Srba, koji hrabre srpsku vojsku na što veći zator Bugara.

»I tad od svake humke, pod kojom heroj sniva,
Jedna buktinja zračna, jedan osvetnik biva«.

To treba da Hrvati dobro razumiju i da nikad ne zaborave, da žrtve pojedinaca u odlučnom momentu postaju pravi oltari za narodnu stvar, na kojima se tisuće zagrijevaju.

U toj pjesmi je najviše povrijeđen lik Dušana Silnog, kad mu pjesnik meće u usta riječi:

»Sila predstavlja pravo. Pamtite moje reči:
Ne mogu istodobno blistati vrh Balkana
I kruna Simeona i skiptar car-Dušana.« (Str. 64.)

Knez Milan opet veli:

»Bratoubistvo! Bratstvo! Lažljive reči sramne!

Njih je skovala S l a b o s t u one dane tamne
Posle slivničkog pada. U krvi Džingishana
Jedna slovenska kaplja, nasilno polokana
Ne može heruvina stvoriti od hijene,
Ni nakazu mongolsku uzdići med' Slovene!
O, Srbi moji, treb'te to adsko pleme grozno!
Ne varajte se »brastvom«! Ja sam ih dobro pozn'o,
Imate danas snagu . . . Neka vas sreća prati!
Ako vam treba mržnje — ja ću vam mržnju dati!«

Riječi su to duboke, a za nas vrijedne, da ih razmislimo. Glas Ilića nije glas pojedinca, to je glas naroda, orlovskog pogleda raširenih krila sa dubokim osjećajem, da je stvoren za nešto veliko!

A mi Hrvati? Nek vino i put mirišu u našim pjesmama i pričama. Nek nam umara i uspavljuje krv pjenušavi šampanjac i strast . . .

T a b r a ć a ć e n a s s p a s t i!

Bogdan Babić.

KNJIGE MATICE HRVATSKE.

Andro Kovačević: »Posljednji Nenadić« (R o m a n). Nenadić, Jadikovac, Patnik, Siročić, Dobričić, Pandurić, Kukolj, Barabić — sve sama karakteristična imena, s kojima se u tom romanu sretamo, a svako nam je to ime odmah na prvi mah dovoljno, da znamo, s kim imademo posla. Nenadićev idealizam prelazi u pesimističko beznađe, Jadikovčev pesimizam, skepticizam i cinizam nalazi oduška u očajničkim jadikovkama kao n. pr. ova: »Pljesniv je to život, pa kako da i budeš zadovoljan s njime?« (str. 148.), dolazi do približnog zadovoljstva u vinu i neispunjivim socijalističkim težnjama, dok se napokon ne umiri u — Stenjevcu. Patnik je slika naroda — mučenika, kako ga Jadikovac zove. Dobričić je uistinu starina pun dobrote, koja se približuje očinskoj ljubavi prema svome štićeniku, no zato je Pandurić personificirana zloradost, prevejanost i bahatost višega činovnika prema nižemu. Njegov život slika je života bezbroja naših činovnika s akademskom kvalifikacijom, koji se ne žacaju nikakovih sredstava samo da se umile vladi i da postignu promaknuće. — »Meni je dosta, ako postanem bogat i moćan gospodin . . .« — čini mi se, da svaki taj s Panduićem govori i želi. Takovi onda dakako nađu još razne ulizice Kukolje, koji im svojim štrebersstvom sve doušuju i na svakom koraku pomažu. Barabić je kao »vječna opozicija« mladih dana sličan onima, koji se poslije bace tek na raspravljanje o kojekakovim — »problemima« . . .

Roman je taj slika sudbine mladoga idealiste, koji se žaca činovničkog života, ali prevarivši se u svojim nadama mora ipak da se vrati na tu suđenu mu stazu. On hoće da pođe među narod, da ga prosvijetli, pouči i podigne, ali taj isti narod ga ne prima, odbacuje ga, pače i protjera. Što je tome krivo? Jadikovac misli gospostvo, jer »svi mi dolazimo k narodu obično kao nekakvi vjerovnici . . ., a ne kao dužnici . . .« (str. 103.), Nenadiću se pak čini, da su »tome stoljeća kriva, i nije dosta jedan čovjek, da to smjesta preokrene«. Pa tako se on prevaren i osamljen mora da povuče — »u čahure« . . . K tome dolazi, da je promašio cilj svoje prve ljubavi, a ta je rana trebala punih deset godina, da bar približno zacijeli. I onda se našlo dobro srce simpatične stare Antonije, koja je »Vojkića« povela do vrela druge ljubavi, ali tek što je pružio ruku za njom, došla je ona prva, strgla poves, i — rana je iznova zakrvarila. Ta je krv sada već bila plod troje nesretnih . . . Praćen takovom sudbom posljednji Nenadić dolazi konačno do uvjerenja, da mu je život bio tek puka — patvorina . . . .

Ne vidite li, koliko je u tom turgenjevštine? Pa da svoju sudbu Nenadić i ne uspoređuje s jednim Markelovom (str. 237.), karakter njegov i onaj Jadikovčev, pa slika naroda, kao i čitav ljubavni aparat sjeća na Turgenjeva. A onda opet — kad se spomenete »Dima«, »Novog roda«, »Otaca i djece« i t. d., »Posljednji Nenadić« nekud iščezava — znak, da je piscu Turgenjev još daleko nedostignut uzor. Uza sve to se djelo diže svojim živim realizmom i dramatskom upravo snagom svoga zapleta. Etička se strana romana još više izdiže nego estetska. Što se pak naših nazora tiče, ne mili nam se, što su s jedne strane Shopenhauerovac Siročić i socijalista Jadikovac tako simpatično prikazani, a s druge strane što pop Sekula prije ći Nenadića kod prosvjetljivanja naroda riječima: » . . . Samo vi njih ostavite u miru. Jer čim toga nestane — (tu mu se glas čisto snizio do šapta) — ostadosmo mi . . . bez pantalona . . .« Što je tim pisac htio da kaže? Kao da je aludirao na neko mračnja-

ništvo klerikalizma... Uza sve to dobivamo tim romanom odlično djelo u hrvatsku noviju literaturu.

J. A.

Vladimir Nazor: »Istarske priče«. Pjesnik, o kome se danas mnogo piše. Može se s pravom reći: »Najveći hrvatski pjesnik sadašnjosti«. Njegovu sam »Liriku« s nategom pročitao. Morao sam se upravo siliti, da ustrajem do kraja. »Veli Jože« mi se izvanredno dopao, za »Hrvatske kraljeve« sam se upravo zanio. »Nove pjesme« koliko sam ih pročitao, upravo su me zadivile.

»Istarske priče« su prava poezija prirodnih krasota. Uz to imaju i svoju posebnu filozofiju. Uvjeren sam, da 99% ne će knjigu moći razumjeti, kako treba, a sigurno 60% će je kao dosadnu brzo baciti iz ruke. Potanja analiza bi bila preduga, stoga ću ukratko reći o svakoj od četiri priče nešto. U prvoj od njih (»Facol Rakamani«) pjesnički obrađuje poznati sujet narodnih priča o kćeri vile pomorkinje sa čovjekom smrtnikom. Ribar Fran nalazi Halugicu na moru uz obalu, odgaja je, dok ne uzraste. U nju se zaljubi njegov sinovac Jablanko, i kad ona dobivši koprenu svoje majke polazi i protiv volje među vodene sile, luta Jablanko uz more zovući je slatkim imenima, dok i sam ne zaglavi, te ga stari Fran (koji je već oslijepio) napipa rukama i izvuče na žalo. Interesantno je, da ljubavna čuvstva svoja izražuju Halugica i Jablanko stilom »Pjesme nad pjesmama«. Na pr. — »Donio si mi šapat šume u glasu svome i zadah guštare u muškome dahu.

— Kad govoriš, zažuboriš; a kad dišeš zamirišeš.

— I za me si raslo u luzima zelenim ti jelenče ponosno!

— I za me si niknula na kamenu morskome, ti školjko biserna! Itd.« (Str. 52.)

»Suma bez slavuja« vrlo je lijepa prirodna slika izvezena samim biserom i draguljima; kao u prvoj tako je i u ovoj priči (pa i općenito) Nazor pokazao, da živi s prirodom, da je razumije, da osjeća i sluša glasove njezine. Glavna misao je vrlo zavijena.

I priča o junaku istarske narodne pjesme »Kralju Albusu« sigurno je jedna od najljepših. Krasne se one alegorije, u kojima govori o borbi čovjeka sa prirodnim silama sa zvjeradi i pticama grabilicama. Sigurno ih je malo, koji će je moći razumjeti. Pokazuje čovjeka, koji je svladao prirodne sile i sad korača k miru (kraljica Mirna). Na putu ga stižu zaprijeke (alegorično prikazano) pijanstvo, bogatstvo, razbluda, ali on to sve odbija, satire i uništuje, a tek malo djetešce daje mu mir. On hoće da udavi to dijete, jedinu zapreku izvršenju njegove strasti, ali — — —

»Iz onoga toplog ružičastog tijela strujila mu je kroz dlanove neka čudna vatra; strujala je sve jače i jače, kao da se naglo točí iz čarobna izvora u sve žile njegove.

On stisne snažnje, ali mu ona rijeka prodre u grudi i poplavi srce . . « i t. d.

Ne ću da idem predaleko. Ne ću stvarati zaključaka. Za sebe znam, koje je to djetešce, iz koga bije ugodna vatra, koja prodire u grudi i puni srce. Valjda će i sam pjesnik jednom reći svoju i prijeći iz alegorije u život.

Albus kralj u četvrtoj priči (Crvenlišaji) postaje zaslugom Oglejske kršćanske djevice Placide kršćaninom i uz njezinu smrtnu postelju izgovara gordi i mrki junak laganim glasom:

»Oče naš, koji jesi na nebesima . . .«

Bogdan Babić.

PRIMILI SMO OVE KNJIGE:

»Miomirisni cvjetići iz života sv. Franje.« (Zagreb 1913.) — U 14. vijeku nastali talijanski Fioretti leže pred nama u hrvatskom prijevodu, a prevedeno je to djelo već na sve savremene jezike, pa i na japanski. To je zapravo niz samih pripovijećica iz života velikog Sveca i njegovih drugova. Pune su nabožne zanimivosti. Preporučamo ih svima, osobito našim drugovima, od kojih ne bi nijednomu smjelo proći tjedna, a da ne provede barem kratko vrijeme u nabožnoj lektiri i razmišljanju, jer to jača vjerski duh, a toga nam treba. Ova bi knjižica za to mnogima dobro došla, naročito mladima. Naručuje se na adresu: Franjevački samostan — Visoko (Bosna). Stoji samo 75 filira. **A.**

JURAJ LAHNER: POGANI I POGANČAD; III. odlomak: Laktancij o Epikuru. Pisac je nakanio napisati čitavu seriju odlomaka o današnjem modernom poganstvu, kojemu je početak ne toliko u modernoj »znanosti«, koliko u filozofiji i znanosti poganskih mudraca. Pisac bi rad, da pokaže,

kako su svi napredni bezbošci i bezvjerci i tuđi i naši, krv od one krvi stare poganske, a onda bi rad, da se Hrvati od tog poganstva odvrate i stoput većim žarom uzljube Krista. Današnja je heklovčad, o kojoj je pisac raspravio u prva dva odlomka, samo naravno potomstvo starih pogana — dakle pogančad. U ovom se odlomku govori ponajprije o samom Laktanciju kratko, a onda nam donosi pisac Laktancijev sud o Epikuru. S teoretske je strane Epikur bezbožac i bezvjerac, što vodi u praktičnom životu do razbojničkog morala. Konačno je osvrt na Aristipa, oca hedonizma, u koliko dolazi u savez s Epikurom. Preporučamo drugovima.

Hrvatski kršćanski socijal; koledar za 1914. Šestu godinu, razmjerno kratko vrijeme, izdaje hrvat. kršćanski radnički savez svoj koledar. Ove je godine znatno povećan i pun lijepog sadržaja. Tako ima poučnih članaka na svom mjestu, ima pripovijesti pa i pjesama. Za preštampane pjesme (iz »Luči« ili »Našeg Kola«) trebalo bi naznačiti njihove izvore. Tim bi se načinom popularizovao i naš đački katolički pokret u radništvu. Đ. K.

Nikola Ostojić »Pjesme« (1900.—1913.). Sarajevo 1914. — O toj zbirci u narednom broju.

Dr. S. Čajkovac: »Uputa za poučavanje nepismenih.« Izdao **ABC,** Zagreb, Medulićeva ulica 11. — Cijena 10 fil.

UMJETNOST.

A. Gostinčar »Zvoni zvono . . .« —. Donosimo krasnu pjesmu našega druga skladatelja. Pjesma se odlikuje dobro pogođenim tonom i duhom narodne popjevke*), pa je baš zato preporučamo našim pjevačima — i pojedincima i zborovima — da je nauče, svakom zgodom izvode i unesu u narod. Uvjereni smo, da će se lako i brzo popularizirati — isto tako, kao one svuda već poznate pjesme srpskoga skladatelja Ise Bajića. Drug Gostinčar je u glazbi više samouk, ali baš to je dobro, da se nije njemačkom glazbenom naukom zadojio i tuđinskim duhom. Mi trebamo naših skladatelja — a on je naš. To svjedoči i ova pjesma. Dosad je izdao još prije dvije godine zbirku kompozicija »Muški zborovi«, koju je naš maestro Zajc popratio pohvalom. Do danas je cijela naklada raspačana, a to je kod nas svakako najbolja svjedodžba. Očekujemo od Gostinčara još mnogo.

Willy Burmester. Čuli smo (5. III.) tog »fenomenalnog« guslača s odlikovanjem kr. dvorskog tajnog savjetnika, čiju »igru analizirati značilo bi raskidati latice s najljepše kitice cvijeća...«, pa se rado pridružujemo svim onim bezbrojnim hvalama, kojima svijet i novine obasiplju tog »kralja violine«. Doista — ne možeš valjda nigdje vidjeti tako dostojanstvene manipulacije s Paganinijevim glazbalom i tankostrunim gudalom, nigdje čuti onako preciznih glasova, koji se ispod njegovih prstiju »rune kao najdragocjeniji biser«, ali nada sve ipak udivljuje ona lakoća njegova izvođenja od najlakših do najtežih partija bez ikakove razlike. Lakoća je to savršenog umjetnika, koji poput ptice u zraku slobodno lijeće neizmjerjem divne umjetnosti. Pa ipak — kako da protumačimo onu hladnoću, kojom smo ga saslušali od početka do kraja, i kojom nam nije mogao prodrijeti duboko u dušu?... I on je bio hladan, hladan ko sjever njegovih krajeva. Nije to ona južnjačka mlada duša kô u našeg Balokovića. Burmester je svoju umjetnost već proživio, on je već davno prošao onaj žar mladosti, onaj plam umjetničke ljubavi, kojom se mladi umjetnik baca svojoj muzi u naručaj. Nas se mladih, nas južnjaka dakako onda više doima jedan Baloković — a Burmester nam ostaje tuđ i tek — mio gost kao umjetnik svoje umjetnosti.

Na raspored nam je iznio isključivo njemačke komponiste (Beethovena, Haydna, Hummela, Dittersdorfa, Dusseka, Webera, Schumanna), jedino Paganini još i Saint-Saens nije su smjeli izostati. Cijenimo njemačku glazbu, ali voljeli bismo, da nam je donio i druge glazbe, a pogotovu je trebao imati na umu, da dolazi među slavenski narod, da nam dakle i slavenske glazbe donese, pa bilo to i samo sa sjevera. Čajkovskog, Lipinskog, Dvořaka i dr. bismo bili tako rado čuli. Uza sve to — mi priznajemo sve njegove odlike, kojima se uzdigao nad umjetnike svoga glazbala, i veselimo se, da nam je priredio ono (makar i ohladno) uživanje savršene umjetnosti. J. A.

*) Tekst pjesnika Kostelnika uzet je iz »Našega kola« I. — op. ur.

Međunarodna grafička izložba — Zagreb, veljača 1914. Iza one fotografijske priredilo nam je društvo hrvatskih umjetnika drugu međunarodnu izložbu slikarske umjetnosti. Nalazimo tu zastupane od Slavena Čehe, Poljake, Ruse, Slovence, Hrvate, Srbe, od ostalih naroda Engleze, Nijemce, Francuze, Skandinavce, Nizozemce, Madžare. Čudim se, da su Talijani ispušteni — oni, koji su slikarsku umjetnost digli do najvećega savršenstva. Najvećma su zastupani Englezi (s 28 slikara). Ističe se Holroyd Sir Charles svojim lijepim bakropisima »Panova bašta u Centri«, »Monasi pri orguljanju« i »Noć« — osobito potonja: glava crnke s bujnom kosom, crnim očima, duboka sanjarska pogleda. Nije li to jedna od onih noći mladenačkih sanja?... Fischer A. Hugh obradio je u »Starom voćnjaku« krasan motiv sa zdencem. Gaskella Percivala »Bura na Gardskom jezeru« pokazuje više nastroj mirne večeri iza bure. »Ivanjska noć« od W. Gilesa pokazuje nastroj predvečerja, kad se istom pokazuje mladak, jer za noć je slika (uz mladak!) presvijetla; ostali njegovi radovi ističu se prevelikim šarenilom i pretjeranim impresionizmom. Radnjama velikog stila odlikuje se Joseph Pennel, koji je u katalogu ostao nespomenut. Njegova je noć sasvim crna, samo se opažaju konture kuća, krovova, mostova i svijetle piknje rasvijetljenih prozora. Veličanstven je u slikanju sunčanog zapada, gdje mu se svaki oblačić ljeska u zlatu sunca, a svaka i najmanja sjenka je dobro istaknuta. Najradije ipak bira motive tvorničarske sa visokim dimnjacima i oblacima dima, velegradske s ogromnim kućama i velikim metežom, željezničarske sa prugama — uopće sve, gdje nalazi motiva za obradu svoga stila. Lee Sidney dao je u »Ponoći« krasnu impresionističku sliku. I »Zvonik« mu je lijep. Od Nijemaca je najzastupaniji Emil Orlik. On rado bira istočnjačke motive: »Kraj Nila« (paome, barka, predvečerje), »Jutro na Nilu« (sumoran nastroj), »Pred gradom« (deva, krasne večernje sunčane zrake), »Iz Kaira«, »Paome u pustinji« (oaza), »Kišni dan« (kineska ulica, kineski kišobrani) i t. d. Lijepi su mu i portreti Gustava Mahlera, Gerh. Hauptmana i dr. Karakterističan je bakropis » Beethoven« od A. Kolba. Krasan je impresionizam pejsaža »Sveti gaj« i »Mjesečina« od Bečanina Supantschitscha (Nijemac!). Heda v. Trapp obrađuje u šarenim crtežima neke nerazumljive futurističke stvari, kao i Kandinsky svojim drvorezima. Francuzi se (Valloton Felix svojim portretima, Wilette A. L. svojim litografijama, Huard Charles i Zoir Ernest svojim bakropisima) vrlo slabo pokazuju. Od Čeha spominjem Kašpara Adolfa s njegovim »Orguljašem«, vrlo zgodnim motivom i nastrojem tajanstvenosti; obradio je i nekoliko dubrovačkih motiva. Spiro Eugen uspio je s »Krajem«, Švabinsky Max litografijom »Uza stan«; Vondrouš obrađuje neke obične praške motive; Boettinger (»Bakantkinja«) i Braunerová Zdenka (»Praški ghetto«) kazuju vrlo malo. Od Hrvata obradio je Drag. Renarić nekoliko boljih impresionističkih stvari običnih motiva (»Zimsko predvečerje«). Vjera pl. Bojničić pokazuje lijepu »Serenadu« i pejsaž »Na savskoj obali« s nastrojem večeri. Krasan je motiv Jurkićeva »Guslara«: kraj vatre mnogo ljudi slušaju starca guslara — samo su lica slušalaca (osobito ženskih) slaboga izražaja. Lijepa je Kokotovićeva »Džamija u noći«. Zgodan je motiv krasno obradio Crnčić slikom »Ave Maria«. Zoe de Borelli-Vranska uzela je neke narodne motive za »Dalmatinsku priču«. Još spominjem »Stari Kaptol« od Branka Šenoe i Ljubu Babića s pastelom »Diffugere nives...«. Srbin Ljubomir Ivanović bira samo obične motive.

Za kratko vrijeme od 2—3 sata ne mogu se tolike slike dobro pregledati, a to i umara, pa zato sam samo najglavnije mogao istaći. Općenito mogu reći — iako su slike pretežno običnih motiva — da je pravi užitak zaredati onim dvoranama i predati se duhom mnoštvu tih umjetnina. Samo da te onda još ne uznemiruju glasovi zagrepčanki: »Reizend! . . . Wudnerbar! . . .«, jer . . . Ali da — one su tu kod kuće! . . . **J A.**

LISTAK.

IZ FUTURISTIČKOG SVIJETA.

Vara se, tko drži futurizam tek nekom literarnom kapricom. Futurizam je po svojem opsegu (sadašnjem i budućem) daleko širi. Malo se piše i govori u stranim zemljama o futurizmu, jer mu se još ne vjeruje u njegovu životnu snagu. Pogrješka je pak svakako pisati o futurizmu, a da se nije pročitalo više futurističkih literarnih radnja, vidjelo nekoliko futurističkih slika i kipova ili čulo futurističku glazbu. U nas se pisalo o futurizmu tek po nedostatnim prikazima talijanske revije »Civiltà Catholica«. Zato hoću da ovdje sredam nekoliko svojih opažanja.

Futuristički se »Hauptquartier« nalazi u Milanu, a ovdje je u Firenci nekakva filijalka. Čudnim sam se slučajem nastanio baš u centru fiorentinskih futurista, u ulici, gdje se nalazi njihova propagandistička knjižara, izložba i redakcija njihova glasila »Lacerbe«.

Rekoh: futurizam nije tek umjetnički capriccio i zato me interesira. Futuristički literati: Marinetti, Papini, Pucci, Cangiulla, Tofano, Betuda, Luciano Folgore, Benuzzi, Viviano; slikari: Carrà, Russolo, Balla, Severini, Soffici i kipar Boccioni — tek su ovni predvodnici u velikoj futurističkoj reformaciji. Nemam doduše pri ruci nijedne pozitivne izjave futurista, prema kojoj bi se dalo zaključivati, da njihove reformacione namjere sežu preko granica umjetničkih, no to se među recima jasno razabire u svim njihovim prodikama, u svakom Marinettijevu programatičnom članku.

Književnost i umjetnost nazivljemo najglavnijim faktorima u narodnom životu. Čini se, da i futuristi to vrlo dobro znadu. Ukratko! Hoću da proričem: Još ću ove godine da javim »Luči« reformatorska nastojanja talijanskih futrista u pogledu državnom, socijalnom, gospodarskom... Doći će vrijeme, kad će niknuti i futurističke organizacije gradskih pometača (mimogredce: katolici imaju već takove organizacije!). Bit će doba, u kojem ćemo futuristički jesti, spavati, pušiti, plesati etc. etc. Smiješno — zar ne? — ali ipak se tome ne može poreći vjerojatnost. Ne da nam to dosadanja žilavost i agilnost talijanskih futurista.

Šta je napokon taj futrizam?

E — u to ne ću da se detaljno upuštam. Bojim se, da bi i sam postao futuristom u načinu razlaganja. Njemački su kritičari (»Frankfurter Zeitung«) upravo bijesni na talijanske futuriste već samo zato, što se o njima i njihovu futurizmu ne da jasno govoriti.

Nijesam još nigdje našao kakve definicije futurizma, da bi je mogao ovdje citirati. Možete se, ako hoćete, složiti s ovom mojom nedostatnom definicijom: Futurizam je vidljivo vanjsko obilježje iskvarenosti modernih živaca. — Taj sam dojam dobio kod svih njihovih produkata ,za koje sam dosele imao prilike da ih čitam ili da ih vidim.

Futurizam nije u ostalom tako mlad, kako se misli. Tek mu je forma mlada. Svaki čovjek (a napose umjetnik), koji se ne može posve emancipirati od utjecaja sadanjeg modernog ambijenta, imade nešto futurističko u sebi. I mi smo katolici futuristi (nek se ovo krivo ne shvati!). Laudanda je pak naša voluntas, što hoćemo da kidamo okove modernog života, a ponosni možemo biti u toliko, u koliko nam to uspjeva. Polazeći s te točke razumljiva je polemika između talijanskih katolika i talijanskih futurista, koju ću da malo niže spomenem.

Marinetti et consortes dali su futurizmu jaku i frapantnu formu, koja posve odgovara nutrini i osjećajima modernog izživljelog i iscrpljenog čovjeka, semiluđaka.

Markantno je obilježje futurizma, što je podvržen jakoj evoluciji. Ruši svaku tradiciju — i svoju vlastitu. »Senzacije« niču u glavama futurista — ko gljive iza kiše — iz dana u dan.

Futurizam spada među moderne bolesti, što ih mogu da liječe samo Kristova načela.

Dvije tri, što o tom opažam u Firenci!

O futrizmu u pjesmi bilo je već govora u »Luči«.*) Futuristi u slikarstvu (Carrà, Severini) i kiparstvu (Boccioni) nimalo ne zaostaju za onima u pjesmi. Ne da se o tome tako pisati, da biste iz riječi dobili jasnu predodžbu o jednoj futurističkoj slici, gdje se prikazuju kretnje. Da vidite onaj konglomerat nogu, ruku, nosova i t. d.!**) — U studenom je 1913. bila u Firenci oveća futuristička izložba slika, gdje je Carrà kao glavni raprezentant pokazao svoj miris, smradež, buku, viku, glasove na — p l a t n u .... Ne zovu ga njemački kritičari uzalud kardinalom futurističkog pape Marinetti-a.

*

Značajno je, da se dosele u Italiji malne jedino sa strane katolika navalilo na futurizam i futuriste. Ostali umjetnički i ini krugovi kao da uopće i ne znadu za tu »novost« pod svodom nebeskim. Čini se, da dosad jedino katolici pravo shvataju značenje te na oko čudne pojave. Velju č u d n e, a ne mogu reći g l u p e, jer na ovom svijetu nije nijedna ideja tako glupa, da ne bi stekla pristaša. Futurizam ih doista ima već lijep broj. Bit će možda i to, da se talijanski katolici (»Civiltà Catholica« i neki dnevnici) slažu s onim mišljenem o futurizmu iz prvog pasusa ovoga članka (dosada to još nijesam opazio), ili su možda katolici i futuristi tek dva ekstrema, koji se dotiču . . .

Sa svoje strane ne ostaju ni futuristi dužni katolicima. U »Lacerbi« od 15. studenoga izišo je na uvodnom mjestu P a p i n i j e v članak pod naslovom »E s i s t o n o c a t t o l i c i?« Taj je članak bio — a la italiana — najavljen masnim slovima na plakatima po zidovima ulica fiorentinskih. No sve da capo al fine odaje u tom članku pisca, koji je to pisao u vrijeme talijanskih izbora pod utjecajem uličnе borbe. Na pitanje — »Esistono catholici?« — odgovara Papini, kako on ne nalazi u svijetu (tobože! Talijanu je svijet Italija!) čistih, iskrenih katolika, katolika s papom i radi pape etc. etc., a one, koji se nazivlju katolicima, dijeli u sedam razreda. Među tima su katolici m o d e r n i s t i, a f a r i s t i, m a k i a v e l i s t i i m i s t i c i, koji bježe od borbe sa modernistima. Ne vjeruje ni katolicizmu konvertita, a smiješni su mu franceski literati-konvertiti: Bourget, Barrés ,Verlaine, Huysmans, Claudel, Peguy, Jammes, Juliette Adam, Retté... Sv. Oca Papu Pija X. nazivlje »il p r e s i d e n t e s e g r e t o dell' Unione Elettorale Cattolica Italiana«... (Tu naime nije nikako mogao prikriti svoje ulične strasti.)

*

Futurističko glasilo »Lacerba« nosi na čelu lista ovu devizu: »Q u i n o n s i c a n t a a l m o d o d e l l e r a n e« t. j. već se u samome geslu ograđuju futuristi, da ih ne bi tko nazvao ž a b a m a. Spomenuti već broj (15. XI.) donosi i jednu novu stvar slikara Severinija. Cangiullova pjesma-proza ili proza-pjesma »ADIOOooo« obiluje svim matematičkim i geometrijskim figurama. No od svih je svakako uvijek najinteresantniji gran maestro Marinetti. U istom broju »Lacerbe« skače na glupu publiku, na zagrižene i ograničene talijanske provincijalce, koji ne će da shvate futurističkog pokreta. »Odavna bi« — drži on — »pristali oni uz nas, kad bi se naše glasilo zvalo LACERBEN (H a l b m o n a t s c h r i f t f ü r K u l t u r u n d K ü n s t e) i kad bi se mi zvali: Buzzinsky (naime mjesto: Pucci), Folgorinescu (Folgore), Carratzaski (Carra), Jean Papin, So-Fi-Kio, Boccionoff, François B. Pratellin, Mazzabey, Govonyndsen, Roussoleaux, Palatzewsky, Ballah-ben-Room, Severinson, D o n Francisco Cangiulleiros, Arturo d'Albaceras, Dymans Correntezbury, Liberus d'Hautner von Mähawrynettkens«. (Citiram to, jer je to ujedno imenik Marinettijevih pristaša.) »I rekli bi« — nastavlja — »zašto se ne prevode, zašto se ne daje prilika, da se mogu upoznati ti strani geniji? Jadne li naše zemlje! Hoću da idem dvije godine studirati u Njemačku.« — Kako se vidi Marinetti nimalo ne poriče — pa bilo to i u ironiji — ženijalnost sebi i svojim drugovima.

Zum lustigen ću Schluss da iz iste Mairnettijeve rasprave (pod naslovom »Dopo il vreso libero le parole in libertà«) prenesem njegov primjer za s l o b o d u r i j e č i, m u l t i l i n e a l i r i z a m i z a t i p o g r a f s k u r e v o l t u (novost!). Pročitajte ovo punim glasom i pripazite na vrst slova u sva-

*) Vidi »Luč« VIII. str. 364.

**) Op. ur. — Autor ovoga članka poslao nam je jednu karakterističnu futurističku sliku, koje međutim zbog financijalnih a i drugih nekih prilika ne možemo donijeti, iako bismo to vrlo rado učinili.

kome retku, kojom hoće da Marinetti pobuđuje posebne osjećaje. Donosim u originalu, jer se prevodom gubi efekat (cfr. I dio, redak 6.). — Also Musik! Radi se o mostu, koji su sagradili Turci, a Bugari razorili:

TRITURATO ROSSO ROSSO STRIATO SUSSULTANTE ETERNO
urrrrrrraaaah urrrrrraaaah
vincere vincere gioia gioia vendetta massacrare continuare
tatatatatatatatatatatatatata
FINE DISPERAZIONE PERDUTO NIENTE-DA-FARE INUTILE
immergersi freschezza dilatarsi aprirsi ammollirsi dilatarsi
p um plamplam pluff pluff frrrrrr
sterco-di-cavallo orina bidet ammoniaca odore-tipografico

SOLE A RIPETIZIONE 20.000 PROIETTILI AL MINUTO
urrrrrrrraaaaaaaaaa
gioia gioia gioia gioia ancora ancora vendetta
tatatatatatatatatatatata
RICOMINCIARE INUTILE INUTILE NON C'È MEZZO
vuoi nuotare fibra di 2 millimeri
pluff plaff plaff gottgott gluglu
ammoniaca odor-di-donna-matura ascelle tuberosa cadavere

Tako je Marinetti podigao revoltu u stihu, umjetničkoj prozi i u — tipografiji. Samo ga jedno nije još nitko upitao: Kad će da počme pisati i svoje rasprave al modo futuristico? To traži od njega dosljednost, ili možda futuristi nijesu dužni da budu — dosljedni.

Još nešto. I fiorentinski su boemi ustali protiv futurista, što se očito ne slaže sa njihovim slobodarskim programom. Njihovo se glasilo »Quartiere Latino« rodilo tek u listopadu 1913. Vjerno kopiraju svoju parišku braću, o kojima znade i naš A. G. M. pričati. Vođe su im: Ugo Tommei, Giuseppe Ceccherelli i Guido Poggi. »Questo e il quartiere latino che non a confini ne portieri: vi si entra a piacere senza bisogno di tessere ne d'abiti di rigore; vi si esce a comodo, senz'essere obligati a nulla. Questo e il quartiere latino e vi si vive in completa liberta: ecco il programma«. Tako su započeli — s potpunom slobodom i bez dužnosti — te ne će da pripoznaju ni onu dužnost, koju su napisali na čelo lista: »esce due volte al mese« — »izlazi dva puta u mjesecu«, jer se toga ni izdaleka ne drže. Barem da su napisali »izlazi, kad ima vremena«...

Na futuriste je navalio sam urednik Ugo Tommei — i to onako, kako to samo boemi znadu.

Vele, da je bratska mržnja najstrašnija..

J. S—ć, Firenca.

»NAŠE KOLO«*) (hrvatski katolički književni almanak) br. II., što ga izdaje hrv. kat. akad. društvo »Hrvatska« u Beču, izlazi za stalno 15. ožujka. Imalo je izići još prije Božića, ali poznati generalni štrajk slagara je to zapriječio. Molimo sve, osobito one, koji su ga već naručili, da to prime na znanje. Još uvijek stižu narudžbe i za almanak br. I., pa zato molimo sve, koji ga još žele, da se s narudžbama požure, jer ga imamo još samo malo u zalihi. Drugi broj nadilazi prvi i obujmom i sadržajem, u njem su zastupani svi darovitiji i viđeniji mladi književnici iz hrv. kat. pokreta. Uza sve to mu je cijena ista (2.20, za đake 1.40 K s poštarinom). Narudžbe prima: Hrv. kat. akad. društvo »Hrvatska«, Beč VIII. Schönborng br. 9.

K. Buconjić v. r. expeditor. **M. Andrić** v. r. tajnik.

*) Op. ur. — Nijednog našeg đaka ne smije biti bez toga almanaka, nijednog hrvatskog katoličkog inteligenta bez te knjige, koja je zrcalo budućnosti hrvatske literature. Budimo ponosni svojim!

Odgovorni urednik: **Iv. Krst. Lovriček.** **Hrvatska tiskara d. d.**

Stipica u M. Po ovim dvjema pjesmama sudeći imaš i misli i dara, tek malo nastojiš oko dotjerivanja forme i stila, što osobito opažam iz popratnog pisma. »Moje je srce« mnogo uspjelija od one druge, ali i ona pokazuje tragove žurbe i fragmentarnosti. Pošalji više stvari, javi svoj razred, svoje simpatije i one važne razloge. Pozdrav!

M. P. Pjesme su Vam bogate dikcijom i jezikom, te imaju mjestimice upravo lijepih slika. No i pogrješka Vam izvire baš iz dobre strane: previše se predajete stilu i retorici gomilajući figure i ukrase na štetu osjećaja i iskrene prirodnosti. Tako dolaze pjesme hladne, umjetno cvijeće. Najbolja je »Zvijezda moja«, jer u njoj ima najviše istinskog osjećanja, te mi se vrlo svidjela. Uvažite ovo, pa nastavite marljivo s radom dalje.

N. K. Kordić. Sudeći po ovoj svježoj proljetnoj pjesmici, Vaše će me makar i početničke pjesme baš razveseliti. — »Kada ljuta zima mine — Sa istoka sunce sine — Pozelene šume, doli — Procvjetaju ruže tako — Od stabala ja ih trgam — Te ih tiho i polako — Za svoj šešir šarni vrgam —« Živio! Takovu prirodnu poeziju želimo, ne iz knjiga učenu. Još!

VELE ČASNOMU GOSP. MANJARIĆU U OSIJEKU. U 4. i 5. br. primjetilo je uredništvo »Luči«, da ste Vi, Vele časni, obećali odštetiti »Luč« zbog svoga članka time, da biste namirili sav trošak oko štampanja toga članka. Na Vaše ponovo urgiranje i zahtjev, da Vam pošaljemo račun za slog, kako bismo Vam omogućili da ispunite svoje obećanje, koje učiniste u najplemenitojoj nakani, dužnost je uredništva »Luči« izjaviti Vam, da ono nije uvrstilo Vašega članka zbog toga, što ste obećali platiti troškove, već Vam je ovo uredništvo rado i najpripravnije ustupilo dotični prostor zbog same stvari, zbog bistrenja pojmova, a to tim više, što je Vaš članak bio baš odgovorom na članak u »Luči«. Stoga Vam ne možemo poslati nikaka računa, premda nas već ponovo urgirate i želite, da Vam ga pošaljemo. Do zgode nas se i opet sjetite čime!

Adrese hrv. kat. akad. društava:

»Hrvatska«, Beč, VIII. Schönborngasse 9.
»Preporod«, Graz, Prokoppigasse 12.
»Kačić«, Innsbruck, Schöpfstrasse.
»Domagoj«, Zagreb, Pejačevićev trg. 15.

Adrese hrvat. katol. akad. prosvj. društava:

»Pavlinović«, Zadar, sjemenište.
»Dobrila«, Gorica, sjemenište.
»Martić«, Beč, VIII. Schönborngasse 9.
»Strossmayer«, Đakovo, sjemenište.

Na svakom đačkom stolu mora biti »Luč« s »Đačkim Vijesnikom«, jer je to jedini hrvatski katolički đački list.

OBAVIJEST. Uvodni članak presv. g. dr. Antuna Mahnića u ovom broju dao je S.H.K.N. Đ. posebno odštampati u posebnu brošuricu te će je moći drugovi dobiti besplatno od đačkog sekretarijata — u prvom redu oni, koji drže jedino »Đački Vijesnik«. U ime poštarine svaki naručitelj neka pošalje marku od 5 filira ili jednu dopisnicu.

Za neđake je cijena 10 fil. bez poštarine.

Hoće li se koji prijatelj i drug sjetiti svoje „Luči“ o uskrsnim blagdanima i najmanjim darom?

Ovim brojem počinje dug u tiskari. Šaljite odmah pretplatu!

Slijedeće brojeve primat će pretplatnici na vrijeme, jer smo napokon uklonili zaprijeke, koje su smetale redovitom izlaženju. Time će prestati razni upiti, što je s »Luči«, zašto ne izlazi? Mi se sa svoje strane više ne bojimo, da će »Luč« zakašnjeti, ali zato preporučamo prijateljima i drugovima (povjerenicima), da nam pretplatu šalju na vrijeme. Budu li pretplatnici vršili točno svoju dužnost, »Luč« će izlaziti posve u redu.

OSOBITO PREPORUČUJEMO OVE KNJIGE:

»EXCELSIOR«

je ona zlatna knjižica, koju je izdao pred 3 godine naš »Domagoj«, koja bi morala da bude putokazom svakom hrvatskom katoličkom đaku u njegovu životu. U naše redove iz godine u godinu dolazi generacija za generacijom; svaka nova generacija, novi podmladak i nova uzdanica mora da diše duhom naših prvaka, mora da bude prožeta onim istim oduševljenjem i načelima, ako smo uvjereni, da naš pokret mora da bude jedinstven, stalan. Stoga neka si svaki naš drug, mladi i stariji, koji nema »Excelsiora« ili ga nije čitao, nabavi tu divnu knjižicu, predgovor joj je napisao sam biskup naš presv. Mahnić, koji je rekao, da »Excelsior» mora da bude »vademecum« svakog našeg đaka.

»Excelsior« se naručuje u »Domagoju« samo uz gotov novac (broširan —.80 K, elegantno ukoričen sa zlatorezom 1.80 K).

Sv. Pismo S. i N. Zavjeta, (Dr. V. Čebušnik); dosad su izašle 2 sveske... u platno vezano 2.50 K, u polukožu po 3.50 K.

Katolički đak, putokaz i molitvenik za srednje i visoke škole od G. Galovića (1910. 16°. Str 473.) — u imitaciji kože — 1.60 K.

Organizacija i vođenje kat. društava od M. Čunka broširano, s poštarinom 1 K.

Što je čovjek? Apolog. djelo od K. Haserta (1907. str. 255. 8°) broširano — 80 fil., eleg. uvez. sa zlatorezom — 1.80 K.

Pohodi Isusu Hristu u presv. olt. askramentu od Liguoria u prijevodu Dr. Boića (1912.) str. 299.) po — 70, 1.40, 1.60 i 2 K.

Muka G. n. Isusa Krista od Dr. R. Vimera (1903., 8°. Str. 338.) — 80 fil.

Marijino dijete od Seeburga (1908, 8°. Str. 390.) 3 K i 3.60 K.

Pjesme od Bone Zeca (1909. 8°. Str. 78.) — 80 fil.

U tisku se nalazi djelo slovačkog zastupnika u peštanskom parlamentu — Dra. F. Jehličke »Vjera i Čudoređe, koje će se uz neznatnu cijenu za kratko vrijeme moći dobiti.

Sve se ove knjige naručuju kod **»ZBORA DUH. MLADEŽI«**

ZAGREB (Kaptol 29.)

Nijedan hrvatski katolički đak ne smije biti bez svoga glasila „LUČI“.

Odgovorni urednik: Iv. Krst. Lovričak. Hrvatska tiskara d. d.

Prilog „LUČI“. Br. 12. i 13.

ĐAČKI VJESNIK

ZAGREB, 5. ožujka 1914.

K izvoru životne snage!

»Omnia restaurare in Christo«, zagrmilo je s Petrove pećine, odbilo se na otoku Krku, a odazvala se tom glasu hrvatska katolička omladina. Jedva je minuo decenij katoličkog pokreta, ipak se već znatno osjećaju u životu hrvatskog naroda preporodne ideje njegove.

Rastemo puni žive vjere u bolju budućnost; redovi se naši množe, ideje naše osvajaju. Ali same ideje ne dostaju — traže se i dostojni nosioci, koji će ih ostvariti, traže se značajevi.

Atmosfera, u kojoj živimo, zagušljiva je i puna bakcila, što truju mišljenje, slabe volju, uspiruju strasti, priječe viši život. Ali i tome ima lijeka.

Prvi kršćani, za najžešćih progona bacani u arene, mučeni najstrašnijim mukama, pobijediše krvnike i nasta riječ: Sanguis martyrum — semen christianorum. Odakle im bila snaga, da izdrže tu strašnu borbu? Oboružavali se živom vjerom i Svemogućim Bogom. Polazeći u smrt sjediniše se s Kristom u presvetoj Euharistiji — i nesta straha, nesta obzira, s veseljem polagali se životi za vječne istine....

Euharistija je učinila, te je krv mučenika postala sjemenom kršćanstva. Euharistija je nebeska hrana, koja proizvodi u nama božansku snagu. Ona je najveće čudo božanske ljubavi na ovome svijetu. Ustanovljena je upravo zato, da od modernog čovjeka učini apostola, da ga oplemeni i učini lavom u borbi za istinu. Historički Krist učinio je iz palestinskih ribara preporoditelje poganstvom zavedenog čovječanstva — euharistički Krist stvara iz hrvatske omladine preporoditelje hrvatskog naroda. I kao što je historički Krist bio centar i princip života, svakog napretka prvih kršćanskih vremena, tako je Krist i sada još uvijek i bit će dovijeka princip i centar svega katoličkog življenja. Sada skriva svoje božanstvo u Euharistiji, pastirstvo i učiteljstvo u rimskom papi. Primat i presv. Euharistija jesu stožeri kršćanskog života i izvor neustrašive katoličke energije.

To vide i naši protivnici. Upravo stoga, jer znadu, da su uništili tu energiju, čim unište ova dva stupa, napadaju najstrašnije na njih, koji su

snažne komponente katoličkog života. Krist nas krijepi u toj borbi riječima: »Hodite k meni svi, koji ste umorni i opterećeni, i ja ću vas okrijepiti«. (Mat. 11, 28.). »Hljeb, koji ću vam ja dati, tijelo je moje za život svijeta«. (Iv. 6, 52.). »Koji jede moje tijelo i pije moju krv, ostaje u meni i ja u njemu«. (Iv. 6, 57.). A i sveti otac poziva sav kršćanski svijet, da pristupa k vrelu života i u tom upravo vidi najsigurniji put i najbolje sredstvo za obnovu čovječanskog roda.

Budimo dakle radikalni i segnimo za tim nebeskim kruhom, iz kojega je crpla i crpe Ecclesia militans svu svoju jakost i snagu.

Naša je borba jednaka borbi prvih kršćana. Kao što je tada Euharistija slavila triumf pobjede nad krvnicima, tako će, nadamo se, i u našoj hrvatskoj domaji euharistija slaviti triumf nad zatiračima naših najvećih svetinja.

Nijesmo za kompromise već za radikalizam, koji nas ravno vodi do stola Gospodnjega. Tu najbolje ispovijedamo svoju vjeru, tu se sjedinjujemo s Bogom, od koga nam snaga, da odolimo razornom djelovanju zagušljive atmosfere. U zajednici s Bogom uživamo slasti nebeske, molimo ga za pomoć u borbi i za potrebe duše i tijela. A patničko naše hrvatsko srce moli za domovinu svoju i smiruje se nadom i uvjerenjem, da će ga uslišati Onaj, koji reče: »Kucajte i otvorit će vam se«. Ono polazi ojačano živom vjerom, oboružano novom snagom u neustrašivu borbu za vjeru i dom.

Naš je ceterum censeo: Dolazimo što češće k Utamničeniku Ljubavi i pristupajmo što više k presvetoj pričesti. Time ćemo učiniti od sebe lavove borce, time ćemo preoproditi sebe i pospješiti triumf pobjede katoličke misli u hrvatskoj nam domovini.

IZVJEŠTAJI.

Zbor franjevačkih bogoslovaca »Jukić« u Sarajevu. »Jukićevci« su nastavili i ove godine svoj rad pripravljajući se u svemu da danas sjutra kao »ujaci« svojega hrvatskog katoličkog naroda u Bosni budu njegovi vode. Ovoga semestra održano je devet redovitih sjednica i dvije svečane. Prva je bila kućna, držana 8. XI. 1913. u čast bl. Ivana Duns Scota, zaštitnika našega zbora. Druga je bila javna akademija, 1. II. 1914. Članovi na sjednicama iznosili su vlastite sastavke, bogoslovno-filozofske, socijalne i beletrističke. Predavali su: Branko Kristić: Sv. Pavao prema zemaljskom dobru i privatnom vlasništvu, i Da li je ženidba djelo evolucije ili je naravna i Božja ustanova?, fra Marijan Ević: Nesmisao materijalizma i Rastava države od crkve, fra Ljudevit Bralić: Nešto o radu biskupa Sunjića, fra. Alojzije Briševac: Narodni jezik u hrvatskoj književnosti do Marulića, fra. Stanislav Šeremet: Crkva majka kulture, fra Juro Vuletić: Religija i narodno blagostanje, fra Petar Hovača: Socijalno pitanje u Bosni i Hercegovini, fra Luka Tešić: Dramatski elemenat u našoj narodnoj pjesmi, fra Vjekoslav Bubalo: Nešto o narodnom zdravstvu, fra Bogdan Vrdoljak: Priča jednog starca, fra Vinceslav L. Opačak: Dokle dolaze socijalisti sa svojom devizom »sloboda, jednakost i bratstvo«, fra Gabrijel Gavranić: Gorki udes.

Deklamacija je bilo pet.

Dne 3. II. 1914. držao je naš zbor izborna

sjednicu, na kojoj je bio izabran slijedeći odbor: predsjednik fra Ljudevit Bralić, podpredsjednik fra Gabriel Gavranić, savjetnik fra Marijan Ević, tajnik fra Vjenceslav Opačak.

Pošto 1915. god. naš zbor navršuje šesdesetgodišnjicu svoga rada, to smo odlučili izdati Almanak, u kojem bi bili zastupani senijori našega zbora. Rad oko uređivanja prilično napreduje, te ćemo ga s Božjom pomoću u listopadu ove godine moći štampati. **Tajnik.**

Zbor duhov. mladeži vrhbosanske u Sarajevu. Zbor ima više sekcija: sekciju za istočno pitanje, socijalnu, literarnu, govorničko-deklamatornu i glasbeno-pjevačku, dok je opći značaj Zbora teološko-filozofski. Zborovi sastanci — kojih je do polovice veljače bilo 12 glavnih i 2 odborova — pružaju priliku svim sekcijama, da pokažu rezultate svoga rada. Pismene sastavke iznijeli su: M. Nedić: »Čovjekoljubije je svojim postankom specifično kršćansko« i »Zašto je Crkva protiv spaljivanja?« D. Bandić: »Liberalizam u vjeri uzrok socijalnom zlu«. I. Gavrić: »Moj ferijalni rad i opažanja«, Stj. Kočiš: »Jedno zlo hrvatskog naroda i kako da ga odstranimo«. D. Čelik: »Svećenstvo i socijalni rad«. — Referirali su: M. Baković: »Mi prema istočnom pitanju«, M. Nedić: »Pouzdanički sastanak na Trsatu i bogoslovi u Ljubljani«, D. Pušić: »Pokrajinski sast. u Sarajevu«, N. Tejić: »Bogoslovi i list «Svećenička Zajednica«. — Govorili su: M. Krndelj: »Borba i pobjeda Crkve«, D. Pušić: »Ideja svećeništva«, N. Tejić: *καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο* (iz Božićne homilije sv. Iv. Krizostoma), K. Violoni: »Hram Salamonov i Bl. Dj. Marija«. — Osim toga su deklamovane mnoge pjesme. Glasbeno-pjevačka sekcija imala je priliku istupiti na koncertu 26. prosinca i na akademiji 2. veljače.

Uz spomenuti je rad poduzeo Zbor kao zajedničku akciju prijevod Balmesova djela »Briefe an einen Zweifler«, koji će po svoj prilici izlaziti u »Vrhbosni«. — Što se tiče izvanjskog djelovanja, Zbor u mnogom ide na ruku našim (sarajevskim) omladincima. Redovito svake nedjelje drže se katehetička, a katkad i druga predavanja; tako im drug Čelik predaje o radničkom pitanju, Kočiš o antialkoholnom pokretu i sl.

Na koncu nam je ugodno spomenuti, da nas je na Zborovu sastanku od 9./XI. 1913. počastio svojom prisutnošću Đuro Vilović i tom zgodom informirao nas prekrasnim predavanjem o prilikama (svećeničkim napose) u Dalmaciji; dvjema našim sastancima prisustvovao je i Dr. Stipe Filipović, starješina »Hrvatske«. **Tajnik.**

Izvještaj »Zbora duhovne mladeži« u Senju. Dne 14. veljače o. g. imao je naš »Zbor« II. glavnu skupštinu. Iz izvještaja tajnika i pročelnika sekcije vidi se, da je naš rad za naše prilike, te prema broju članova prilično živahan. (»Nema nas ni koliko mjeseca u godini«, kako se izrazio jedan drug). Sekcije su radile osobito u ovo posljednje doba. Rad je podijeljen u sekcijama: omladinskoj, znanstveno-literarnoj i glazbenoj. Omladinska sekcija, radi nikakvog odziva svećenstva, radi samo unutar »Zbora«, te pripravlja članove predavanjima i uputama za budući rad u narodu.

Literarno-znanstvena je sekcija održala dosad 7 sijela, a kojima se čitale ove radnje: Benac J.: Bez života u život (novela). Vučić V.: O istočnoj liturgiji. Linić J.: Zabave i politički odgoj u omladinskim društvima. Vučić V.: Nekoji zapažaji prigodom ovogodišnjih izdanja »Matice Hrvatske«. Došen D.: Katolička crkva i inkvizicija. Benac J.: U noći (crtica). Filsa D.: Pod plaštem noći (prijevod iz češkoga). Uz to je drug Linić držao i dva predavanja u đačkoj kongregaciji, i to: Katolička crkva i kultura, te: O egzistenciji Božjoj, i razvijao je debate. Nekoji su članovi surađivali u kat. novine i listove.

I u glazbenoj se sekciji opaža lijep napredak, premda su gotovo svi tamburaši početnici.

Listova smo što primili, što odaslali preko 90, a ujedno smo raspačavali naše edicije: Ruville: Natrag k sv. Crkvi. Ligori: Kako da uzljubimo Isusa Krista, i sv. Franjo S.: Kršćanska bogoljubnost. Sada spremamo neke stvari za tisak. Nadamo se, da će naš rad biti drugi semestar obilniji. Bratsko pozdravlje braći širom hrvatskih zemalja. **Joso Benac.**

Sa sijela naših organizacija. — L — s. Uzgoj. 7. s. Đak i učitelj. 8. s. Narodnost. — I — 1. s. Naš rad ove godine. 2. Načela.

3. s. Predavanja u omladinskim društvima. 4. s. O našem listu. 5. s. Prijateljski sastanak. — Sekcije: literarna: 1. s. Počeci slovenske prosvjete. 2. s. Kako treba čitati knjige? — apologetska: 1. s. Bistvovanje Božje. 2. s. Zašto sam prešao na katolicizam? predavanje jednog konvertita. 3. s. Evolucija. 4. s. Naše svećenstvo. — S — 16. s. svečano sijelo prigodom otvorenja prostorija.

— Z — (Vaša je šifra »Z« a ne »Tk«!) Prva tri sijela organizatorna. — 4. s. Osvrt na noviju srpsku literaturu; Arnold, Domovina, d. 5. s. Ljuta borba Hrvata za glagoljicu. 6. s. svečano: Uzrok propadanju Hrvata i njihov broj; Šenoa, Postolar i vrag, d. 7. s. Kmetstvo prije okupacije; Poštanski monopol. 8. s. svečano. 9. s. Željeznički monopol. 10. s. Hus; 11. s. Knjiga, prijatelj i neprijatelj naroda; Socijalni sistemi.

Rad u narodu.

Socijalni kurz. Pod pokroviteljstvom nadbiskupa koadjutora držao je H. K. N. Savez 26. i 27. veljače socijalni kurz. Pribivao mu je lijep broj svećenstva izvan Zagreba, (dok se zagrebačkog svećenstva nije baš mnogo vidjelo), nešto seljaka, zagrebačkog svećenstva, bogoslova i Domagojci. Čujemo, da će Savez u posebnoj brošuri izdati tok i predavanja ovoga tečaja, pa ćemo u našem izvještaju biti kratki, premda bi se dalo o nekim stvarima i pojavama mnogo reći.

Dne 26. veljače referirali su: 1. Dr. J. Krek: Signatura je nove dobe liberalizam, kojega se posljedice ljuto osjećaju na svim granama gospodarskog života i po svim staležima. Načelo slobodne konkurencije uništilo je i još sada uništava i seljaka i obrtnika. Naša je kriza perpetuirana, jer je neriješeno ostalo hrvatsko-slovensko pitanje i baš poradi toga hvataju tuđinci poziciju za pozicijom. U svakom pogledu dolazi u prvom redu pitanje seljačko. I tu druge države vode mnogo drugačiju i bolju politiku seljačku nego je to kod nas. Francuska, Prusija, žrtvuju milijune za svoju zadruge, da dadu jeftin kredit seljaštvu Načelo slobodnog udruživanja, koje je zakonom zajamčeno, valja izrabiti te provesti zadružne organizacije za seljaštvo. S uništenjem seljaštva dolazi na red vjerska kriza. Za intelektualni je rad naš seljak vrlo sposoban, samo treba raditi. Ekonomskom je radu podloga komercijalna i to praktična, empirična, da najprije mi pokažemo koristi i dobitak, koji se vidi. — Načelo je slobodne konkurencije uzrok iseljivanju i bijegu sa sela u grad. Da se spase domovina, valja da seljak ostane na svom zemljištu. Neka nam je načelo: natrag grudi, natrag starim običajima, dajmo selu njegov značaj i učinimo seoski život prijaznim. U tom nastojanju dolaze u obzir mnoge katoličke organizacije, kućni zanati, škola i dom, reforma militarističkog odgoja, uređenje vlasništva, kidanje posjeda i drugo. Protiv najvećoj rani individualističkog liberalnog nazora u seljaka moramo se boriti mi. Gojimo domaći duh! Sav pak naš rad ne će pomoći puno, ne bude li u nas svete kršćanske ljubavi, koje je danas malo.

2. Slovenac g. Pušenjak, revizor slovenskih zadruga govori o znamenitosti zadrugarstva u gospodarskom, ćudorednouzgojnom i socijalnom pogledu. Prikazuje u lijepim crtama rad Slovenaca u zadružnom pogledu, koji su tako daleko došli, te su mogli za vrijeme najveće krize poslovati s kamatnjakom od 5 i pol posto. Razlog je tome, što imadu vrlo mnogo štedovnih uložaka.

3. Dr. Fran Barac referirao je o praktičnom apologetskom radu. Na dnu je svih pitanja pitanje vjersko. Svećenik mora da radi, osim u privatnom općenju, na propovjedaonici, u ispovjedaonici, školi i za štampu. Treba i žrtvovati i besplatno dijeliti knjige u narod. Preporuča prikladnu literaturu.

4. Vlč. Gavrić D. I. govorio je lijepo i praktično o misijama, kongregacijama, III. redu sv. Franje, Apostolatu sv. Ćirila i Metoda, te o Vojsci Srca Isusova. Za sva se ova društva dade raditi štampom, govorima, sastancima, izletima i hodočašćima.

Dne 27. veljače nastavio se kurz s ovim

referatima: 5. Vlč. Pudak govori o omladinskim društvima; njihov osnutak, cilj, rad. Posve je praktično izvodio svoje zaključke. Preporuča tihi i ustrajni rad. Naša će omladinska društva stvarati potpune ljude.

6. Vlč. dr. Petar Trbuha, praktički i neumorni trudbenik u zadrugarstvu i voditelj mljekare u svojoj župi Rečici, govori o odnošaju prema Poljodjelskoj banci, te o vrstama zadružnih organizacija. Referat mu je bio vrlo stvaran i krasno obrađen.

7. Veleuč. g. J. Gollner govorio je specijalno o načelima, na temelju kojih se može osnovati hrvatska seljačka zadruga sustava Raiffeisenova te o radu i načinu rada Poljodjelske banke u zadružnom pogledu.

8. Zadnje je predavanje vlč. Ivšića, prvog tajnika H. K. N. Saveza, o radu i ciljevima savezovim.

Iza svakog predavanja bilo je žive debate.

Na večer su se sastali senijori i Domagojci u svojim prostorijama, gdje im je vlč. g. Grga Galović, spiritual u đakovačkom sjemeništu najprije držao predavanje »o nutarnjem životu i njegovu usavršivanju«, a onda su se povukli i seniori i Domagojci u posebna vijećanja.

Hrvatske seljačke zadruge u Bosni i Hercegovini. Koncem godine 1913. navršila se treća godina organiziranog rada Hrvatskih seljačkih zadruga u Bosni i Hercegovini.

Godina 1912. upotrebljena je najviše za uređivanje postojećih zadruga, dok se nove nijesu osnivale u većoj mjeri, i ako je potreba prevelika. Razlog je tomu u tom, što je ondje, gdje je bila nužda osnutka, manjkalo vodstvo pismenih ljudi.

Do konca godine 1912. bilo je u svemu 61 zadruga sa 7897 zadrugara. Na jednu zadrugu otpada popriječno 129 zadrugara. Među tim je zadrugama i takovih, koje broje i preko 600 zadrugara, a imade ih, koje broje ispod 20 zadrugara. Tako zadruga Vitina u Hercegovini broji 670 zadrugara, a ona Vedropolje kod Bihaća samo 13 zadrugara.

Po političkom razdijeljenju Bosne i Hercegovine otpada na okružje: Banjaluka 5 zadruga, Bihać 6 zadruga, Mostar 19 zadruga, Sarajevo 7 zadruga, Travnik 14 zadruga, Tuzla 10 zadruga. Sada je već broj zadruga dosegao 80.

Po zanimanju bilo je koncem godine 1912. u zadrugama: svećenika 62, učitelja 30, trgovaca 41, zanatlija 78, činovnika 12, težaka 7656.

Najveći broj zadrugara otpada na težake, što je i prirodno, jer su zadruge radi toga stališa i osnovane.

Pismenost zadrugara je popriječno slaba, a tome je uzrok, što su se škole počele istom u novije doba osnivati po selima, pa su stariji ljudi — kućni starješine, koji su zadrugari — većinom nepismeni. Nepismenost se već suzbija s analfabetskim tečajevima, te je u području zadruge Širokibrijeg u Hercegovini nastojanjem čč. gg. profesora onamošnje Franjevačke gimnazije ljetos naučilo čitati i pisati preko 1000 seljaka i seljakinja. Ukupni posjed zadrugara iznosi 275.749 dunuma slobodnog zemljišta, te na zadrugare otpada popriječno 35 dunuma. Među zadrugarima ima i kmetova, koji nemaju vlastitih nekretnina, već žive na svojim kmetovskim selištima.

Vrijednost navedenog zadrugarskog posjeda ustanovljena je na K 4,300.000.— ili popriječno sa K15.50 po dunumu. Toj vrijednosti nije priračunana vrijednost zgrada i stoke zadrugara. Stoku posjeduju i vlasnici i kmetovi, kao svoju vlastitu, pa ako se uzme u obzir, da svaki član vlasnik imade na svom posjedu još i kuću, a vlasnik i kmet svoju stoku, može se uzeti vrijednost kuća i stoke popriječno sa K 200.— po zadrugaru ili ukupno K 1,575.000.—. Ukupni imetak svih zadrugara vrijedi prema tomu najmanje K 5,000.000.—, to se prema tomu ukazuje vrijednost imetka pojedinog zadrugara popriječno sa K 700.—. Uzme li se u obzir dug zadrugara, koji je kod Zadružne banke iscrpljen s vjeresijom od K 896.764.58, otpada popriječno na zadrugu K 15.013.65, a na zadrugara K 114.— ili 15.46% od ukupne vrijednosti njihovih nekretnina.

Stanje zadrugarskih zajmova iznosilo je koncem godine 1912. K 1,853.550.21. Ova svota izdana je isključivo u gospodarske svrhe. Zajmovi su izdani na 6102 zadužnice.

Najviše je zajmova izdano na K 200.—. Njih je ukupno 4128 t. j. dvije trećine od svih izdanih zajmova. Veći su zajmovi osta-

ci starijih zajmova, koji su izdani za kup zemlje.

Na zajmove izdane do konca god. 1912. vraćeno je do konca spomenute godine 1912. K 328.106.23, preostalo je koncem g. 1912. K 1,525.443.98.

Uložaka je primljeno do konca godine 1912. K 1,018.411.49, vraćeno K 283.334.78 tako, te ostaje uloženo koncem god. 1912. K 735.076.71.

Pričuvna glavnica koncem god. 1912. iznosila je K 40.302.93.

Hrvatske seljačke zadruge u Bosni i Hercegovini rade s vlastitim sredstvima od K 934.755.64.

U godini 1912. izdano je zadrugarima u ime zajmova K 1,853.550.21 zajedno sa zajmovima ostalim iz god. 1911., a tečajem godine 1912. otplaćena je na taj iznos svota od K 328.106.23, što odgovara 17.70% otplati ukupnog duga.

Zadruge su prošle godine nabavile za svoje članove putem svoje središnjice ukupno 40 vagona kukuruza, brašna i ječma. Roba je dana zadrugarima većim dijelom na vjeru. Veći dio toga velikog prometa otpada na zadruge kršne Hercegovine.

Rad je bosansko-hercegovačkih zadruga istom na početku. Ali i tai je početnički rad sazdan na solidnim temeljima, pa će zadruge sigurnim korakom koracati naprijed, unapredjući privredno i čudoredno stanje hrvatskog elementa naše Herceg-Bosne.

Po »Zadrugaru«.

Hrvatska prosvjetna zadruga. To je nova prosvjetna institucija, sudbeno protokolirana kao tvrtka pod naslovom: »Hrvatska prosvjetna zadruga s ograničenim jamstvom sa sjedištem u Zagrebu.« Zadruzi je svrha, kako čitamo u § 3. njenih pravila, da skioptikonskim predavanjima širi prosvjetu u najšire slojeve naroda, te da tim načinom podupre, olakša i pospješuje obični rad učitelja. Djelovanje zadruge proteže se u prvom redu na kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju ,te na Bosnu, Hercegovinu, Dalmaciju i Istru. Zadruga će nabaviti veći broj skioptičkih aparata i mnogo serija slika, te će po svojim povjerenicima držati besplatna predavanja. Zadruga će izdavati i »Glasnik h. pr. zadruge«, te je već izašao 1. br. s pravilima. Zasada o toj zadruzi konstatiramo samo ove činjenice.

Rad »Hrvat. katol. prosvjetnog društva u Makarskoj« u g. 1913. Društvo je održalo sedamnaest redovitih skupština i 1 izvanrednu. Održana su ova predavanja: Djelovanje vjere čini mladića srećnim, Slobodna škola, Polovičnost u načelima, Potječe li čovjek od majmuna, Posljedice alkoholizma, Kršćanska jakost, Česta sv. pričest, Zdrave misli o uzgoju mladeži, Hrvatska inteligencija prema svome narodu, Stanje Dalmacije uoči pada mletačke republike, Hrvati i balkanski rat, Posljednji Zrinjski i Frankopani, Spljetski sastanak, Konstantinovo slavje, Slabost hrv. politike, Odvažnost prema protivnicima vjere, Moral hrvatskog naroda, Katoličtvo u Hrvatskoj, Potreba organizovanja, Socijalno pitanje, Balkanski Slaveni, Ljubljanski kongres. Vladanje članova, Novine, K gospodarskom pridignuću Dalmacije, Polit. prilike u Banovini. — Svi članovi društva moraju se 5 puta zajednički pričestiti. Društveni je život lijepo razvijen: članova je bilo 27.

Narodna obrana.

ZAPADNI UGARSKI HRVATI.

Mošonjska županija. Mošonjska županija leži na istočnoj strani Nežiderskog jezera i graniči sa šopronjskom županijom. Ovdje Hrvati možda još gore stoje nego u željeznoj županiji. Poniemčivanje ide silnom brzinom; krajeve, koje su nastavali Hrvati i koji su bili u međusobnom spoju, presjekli su Nijemci, te ih posve odijelili. Hrvati mošonjske županije bijahu nekada u jezičnom spoju s Hrvatima iz šopronjske županije. Ta karika, koja ih je vezala jesu 4 sada njemačka sela (a nekada hrvatska) i to: Sommerein, Mannesdorf, Cinof i Cundrava. Nekada su ova sela pripadala Ugarskoj, ali Josip II. ih je otrgnuo te pripojio

Austriji, te, kako piše Barilich »krez nimške farnike i školnike ponimčili« Sela su posve njemačka, jedino najstariji ljudi znadu hrvatski. Nastavak čini hrvatsko selo Pandrof, dalje Gata, Novo selo (Ujfalu), Lajtafalu, Belo selo (Körtvelyes) Hrvatski Jandrof (Horvát-Járfalu) i Geca (Köpczény) tik pred Požunom. Od Gece nižu se sada hrvatska sela uz tok Dunava i to: Oroszvár, Čunovo, Kiliti, Bezonya i odijeljeno od ovoga niza Hrvatska Kemlja i čudnovata Madžarska Kemlja (Magyar-Kémlye) tik uz hrvatsku, nekada posve hrvatsko selo, a sada gotovo već njemačko s nazivom »magyar«.

Hrvati mošonjske županije ne će biti dugog vijeka, ako se tomu ne doskoči. Premda se ovi Hrvati toliko ponijemčuju ipak su sačuvali najbolje hrvatski karakter u nošnji i tipu. Ovi Hrvati apsolutno padaju u korist Nijemaca.

Da vidimo brojke:
G. 1857. bilo je Hrvata 10.483; g. 1869.: 9813; g. 1880.: 8.878; g. 1890.: 8424; g. 1900.: 8.011; g. 1910.: 8.123 Hrvata.

Razlog tolikom padanju nije samo u ponijemčivanju, nego se slabo i umnožaju relativno prema Nijemcima.

Hrvati imaju porodaja na 1000 38.2; pomora 28.2; Nijemci imaju porodaja na 1000 39.2; pomora 27.3.

Mošonjski Hrvati spadaju kao i šopronjski pod Đursku (Rab) biskupiju.

Hrvatskih župa imade u svemu 11 i od tih čisto hrvatskih 9, a hrv. njem. 2.

Hrvata imade i preko Dunava u požunskoj županiji. To su ravno dvije općine, no i ovih će brzo nestati. Sada se nalaze još dvije općine s hrvatskom većinom i slovačko-njemačkom i slovačko-madžarskom manjinom. Tu su susjedi Slovaka i pod njihovim utjecajem se veoma brzo asimiliraju. U požunskoj županiji i istoimenom kotaru su dva sela i to Nova Ves i Horvatsky Grob sa pretežno hrvatskim življem. Još imade nešto Hrvata u zvolenskoj županiji sjevernije od Požuna i to u selu Ostrolnici imade 137 (25%) a u Bacurovu 55 (19%) Hrvata. Isto takovu sudbinu su imale i naseobine u Donjoj Austriji, koje su u susjedstvu s Česima. Tako selo »Poštorna hrvatska« Nova Ves i nekadanji Glogovec danas »Hlohovec« nekada sasvim hrvatsko a danas češka. Drugi hrvatski otok nalazi se kod Mikulova u Moravskoj. Tu imade još danas Hrvata u nekoliko općina, koje su najbolje do danas još sačuvale hrvatsku nošnju. Središte ovih Hrvata jest mjesto Mikulovo, gdje su prije nekih 20 godina podigli Hrvati jubilarni spomenik na spomen dolaska iz Hrvatske u Moravsku. (Pobliže o njima vidi Milčetić: Pazadnougarsk' Hrvati). I ovih će naskoro nestati uslijed asimilacije s Česima.

3. Nacijonalna svijest.

U pogledu nacijonalne svijesti ponajviše su mi poznati Hrvati iz šopronjske županije; no što ću reći o njima, moći je primjeniti i na druge Hrvate.

Kad bi tko zapitao kojeg od ovih Hrvata, što je on, odgovorio bi mu gotovo svaki, da je Hrvat. Tko bi se s ovim zadovoljio te pomislio, da su to osviješteni Hrvati, taj bi se prevario. Narodnost se naime ne sastoji u imenu nego i u kulturi. Oni su imenom Hrvati, kulturom su Hrvati. Nijemci i Madžari. Kodn njih se sve to združilo tako, da su danas anacijonalci samo besvijesno ili bolje, oni ne znaju, što je to nacijonalizam. Uz intenzivni rad kroz 20 godina mogli bi od njih biti najbolji Hrvati kao i Nijemci i Madžari. Od njih bi čovjek najlakše mogao načiniti svijesne Hrvate, onda Nijemce, a naposljetku tek Madža . Da bolje upoznamo ovu njihovu nacijonalnost, pogledat ćemo njihov odnošaj naprama Hrvatima, Madžarima i Nijemcima .

4. Odnošaj prema Hrvatima.

Sami sebe nazivaju Hrvatima, dok Hrvate u Hrvatskoj nazivaju Hrvaćanima. Upravo je ova razlika u nazivu načinila to, da sebe smatraju nečim drugim od Hrvata u Hrvatskoj, posebnom granom hrvatskog plemena. Otkuda ova razlika u imenu i u koju je svrhu bačena među njih, saznat ćemo odmah. Kad su došli Hrvati u Ugarsku, za cijelo su se nazivali onim imenom, koje su imali u svojoj postojbini. I ova su imena bila po svoj prilici provincijalna kao Ličanin, Zagorac itd. Pod ovim imenima da li hotice ili samo slučajno, unesli su ih Madžari u svoje knjige. No kasnije, kad su se opažali nacijonalni pokreti među narodnostima i prije još, tada je ovo njima u najbolji čas došlo, te to izrabiše u svoje svrhe. Kod onih, koji nijesu imali općenito ime Hrvat, nego svoje provincijalno, utvrdiše ii

u tom imenu, a kod onih, koji se nazivlju Hrvatima, otuđiše ih tako od Hrvata u Hrvatskoj, da su Hrvate u Hrvatskoj nazivali opet drugim imenom. Evo primjera. Zapadni ugarski Hrvati nazivlju Hrvate u kraljevini Hrvaćanima, Međumurci ili kako se još zovu Horvati, nazivlju nas Ilirima, dok Bunjevce, Šokce i Krašovane utvrdiše u njihovom imenu tako, da vam Bunjevac nikako ne će priznati, da je i on Hrvat. Isto tako rade Madžari u Međumurju. U novinama nazivlju Hrvate u Hrvatskoj Ilirima. Na isti način dokazuju djeci u školi, da su oni Horvati, a mi ovdje da smo Iliri. Kod zapadnougarskih Hrvata ne opaža se doduše sada ta vrsta madžarizacije. U novinama nema razlike u nazivu između njih i Hrvata u kraljevini. Inače su im Hrvati veoma nepoznati, bar s njihove bolje strane. Znadu jedino to, da su u neprestanoj zavadi s Madžarima, sjećaju ih se iz godine 1848., kada su, kako se uče, bili potučeni od Madžara. Uopće u pučkoj školi ne čuju nijedne riječi o Hrvatima, osim da su bili potučeni 1848. Uče, da je Slavonija »Totország« (tako zovu Slovake), hrvatsko primorje je »magyar tengerpart«, Hrvatska im je samo pokrajina Ugarske kao što Banat, Erdelj; Zrinjski, Jurišić i t. d. sve su to Madžari. Hrvati su im nekulturan narod i veoma siromašan. Ugarski se Hrvat osjeća višim i kulturnijim čovjekom od Hrvata, koji je u Hrvatskoj rođen i to baš radi toga, što je u nj ucijepljeno, da je kulturniji, da je njegova domovina Ugarska veća nego Hrvatska, koja je samo pokrajina Ugarske. Ove predrasude ne potječu jedino iz škole, nego i donekle iz iskustva. Ovi su Hrvati bili nekada veliki trgovci svinjama te su dolazili u Hrvatsku i kupovali svinje te ih prodavali u Austriji. To je bilo oko 1850., kada su doista Hrvati još slabo napredovali. Mnogi su bili u Bosni te i po tom sude Hrvate, premda ih ne drže Hrvatima nego Hrvaćanima. Kako su ih onda upoznali, tako i danas još o njima sude, jer inače ne čuju ništa o njima osim ono u školi. U novije doba dopiru do njih bolji glasovi iz Hrvatske. Tako mi neki pripovijedao, kako u Hrvatskoj imadu seljaci sjajne konje i ljepše staje od soba; a njima silno imponira, tko imade lijepo blago, uopće čestito gospodarstvo. Hrvatskog seljaka, koji je u bijelim gaćama, ne cijene i kao da ih je stid, kad čuju da isto govori kao i oni.

To dolazi otuda, što su se oni nekada slično odijevali, kad su bili nekulturniji, te drže da se i odijelo mora mijenjati s napretkom. Sasvim je drugačije, kada naš Hrvat iz zapadne Ugarske vidi kojeg gospodina, gdje govori hrvatski. On se krsti od čuda, kad čuje gospodina hrvatski govoriti, osobito ako je civilista (za svećenika nije tako neobično, jer imade hrvatskih svećenika. Prije su bili doista takvi svećenici, koji su međusobno hrvatski govorili, sadašnji naprotiv već ne će drugačije osim madžarski.) On uopće ne može vjerovati, da može gospodin hrvatski govoriti. Kad im pripovijedamo, kako u Zagrebu govore hrvatski nadbiskup, ban, generali, oni ne mogu toga ni da shvate. Tako su poniženi u svojem jeziku, te misle, da hrvatski govore samo seljaci i prosti ljudi. Ipak kad čuju, da koji inteligentniji čovjek govori hrvatski, osjećaju se voljko, Prije 12 su godina dolazili hrvatski sveučilištarci iz Beča s tamburama u hrvatska sela, te su ondje tamburali i pjevali. Da ste vidjeli, kako su ih gledali veselo i zadovoljno, kad su zapjevali i kad su s njima na hrvatskom jeziku zametnuli razgovor.

Hrvate najviše cijene radi toga, što svoj jezik brane protiv Madžara. Kad se razgovaram s njima, obično pridometnu uvijek jednu rečenicu, koju sam sto i stoputa čuo, a glasi: »su Hrvaćani drugačiji neg smo mi, oni si ne dadu svojega jezika zet«. To im imponira, to je zaključak svih razgovora, kad govorim s njima o Hrvatima, govorio im baš o jeziku ili ne. Ili koliko puta čujete: »a ča mi moremo, mi smo sami ovde«. Ove i slične riječi izgovaraju tako tužno i potišteno! Premda nijesu nikako osviješteni, ipak još najviše interesa pokazuju za hrvatski jezik i najvole čitati u hrvatskom jeziku, ako i znadu drugih jezika. Inače slabo brane svoj hrvatski jezik. Kad im se tko naruga radi njihovog jezika, bio to Nijemac ili Madžar, veoma se ljute i potišteni su jako, jer ne znaju, čim bi svoj jezik branili.

5. Odnošaj prema Madžarima i Nijemcima.

Odnošaj prema Madžarima. Ne ljube Madžara, tuđi su im ljudi. Nijemac im je iz Reicha bliži nego Madžar, koga gotovo mrze, jer je činovnik i samo ga po uredima vidi, a oni su svi seljaci. Ovu mržnju prenesoše gotovo na sve, što je madžarsko.

Činovnici ne postupaju suviše lijepo s ljudima, osobito s Hrvatima. Nijesu baš uvijek bezobrazni, ali su veoma oholi i ne obziru se na puk, kad dođe k njima. Više puta dobace Hrvatima pogrdnu riječ »büdös Horvath« (smrdljivi Hrvat). S tim imenom ih često krste. Znam, da su naši Hrvati mnogo inteligentniji i napredniji od Madžara. Kod Hrvata više ne ćete vidjeti zemljanih kuća, dimnjaka, dok su Madžari u onom kraju daleko iza Hrvata. To seljaci sami znadu, te se radi toga rugaju Madžarima, pa ih zato i zovu »tojkavi (lud) Ugar«. U drugu ruku svaki Hrvat znade najmanje dva jezika, a u novije doba i tri, dok Nijemac i Madžar ne zna drugog osim svojeg. Što više, madžarska inteligencija u novije doba ne pozna ni za lijek drugog jezika osim madžarskog. A kakovo je tek njihovo seljaštvo? I ako Madžara ne vole, ipak imaju pred njima velik respekt; no to je strah sluge pred gospodarom. Inače je madžarski seljak jako dobar i slaže se s Hrvatima bolje nego s Nijemcima.

O d n o š a j p r e m a N i j e m c i m a. Prema Nijemcima se osjećaju Hrvati mnogo slabijima nego prema Madžarima. U njemačkom jeziku vide svu mudrost ovoga svijeta. Kao djeca su i kad čuju od starijih koju njemačku riječ, odmah je opetuju. Znanje je njemačkog jezika kod njih conditio sine qua non. Stoga mjere po znanju njemačkog jezika inteligenciju čovjeka. Tko ne zna njemački, taj je zaostao čovjek u kulturi. Usljed toga šalju svoju djecu odmah poslije navršene 12. g. u službu Nijemcima. Njemački je jezik jezik gospode, a hrvatski je za seljake .Tako sam išao s nekim učiteljem u neko mjesto. Na putu smo se svrnuli u gostionu, da se okrijepimo. Mi smo se razgovarali i to dakako hrvatski, jer je učitelj bio Hrvat. Najedanput pristupi k nama neki čovjek i počne se razgovarati njemački. Upita učitelja, zašto on hrvatski govori i da nije lijepo čuti gospodina hrvatski razgovarati. Za primjer je naveo sama sebe: on, reče, nikada ne govori hrvatski niti s Hrvatom, ako zna drugi koji jezik, premda zna dobro hrvatski i Hrvat je. Učitelj mu nije ostao dužan odgovora uz odobravanje svih prisutnih Hrvata u gostioni.

Kada koji od njih hoće osobito što pametna kazati, kaže njemački. Dakako da to rade većinom umišljene veličine, ali i obični ljudi. Čitavu kulturu ili bar najveći njen dio imadu svi zapadnougarski Hrvati od Nijemaca i zato se tako brzo asimiliraju s Nijemcima. Glavna pogibao za sada prijeti ondješnjim Hrvatima baš od Nijemaca, a ne od Madžara. Ali u novije doba se opaža, da nijemstvo polako uzmiče pred madžarstvom ili bolje, da ne napreduje toliko. Ako bi ostale prilike kao sada, iza 100 bi godina po prilici bili Madžari jednako jaki kao i Nijemci u onom kraju. Madžari se vrlo boje Nijemaca. Nijemci se slabo bore i nijesu mnogo svijesniji od Hrvata. Kad bi koji Nijemac izišao u izbornu borbu s programom, da se izbaci madžarski jezik iz škole a uvede njemački, barem bi tri četvrtine Hrvata uz njih pristalo. I Nijemac drži Madžara nižim od sebe, Hrvate više cijene od Madžara (tu je govor samo o seljacima) i to poradi njihove poduzetnosti, jer ih nadvisuju trgovačkim duhom. Madžari nemaju smisla za trgovinu. Nijemca Hrvat štuje a Madžara se boji, jer ono, što je Nijemac načinio svojom kulturom, to Madžar hoće silom odjednom. Koliki uspjeh imadu Madžari, vidi se i po tom, što dijete, kad iziđe iz škole, većinom mrzi madžarski jezik radi toga, što ga najviše mora učiti. To se opaža osobito kod onih, koji neko vrijeme borave u Austriji. Premda u Ugarskoj traje 6 god. pučka škola, ipak djeca iza dvije godine, što su izašla iz škole, gotovo sasvim zaborave madžarski. Jedino ako idu u službu Madžarima, onda brzo nauče. A i oni, koji znadu madžarski, obično ne vole razgovarati tim jezikom. Ovo vrijedi za Hrvate iznad Šopronja, tako zvane »Poljance«. Hrvati ispod Šopronja zvani »Doljinji« više vole gotovo madžarski nego njemački. Donjim Hrvatima prijeti opasnost, da se ne pomadžare, a gornjim da se ne ponijemče. Iste odnošaje imademo i u željeznoj i mošonjskoj županiji. Tamo se jači Nijemci većim dijelom.

Upliv Madžara i Nijemaca vidi se i u pjevanju momačkom. Prije nekih se 30 godina nije znalo mnogo za njemačko ili madžarsko pjevanje, dok se danas veoma mnogo čuje i njemačko, a među Hrvatima, koji su bliže Madžarima, i madžarsko pjevanje. Tako je i s pozdravima. Prije 10 godina nijesi čuo drugoga pozdrava osim hrvatskoga, dok su danas kod Poljanaca većinom pozdravi njemački. Mladež pozdravlja njemački, go-

vori hrvatski. Među doljnjim Hrvatima su pozdravi još bez iznimke samo hrvatski. Isto se tako utjecaj tuđeg duha opaža i u odijelu. Prije 100 godina bijahu nošnje kao ovdje u Hrvatskoj, to jest nosili su platneno ili vuneno bijelo odijelo. Imali su bijele gaće i košulju načinjenu iz domaćeg platna, te su nosili pregaču. Zimi se obukli u hlače, a preko sebe objesili tako zvanu »biljaču«, isto što ovdje nose seljaci, surku. Karakteristika je hrvatske nošnje sve do danas ostala: prostrano i široko odijelo u opreci s madžarskim, koje tijesno pristaje uz tijelo. I Nijemci imaju tijesno odijelo, no ipak drugačije od Madžara. Još danas govore momci »dao sam si hrvatski kaput, hlače načinjit«. I danas još imade dosta tih nošnja i prepoznat ćete Hrvata između 1000 drugih. Najbolje se sačuvala hrvatska nošnja među Hrvatima u Moravskoj. Oni još i danas nose hrvatsko odijelo pomiješano s moravskim i u mošonjskoj županiji; još se i danas tamo nose košulje, koje se zavežu uzicom na ovratniku. U zadnje se doba muškaračko odijelo sve više suzuje i prelazi kod doljnjih Hrvata u madžarsku nošnju, a kod gornjih u intenacijonalnu ili kako oni kažu njemačku. Još brže nestaje hrvatske nošnje kod ženskog spola radi mode. Još prije 30 godina nosile se Hrvatice sasvim drugačije nego danas. Odijelo je imalo hrvatske nazive kao »čaklji, oplećak« i t. d. Ovoga je svega danas većinom nestalo. No tragova je ipak ostalo te razlikuju hrvatski kroj od modernog ili kako oni kažu njemačkog. No imade u ovom modernom kroju ostatka hrvatskog te se ipak može raspoznati Hrvatica od druge narodnosti, ako i ne uvijek. Imade svako selo za sebe nešto u odijelu, jeziku i drugom, po čemu se razlikuje od drugoga sela. Po ovom možete raspoznati, otkud je koji Hrvat. Imade sela, gdje su ljudi sasvim drugačije tjelesne konstrukcije i to dolazi po svoj prilici otuda, što su se iz raznih krajeva doselili.

Vez i odnošaj među samim Hrvatima jest ipak srdačan. Osjećaju ipak, da su si braća i da ih posebne veze vežu. Zato svagdje kamogod dođu, Hrvati tvore posebnu cjelinu među ostalim narodnostima, premda znadu dobro i ostale jezike govoriti. Uopće, gdjegod dolaze u tuđinu, traže si odmah kojeg Hrvata i ako ga ne poznaju, sklope s njim prijateljstvo. Opaža se među njima duh solidarnosti. Kad nastanu sporovi među radništvom u Austriji, gdje rade gotovo svi Hrvati i onda se Hrvati sabiru te tvore posebnu stranku prama Nijemcima, Česima ili kojoj drugoj narodnosti. Ovo je opet dokaz, da ima u njima nešto i nacijonalne svijesti. **Zapadni ugarski Hrvat.**

»MLADOST« br. 1, 2. Ima već dulje vremena, da je na Rijeci osnovan klub »Mladost«, kojemu je zadaća, da organizira Hrvate na Rijeci. Na Rijeci, gdje Hrvati imadu brojnu većinu, gdje su podopćine čisto hrvatske, gdje je opasuju poput obruča Hrvati iz Hrvatske i Istre, gdje su glavni kapitalisti Hrvati, gdje već osmu godinu izlazi jedan hrvatski dnevnik, u tom gradu u kojem bi p o z a k o n u i Hrvatska morala imati neku riječ, zabranjeno je pokazati se s hrvatskim znakom i te tisuće Hrvata iščezavaju i nestaju pred Talijanašima i Talijanima, a djeca im se odnarođuju, jer te tisuće Hrvata nemaju niti jedne — pučke škole. Tu se ne gleda ni na pravo, ni na zakon, a niti na — liberalitet.

Radi osnutka hrvatske pučke škole osnovano je društvo »Ljudevit Gaj«, ali se o tom društvu vrlo malo čuje. Čudno je već u ostalom to, da to društvo nije počelo raditi pod okriljem »Hrvatske narodne straže«, nego posve na svoju ruku, kao da nije pitanje Rijeke pitanje opće hrvatsko. U novije doba istaklo se u radu za hrvatstvo Rijeke društvo »Mladost«. Mjesto za one anacijonalne hrvatske bogataše i milijunaše, počela je »Mladost« skupljati i brinuti se za šire mase narodne, koje čine većinu, u koje još nije posve nestalo hrvatske svijesti, a za koje se nitko nije brinuo. Prvi puta počela je »Mladost« kod izbora za riječku okružnu blagajnu, te bi sa svojom hrvatskom listinom bila prošla, da se Talijanaši nijesu poslužili svim mogućim nasiljem. Kod proslave narodnog blagdana sudjelovala je među prvima i »Mladost«, a u zadnje doba vodi ona borbu proti onim riječkim kinematografima, koji ne će da poštuju hrvatski jezik i organizovala je pučka predavanja u »Narodnoj čitaonici riječkoj«. Ove godine osnovala je »Mladost« kao svoj organ »Mladost«, jedan čisto narodnoobrambeni mjesečnik na 12 strana, kojemu je zadaća da diže hrvatsku svijest na Rijeci i da popularizira svoj rad za hrvatstvo. Pomoću tog lista hoće

»Mladost« da radi na osnutku jedne jake narodne radničke organizacije«, da »nacijonalno osvjesti našeg radnika, da ga digne na viši stepen kulture, da učini iz njega pravog čovjeka i dobrog i svjesnog Hrvata«, a da ga otme iz ruku socijalističke internacijonale, koja je na Rijeci u službi talijanaša. I radi toga rada napala je najprije »Mladost« zagrebačka socijalistička »Slobodna riječ«, zatim se javio »Riječki novi list« a poslije i »Obzor«. Napokon se javila i ozbiljna »konkurencija« u naprednoj nacijonalističkoj omladini, koja se sastala na skupštini na Sušaku, te je ondje neki prof. Lekčević naglasio »potrebu osnutka narodne, nezavisne slobodumne organizacije na Rijeci, u koju bi pristupili svi naši ljudi bez razlike staleža, ali koji su neovisni od bilo koje političke stranke, koji stoje na stanovištu narodnog jedinstva, te koji su slobodoumni. Isključeni su paktaši, pravaši, frankovci, furtimaši itd.« Zašto ova skupina ruje proti »Mladosti« razložio je Dr. I. Orlić kad je rekao, da je to zato, »jer se »Mladost« sastoji od anacijonalnih elemenata klerikalaca i sličnih. Jedino ovaj klub daje klerikalnom pokretu na Rijeci patrijotsku firmu, te u pogledu narodnog rada čini takove kompromise, koji silno štetuju našoj narodnoj stvari na Rijeci«. Po tom bi na Rijeci imali monopol za narodnoobrambeni rad samo riječki liberalci, jer je novinar od »Riečkog novog lista« S. Jutriša predložio »da se isključe svi elementi, koji nijesu potpuno prožeti nacijonalističkim mislima«. (Obzor, br. 40, 1914.) Ovako radi prostih stranačkih razloga ometati rad jednom društvu, koje radi samo na hrvatskom temelju i nastoji okupiti oko sebe sve one, koji hoće da rade, upravo je frivolno. Da je cijeloj kampanji proti »Mladosti« samo čisto stranačka svrha priznaju sami ti zagriženi nacijonalci kad poslije vele: »Sačuvati ove krajeve, slobodoumlje i odbiti klerikalne navale glavni je cilj rada neovisne narodno-napredne omladine na Primorju«. (Obzor br. 42.) Premda su se proti »Mladosti« našli sasvim složni riječki i zagrebački socijalisti i riječki nacijonalisti skupa sa talijanaškim »giovanottima« »Mladost« je ipak uspjela, jer je prvi broj, koji je izašao u nakladi od 2000 komada na Rijeci posve rasprodan. F.

Protialkoholni pokret.

Apstinencija ili umjerenost. Kad smo odlučili povesti akciju i veliku borbu protiv alkohola, došli smo u dilemu, hoćemo li bolje uspjeti s apstinencijom ili umjerenošću, pa smo za sada upotrebljavali oba sredstva. Potrebno je sada, da obrazložimo samo pitanje u biti i mogućnosti uspjeha ponovno i jasnije i da tako naša akcija bude jedinstvenija.

U tom smo svi jednodušni, da alkohol moralno i materijalno uništuje našu sadanju. a i buduću generaciju; da puni kaznione bolnice, ludnice i javne kuće, i da se tome zlu, koje nam oduzimlje toliko inače dobrih i požrtvovnih radnika, mora jednom stati na put ne ćemo li, da nam naš hrvatski narod propadne. Sredstva zato imamo dva: apstinenciju i umjerenost.

U ovo nekoliko točaka nastojat ću, da to pitanje bar nešto razjasnim.

1.) Poučavanje naroda o štetnom djelovanju alkohola, što je glavno sredstvo umjerenosti u propagandi protiv alkoholizma bez primjera ne vodi nipošto do cilja, jer se neuki narod povodi za drugim, a osobito gleda na inteligenciju. Doklegod će narod gledati inteligenciju kod čaše alkohola bilo u kojoj formi ili kojoj mjeri, ne će ni vjerovati, da alkohol štetno djeluje na organizam i potomstvo. Nitko ne može djelovati protiv pijanica, od kojih vrlo mnogo propada u cvijetu mladosti, ako nije apstinent, jer umjerenost je vrlo razvlačiv pojam i svaki pa i pijanica veli, da umjereno pije. Narodu treba primjera.

2.) Ne misli se našim pokretom postići da svi postanu apstinenti i da nestane s lica zemaljskoga alkohola, nego da oni, koji se se podali piću, postanu bar umjerenjaci, da ne bude više pijanica.

3.) Teška se rana samo nožem liječi, tako i pijanstvo apstinencijom.

4. Apstinencija jača karakter kao i svaka velika odluka, a osobito svako veliko odricanje poradi drugih; daje dobro shvaćanje o ubitačnom djelovanju alkohola u narodu, a osobito u mladosti, koja nam od alkohola propada. Svakako je bolji potpuni prelom sa zlim, nego paktiranje u formi umjerenosti, koja slabi volju za rad i stavlja cijeli uspjeh u dvojbu. Protiv zlu treba vojevati, a umjerenost je mir i ravnotežje.

5.) Apstinencija odbija čovjeka potpuno od alkohola i tako mu ne daje prigode, da eventualno postane robom alkohola.

Iz toga možemo stvoriti zaključak, da u borbi protiv alkohola vodi do cilja s a m o apstinencija. Time nije rečeno, da od sebe odbijamo umjerenjake. Ne, nego i njih trebamo u našem pokretu kao naše prijatelje, koji će nas apstinente u našoj teškoj borbi pomagati.

Da se samo apstinencijom postigao uspjeh u boju protiv alkoholizma (osobito socijalnoga alkoholizma), dokazuju uspjesi u Engleskoj, Americi, Skandinaviji i dr., gdje se posve napustila umjerenost kao sredstvo protiv alkoholizma.

Držao sam potrebnim, da ovo iznesem, pa molim ostale drugove, da se i oni osvrnu na to pitanje i izraze svoje mijenje.

Rusija i alkoholizam. Poznato je, da je u Rusiji našao alkoholizam dobar teren, pa je država nastojala, da bar donekle stane na put njegovom ubitačnom djelovanju uzevši monopol na alkohol i raspisujući svake godine nagrade za najbolje sredstvo denaturiranja alkohola. Ni to nije koristilo, jer se ruski seljak priučio i denaturiranom alkoholu i pio ga kao i čisti.

Kako je monopol alkoholnih pića prema dosadašnjoj praksi bio od velike koristi za državnu blagajnu, jer je nosio godišnje 93 mil. funti sterlina, a svi su porezi iznosili 106 mil. funti sterlina, tako je bio štetan za produktivni rad ruskoga naroda. Radi toga, što je pijanstvo u Rusiji preotimalo sve više maha, dobivala je država momentano više novaca, ali je uistinu silno štetovala. Novi je ministar financija Bark zamislio veliku osnovu, prema kojoj bi se sadašnji monopol na alkoholna pića zamijenio s monopolom žitarica. Zakonom bi se imalo zapriječiti pijančevanje, te bi država imala tako dvostruku korist. S jedne strane bi se digao produktivni rad, a s druge strane bi se bolje izrabile plodine zemlje. I tako ide Rusija u susret boljoj budućnosti, kad imade ljudi, koji se brinu za dobrobit zemlje i naroda. Kada će se kod nas što slično poduzeti?

— o —

Katolička Hrvatska.

Društvo sv. Jeronima koncem godine 1913. broji 22.574 doživotna člana i 13.426 krunaša. Društvo je izdalo za članove 5 knjiga (Danicu, Mljekarstvo, Melem na rane, Zabavnik i napokon Molitvenik). Danica je štampana u 60.000 komada, a ostale knjige u 34.000, što je sve upravo razgrabljeno, te je mnogo knjiga uzmanjkalo. Povjereništava je bilo koncem god. 939. Za osnivanje sv. Jeronimskih knjižnica, za pomaganje školskih i pučkih čitaonica i knjižnica, te kao dar analfabetima podijeljene su na dar od starijih izdanja 3.062 knjige, što vrijedi najmanje 1.830 K. Blagajna je primila u svemu 92.624.18 K, a izdala 82.683.07 K. Ostaje dakle koncem g. 1913. svota od 9941.11 K, što pokazuje, da je društveno materijalno stanje prošle godine bilo vrlo povoljno kao rijetko do sada. To je i razlog, da će društvo g. 1914. mjesto 5 dati članovima 6 knjiga (i to: Danica, Biblijska povijest novog zavjeta I. dio, Zabavnik, Zdravlje — naše veliko blago, Vinogradarstvo, i Molitvenik: sv. Misa). Broj se zaklada u imovini društva i prošle godine povećao za 5 novih zaklada (zakl. Mirka i Julijane Bogović: 8.722.83 K, zakl. Franje Forka: 1000, zakl. dr. Ivana Banjavčića: 10.000 K, zakl. Ljudevita Knežića: 1000 i zakl. obit. Amruš-Novak 1000). U svemu ima društvo 26 zaklada.

Da se odbor, društveni prijatelji, a osobito povjerenici međusobnim razgovorom i raspravljanjem bodre i potiču na ustrajan rad za pučku prosvjetu, počeo je g. 1913. izlaziti »Vijesnik dr. sv. Jer.«, koji je mnogo

doprinio uspješnom proširenju društvenih izdanja. — d —

Rijedak jubilej. Dne 25. o. mj. navršit će se punih trista godina, što je u Zagrebu, u starom isusovačkom kolegiju osnovana prva hrvatska Marijina kongregacija. Ovaj će jubilej proslaviti sve zagrebačke Marijine kongregacije uz posebne svečanosti po svoj prilici na Spasovo.

Misije u Zagrebu. Od šezdesetih godina prošloga stoljeća nije bilo u Zagrebu misija. 22. o. mj. počet će gotovo po svim zagrebačkim crkvama sv. misije, koje će trajati čitav tjedan; svaki dan bit će propovijed dvaput, na Blagovijest triput. Propovjednici su oo. Isusovci i Franjevci. Urodile misije obilnim rodom po katolištvo zagrepčana!

Prvo hrvatsko hodočašće u svetu Zemlju polazi iz Zagreba 1., a vraća se 22. rujna o. g. Putuje se do Trsta željeznicom, zatim na Gruž te ravno do Jafe posebnim parobrodom, a od Jafe do Jeruzalema željeznicom. U Jeruzalemu će hodočasnici ostati 10 dana i posjetiti sva sveta mjesta. Odavle će se učiniti izleti u bližnja svetišta: Betlehem, mjesto narođenja sv. Ivana Krstitelja, Emaus, Betaniju, Jordan i Mrtvo more. Tko bude htio, može u Nazaret te u Egipat, Portsaid, Kairo, Aleksandriju. Na povratku se može iskrcati u Brindisi, te posjetiti Rim i Loreto. Ovo će hodočašće biti vrlo ugodno i poučno. Posebni će parobrod austrijskog Lojda »Tirol« voziti hodočasnike, kojih može biti najviše 540.

Katolička pučka knjižnica u Spljetu. Klub »Pavlinovićevaca« u Spljetu osnovao je katoličku pučku knjižnicu (zabavnih i poučnih knjiga, koje se ne kose o moral i vjeru), jer se pokazala njena velika potreba. Naša je đačka organizacija predala sve svoje knjige — oko 400 komada — novo osnovanoj pučkoj knjižnici. I ovo je bilo nužno učiniti kao ustuk liberalnom radu u ovom pogledu.

Vijesti i poruke.

Korizmena poslanica našem đaštvu. Presvijetli gospodin dr. Antun Mahnić napisao je za naše đaštvo krasnu poslanicu, koja će izaći ovih dana u 7. br. »Luči« u obliku članka pod naslovom »O biti katoličke vjere i kršćanskom životu«. Začetnik i voda hrvatskog katoličkog pokreta s osobitim marom i s posebnom očinskom ljubavlju prati svaki korak naš i ta upravo briga i ljubav njegova prema nama rodila je ovom poslanicom. Upozorujemo drugove na taj članak i molimo ih, da ga dobro pročitaju, pa i nekolikoput i primijene u život. Poslanica će biti i posebno odštampana, pa će je naši đaci moći i posebno dobiti besplatno, razumije se, organizovani i koji nemaju »Luči«.

Agitirajmo već sada za knjigu vlč. o. Vlašića: Savremena biblijska pitanja, koja će kao 1. svezak knjižnice S. H. K. Đaštva doskora izaći. Ne zaboravimo ni »Našeg kola« br. 2., koje je radi slagarskog štrajka zapelo. Uopće agitirajmo žestoko za našu katoličku štampu, jer tko štampu ima, ima moć.

Ima organizacija, koje nam ne poslaše dvomjesečnih izvještaja, izvještaja uopće, članarine, dopisa za »Đ. V.« i sl. Te neke nemarne organizacije tražimo, da udovolje svojim dužnostima.

Sv. pričest. Sveto je korizmeno vrijeme. To neka ima na umu svaki naš đak. Na Blagovijest, dne 25. ožujka neka sve organizacije i sva naša društva pristupe k stolu Gospodnjemu, da blaguju Njegovo sv. tijelo i da ga mole za napredak našega pokreta te da nam uspiju ferijalni sastanci.

Uskrsni broj »Đ. V.« (14. i 15.) izaći će koncem mjeseca ožujka kao dvobroj, te će biti povećan sa 8 stranica kao o Božiću (br. 5. i 6.), a to radi uskrsnih praznika. Drugovi ne bi dobili »Đ. V.« na vrijeme, kada bi izašao 5. travnja. Da ovaj broj bude što zanimiviji, neka nam naši prijatelji pošalju dopisa i gradiva za sve naše rubrike!

DOPISI.

ZAGREB. Na naš dopis: »S hrvatskog sveučilišta« primilo je uredništvo slijedeće pismo od g. phil. Ljube Maštrovića, predsjednika H. A. K. »Kumičić«, koje donosimo u cijelosti: Slavno uredništvo! Čitam u »Đačkom vijesniku« br. 9. i 10. pod rubrikom »Dopisi« između inog, da mi je kao predsjedniku kluba »Kumičić« dobar dio članova dao nepovjerenje, jer da hoću učiniti taj klub štafažom frankovluka...

Budući čitava stavka ne odgovara nimalo istini, najljepše Vas molim, da biste u dojdućem broju*) stavku ispravili.

1.) O kakovoj glavnoj skupštini, na kojoj bi ja imao dobiti nepovjerenje, nije bilo ni govora, a niti je ta uopće bila.

2.) Istina je, da su samo devetorica članova na prijateljskom klupskom sastanku u prosincu pr. god. izrazili negodovanje onim članovima kluba »Kumičić«, koji su potpisali izjavu u »Hrvatskoj«, objelodanjenu od 6. XII. 1913., a to bijahu svi članovi kluba osim njih devetorice. Budući prijateljski sastanak nije da može meritorno po našem pravilniku, da o tome nešto zaključuje, nijesam dozvolio nikakove debate, koja bi imala svrhu glasanja o negodovanju radi potpisa sa strane većine članova kluba. — Po tome o kakovom nepovjerenju specijalno meni kao predsjedniku nije — ni na sastancima bilo klupskim bilo odborskim, bilo na skupštinama prijašnjim i posljednjim — bilo a ma ni govora.

3.) Nije istina, da hoću učiniti klub »Kumičić« stafažom frankovluka, već je istina, da provađam u njemu neke reforme, koje su kadre unaprediti klub i prenuti ga iz dvogodišnjih trzavica.

4.) Pravi razlog istupu disidenata »Kumičića« ne znam, kao što mislim, da ne znaju ni oni sami; valjda ambicija i bučna »neovisnost«.

U tom smislu molim Vas, da biste ispravili spomenutu stavku stilizirajući ispravak po svom načinu, da nam se nije laćati službenih forma zakonom određenih. Uz kolegijalni pozdrav unaprijed zahvaljuje, sa štovanjem **phil. Lj. Maštrović**, predsjednik H. A. K. »Kumičić«.

ZAGREB. S hrvatskoga sveučilišta. Nema tome dugo, što je izašao 1 br., VII. g. »Mlade Hrvatske«, a malo zatim 1. br., I. god. »Pravaša«, glasila »Kvaternikovaca«. Osvrnut ću se na [illegible] pravaških. Politička strana ne dolazi u obzir toliko, koliko kulturna. Velike je brige uredništvu »Pravaša« moralo zadavati pitanje, kakovo će kulturno stanovište zauzeti, i to zato, da se ne bi zamjerilo svojim liberalnim i »klerikalnim« pristašama. I plod te brige bje ovaj: razlikovanje »liberalnoga« u dobrom smislu i »liberalnog« u lošem smislu, »klerikalnog« u dobrom smislu i »klerikalnog« u lošem smislu; jer »u medusobnu borbu klerikalizma i liberalizma u rđavom značenju ovih riječi mi ne ulazimo, nego ćemo izvan te borbe suzbijati prema nuždi oboje kao biljke nametnice u hrvatskom narodu. Ali smo zato liberalni u dobrom značenju ove riječi, kao što bi morao biti svaki pravi katolik i svaki čovjek uopće, te stoga poštujemo svačije vjersko osvjedočenje.« (Str. 2.) Što je »Pravašu« klerikalno u lošem smislu, a što u dobrom, toga ne tumači. Da nije uredništvu možda identično klerikalno s katoličkim, kao što je to danas svima antiklerikalcima u Hrvatskoj? Ako mu je klerikalizam u dobrom značenju riječi — katolicizam, to je onda vrijedno to konstatirati, da ostane kao zalog budućem pisanju »Pravaševu«. A što mu je onda klerikalizam u lošem smislu? To bi ipak bilo vrijedno konstatovati za nas Hrvate-katolike. Onu pak frazu o poštivanju svačijeg vjerskog uvjerenja čuli smo i čitali smo već x-puta i vrlo je rizično, čini se bar po dosadanjem iskustvu to poštivanje uzeti za kakvu event. garanciju. Miličević stoji u svom članku: »Lijepo u umjetnosti« na stanovištu l'art pour l'art, jer »Forma je sve. Lijepota je jedino u potpunom jasnom izrazu. Konzekventno da-

*) Za prošli broj zakasnilo. Ur.

kle treba zabaciti i svaku estetiku sadržaja, kao što su to n. pr. utilitarizam, pedagogizam, hedonizam, moralizam i ostale nauke, koje polažu važnost i na izbor sadržaja, koji se hoće da izrazi... Umjetnost nosi svoju vrijednost u sebi.« (Str. 6.) I nakon toga komotnog dokaza zaključuje: »Tako pada i stara skolastična definicija ljepote, koji veli, da nema ljepote bez istine i dobrote.« (Str. 6.) Što mi o tom predmetu sudimo, čitatelji »Luči« znadu iz svega njenog uredivanja. Ali čudno nam je, kako pisac dolazi do toga, te traži, da sadržaj bude iskren, pogotovo kada je svejedno »kakav je kvalitet sadržaja, je li on moralan ili amoralan, ljubavan, patriotičan«. (Str. 8.) — Uredništvu se desila mala nezgoda, kada je u ovom broju složilo ovo dvoje: na str. 4. i 5. piše velem. g. Zagorac: »Samo u ovoj monarkiji može se u cijelosti oživotvoriti hrv. državno pravo i naše ujedinjenje. U svakom drugom slučaju izgubili bismo koji dio jedinstvenoga našega državnoga tijela. U t o l i k o s e - evo potpuno pokrivaju interesi hrvatski sa interesima monarkije«, a na str. 11. u članku »Obračun s frankofurtimašima pišu: »Neotačbenički posao tjera i nadalje jedna grupa političkih [illegible] četara preko svoga organa »Hrvatska«, koji je od »preloma« počinio više atentata na program, načela i tradicije Starčevićeve stranke prava time što je između ostaloga ustvrdio: I. da su dobro shvaćeni narodni interesi identični s interesima dinastije i monarkije«; II. i t. d. Kako se ovo dvoje slaže, to si ne možemo razbistriti. Po čemu se onda »Kvaternikovci« razlikuju od frankovaca oko »Hrvatske« i njene omladine u tom pogledu?

Slažemo se s onim, što smo i mi naglašavali, da su »nepouzdanje u svoju jakost, skepsa i očaj glavne značajke današnjeg naraštaja, dok bi naprotiv m o r a o n a j č v r š ć e o n d a v j e r o v a t i, k a d m u s e d o m o v i n a n a l a z i u n a j v e ć o j p o g i b l i.« (Str. 14.) Istina je i ona: »Svaki narod u povijesti propao je onda, kad je nisko pao njegov moralni nivo. Ne odgojimo li dosta značajnih i kreposnih Hrvata, ne će biti ni Hrvatske.« (Str. 15.) A hoće li u tom smislu, duhu odgajati »Pravaševe« organizacije? Koji je njihov temelj...?

A »M l. H r v a t s k a« po starom običaju. Iz njezinih redaka izbija «antiklerikalizam«. Predsjednik »Kumičića« (koji izdaje »Ml. Hrvatsku«) »ističe, kako se klub kao i čitav naš pokret dosad uspješno bori protiv pogubnog klerikalizma, protiv kojeg će se borba i nadalje još energičnije nastaviti«, (Str. 17.) ali smeta njihovom pokretu, što katoličko daštvo u Bosni i Hercegovini osniva svoja društva. A kakav je taj mladohrvatski pokret. Jedar, snažan? Nipošto. Predsjednik se »Kumičića« tuži na pogriješke i nedostatke pokreta te nalazi svemu tomu uzrok u pomanjkanju novčanih sredstava, bez kojih da se ne može provesti nikakova jaka organizacija niti polučiti pozitivnog uspjeha. No nama se čini, da tomu nisu »penezi« krivi, nego nestašica ideje! A što rade mladohrvatske organizacije po vani. »Neke zaspaše, a neke se zaraziše, osobito — osim Kotora — dalmatinske u tome prednjače.« (Str. 19.)

Piscu se ovih redaka čini, da je »Pravaš« bolje ureden od »Ml. Hrvatske«. Samo bi uredništvo »Pravaša« moralo biti nešto opreznije s računima nego ono na pr. na str. 20. Još bi se mnogo dalo pabirčiti po ovim brojevima pravaških listova — ali ne ćemo više.

»Nacijonalisti« se pak organizovaše u klub »Svačić«. Ali ne svi. Jedan dio ne će da stupi u klub, jer vele »nacijonalista ne smije biti organizovan«. I tako imamo organizovane i neorganizovane »nacijonaliste«.

Grupe i grupice!!

— d —

SARAJEVO. **Apstinentska sekcija.** Prolazi vrijeme. A u »Luči« se ne javljaju apstinentske sekcije. Ne javljaju se ni dopisniku, što im je dodijeljen. Možda su krive sekcije, a možda i ti dopisnici (kao u naš). I sad je zgodno, da se to nadoknadi, bar izvještajem o radu kroz I. semestar.

Nas ima 23 potpuna apstinenta. Umjerenih bi bilo još 50., jer umjerenjak mora biti svaki hrv. kat. đak. U nas je bar tako. No mi nismo u sekciji za to, da mi budemo apstinenti, nego da širimo apstinentsku ideju, a to se po općenitom mišljenju može jedino potpunom apstinencijom.

Držali smo 8 sastanaka, a za predavanja smo birali sižeje po »Zlatoj dobi«, »Novom životu« i nešto iz prakse. Predavanja su u glavnom sadržavala ove teme: »Kako imamo shvatiti apstinenci ju?« »Kako ćemo uspjeti?« »Podaci o djelovanju alkohola«,

»O liječilištima za alkoholičare«, »Apstinencija u nekim zemljama (Švicarska, Slovenija) na vjerskoj podlozi i »Hrv. kat. đaštvo i apstinencija.«

Istaknuti nam je veliku revnost braće Slovenaca u odgovaranju. Mi smo već prihvatili slovenske apst. znakove i raspačali smo 15 komada. Osnovali smo apstinentsku sekciju u ovdašnjem »Omladinskom društvu«. Isprva ih je malen broj, no ta bi apst. sekcija medju hrv. kat. radničkom omladinom mogla biti prethodnicom apstinentskom društvu među hrv. radništvom.

SPLJET. Narodno-obranbena sekcija. Osnutkom narodno-obranbene sekcije u našoj organizaciji (nutarnjoj), odlučili smo i mi proučavati bolje život našeg naroda, njegove rane i boli, da ih kašnje, kada stupimo u javni život, uzmognemo što uspješnije liječiti.

Držali smo ustanovnu skupštinu dne 10. II. t. g., kojoj je prisustvovalo 12 članova. Drug je Matković pozdravio skupštinu veoma lijepim govorom, u kojem je govorio o našem narodno-obranbenom radu i cilju njegovu. Zgodno je prikazao stanje hrvatstva i bližnjih mu neprijatelja. Na koncu je poučio drugove o radu i naglasio im, da se čuvaju svega onoga, što nije hrvatsko.

M. G. V.

Iz carstva tmine.

»Vihor« — list za nacijonalističku kulturu. Dugo se i dugo kupili oblaci nad Hrvatskom, koje sinci zaboravljaju svoga nacijonalizma, čistoga hrvatskoga nacijonalizma, i spremala se dugo oluja, bura i podigao se »Vihor« iz pučke tiskare, da počne buditi Naciju, novu naciju, Srbohrvate. U čitavom se listu spominje hrvatsko ime tek kao drugotno; svi oglasi šire srpsko-hrvatsku i srpsku književnost; hrvatske knjižare postaše srbohrvatske i slavenske. I Ilija Despot, koji je prošao više faza, postao je nacijonalista; njegova bitnost ostaje starčevićanska; narodno je ujedinjenje (unitarizam) isto ono Starčevićevo slobodarstvo, ali uz naročitu afirmaciju Srba.

U uvodnom članku napada neki g. Čerina svom žestinom naš glavni grad Hrvatske Zagreb. A zašto? Zato, jer on ne može, da ćuti onako srpski, kako bi to stanovita gospoda htjela. U tom članku veli g. Čerina među ostalim ovo: »Zagreb je kroz svoju nezdravu sve i svakakvu i gotovo nikakvu nacionalnu inteligenciju, pokvareno, okuženo, rastrovano srce našega naroda srpskog i hrvatskog imena, jedno zarazno, polumađarsko i polunjemačko a nimalo s r p s k o t. j. hrvatsko mjesto...« Pisac bi se želio, kako veli, sa svojim drugovima visoko dignuti nad Sljeme i iz svojih zanosnih duša i nemirnih srpskih mozgova pobacati šrapnele nad krovove Zagreba. »Ovom gradu cinika,« veli dalje, »treba silom dati dušu i mozag onog grada Heroja, što se zove Beograd, i naš narod ne treba ni bez sile imenom posrbiti....

Nacijonaliste najljepše karakterizira članak »Ružne pojave«. Doslovno se veli: »Tako su naši neki drugovi nacionaliste ili iz športa, ili gotovo samo zato, jer se nadaju nekakvim sinekirama, štipendijama i sličnim pomoćima«. Nekoji se opet nadaju da će u Beogradu naći nepresušenih vrela za besmislen i nesolidan život, i u ime svojih grlatih izjava dobiti masna namještenja. Zgodno se svršava: »... treba ih privesti redu ili ih žigosati, stavljajući im za uzor onih p a r n a š i h č e s t i t i h i v a l j a n i h n a c i o n a l i s t a«.

U članku »Novi Srbin« govori o novosrpskom pokretu u Ugarskoj. U tom članku jasno se pokazuje, kako se Srbi drugdje ne nazivaju drugim imenom nego srpskim, a od nas Hrvata traže u našoj Hrvatskoj domovini, da se krstimo nekavim (bolje nikakvim) kovanicama od imena.

Milovan Tommaseo u pjesmi: »Kroz buru« želio bi ko snažan bog sići u dubine..« Želim mu sretan put, a ne bi škodilo, da ga slijede svi njegovi sumišljenici...

A hrvatski nacijonalizam?

b. S.

Tisak Hrvatske Tiskare d. d. u Zagrebu.